

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜREL MİRAS VE KÜLTÜR YÖNETİMİ ANABİLİMDALI

**KAPADOKYA'DA TURİZM VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ
BAĞLAMINDA HALK DANSLARI: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

İsmail SÖZLEŞEN

Danışman

Prof. Dr. Adem ÖGER

Nevşehir

Eylül 2021

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜREL MİRAS VE KÜLTÜR YÖNETİMİ ANABİLİMDALI

**KAPADOKYA'DA TURİZM VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ
BAĞLAMINDA HALK DANSLARI: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

İsmail SÖZLEŞEN

Danışman

Prof. Dr. Adem ÖGER

Nevşehir

Eylül 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

İsmail SÖZLEŞEN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Kapadokya’da Turizm ve Kùltür İlişkisi Bağlamında Halk Dansları: Nevşehir Örneği” adlı Yüksek Lisans Tezi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

İsmail SÖZLEŞEN

Danışman

Prof. Dr. Adem ÖGER

Kùltürel Miras ve Kùltür Yönetimi Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Yener BEKTAŞ

İmza

KABUL VE ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Adem ÖGER danışmanlığında İsmail SÖZLEŞEN tarafından hazırlanan “Kapadokya’da Turizm ve Kültür Bağlamında Halk Dansları: Nevşehir Örneği” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../.....

JÜRİ

Danışman : .....

Üye : .....

Üye : .....

İMZA

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ...../...../..... tarih ve .....

sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

.....

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın başından itibaren bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, ne zaman çalışmam hakkında kendisine danışsam her daim bana zaman ayıran kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Adem ÖGER'e sonsuz teőekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca saha çalışmalarım sırasında bilgi ve tecrübelerini aktaran tüm sözlü kaynaklarıma teşekkür ederim.

Çalışmam konusunda yardımda bulunarak bana yol gösteren, mesleki tecrübeleriyle değerli bilgilerini esirgemeyen, derleme çalışmam sırasında beni yalnız bırakmayan sayın Sinan GÖÇ'e ve çalışmalarım sırasında desteğiyle beni yalnız bırakmayan değerli zamanından aldığım eşim Mine SÖZLEŞEN'e teşekkür ederim.

İsmail SÖZLEŞEN

**KAPADOKYA’DA TURİZM VE KÜLTÜR BAĞLAMINDA HALK
DANSLARI: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ**

İsmail SÖZLEŞEN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel

Miras ve Kültür Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Eylül 2021

Danışman: Prof. Dr. Adem ÖGER

ÖZET

Dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olarak kabul edilen turizm, ülke ekonomileri için önemli rol oynamaktadır. Günümüzde teknolojide yaşanan hızlı gelişme ve bilgiye erişimin daha kolay hale gelmesi ile değişen turist profilleri ve beklentileri sonucunda farklı çekim özelliklerine sahip turistik yöreler, alternatif turizm türleri ve ürünleri daha fazla tercih edilmeye başlamıştır. Turizm sektörünün ekonomik getirisinden faydalanmak, rekabetçi piyasada avantaj elde etmek amacıyla değişen turist beklentilerine cevap verebilmek için turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve alternatif ürünlerin üretilmesi önem kazanmıştır. Turizm olgusunun başlangıcından bu yana kültür ve kültüre duyulan ilgi insanları seyahate yönlendirmiştir bu sebeple alternatif turizm ürünleri kapsamında değerlendirilecek en önemli kaynaklardan birisi kültürel unsurlardır. Yeni arayış içinde olan turistlerin farklı ilgi ve isteklerine karşılık, turizm faaliyetlerine çeşitlilik, cazibe ve farklılık özellikleri kazandıran ayrıca yenilikçi üretime imkan veren animasyon hizmetleri; kültüre ait unsurların turistik ürün olarak sunulması ve kültürün tanıtımının yapılması için uygun ortam sağlamaktadır, bu görüş çalışmanın ortaya çıkış noktasıdır.

Bu görüşten hareketle, turistlerin hem kültürel örnekleri deneyimleyebileceği hem de eğlenerek boş vakitlerini değerlendireceği, geleneksel Türk kültürüne ait giyim-kuşam, müzik ve dans örneklerinin bir arada sergilendiği, somut olmayan kültürel miras unsurlarımızdan olan “halk dansları”, çalışmanın konusu olarak seçilmiştir. Araştırmada, kendine özgü eşsiz, doğal, tarihi ve kültürel mirası ile önemli turizm merkezlerinden olan Nevşehir bölgesindeki turistik faaliyetleri içerisinde sunulan

halk dansları uygulamaları ve kültürel animasyon programları incelenmiştir. Çalışmanın amacı göz önüne alınarak, literatür taraması ile konuya ilişkin veriler toplanmış, Nevşehir’de halk dansları gösterileri yapan işletme ve kişiler ile görüşmeler yapılmıştır. Halk dansları uygulamalarının bölge turizm faaliyetlerinde yoğun olarak en fazla Kapadokya-Nevşehir bölgesinde kültürel animasyon hizmetleri sunan işletmelerde “Türk Gecesi” programı adı altında icra edildiği fakat içerik olarak kısıtlı, yöresel halk dansları örneklerinin kullanılmadığı, kültürel özelliklerinin tam anlamıyla yansıtılmadığı ve gereken önemin gösterilmediği tespit edilmiştir. Kültürel unsurların, turizmde alternatif ürün olarak sunulmasında yozlaşmaya yol açmayacak şekilde kullanılması sürdürülebilirlik açısından dikkat edilmesi gereken önemli bir durumdur.

Çalışma verileri belirlenen temalar altında açıklanmış ve yorumlanarak betimsel analiz gerçekleştirilmiş, çalışmanın sonuç kısmında araştırma verileri ve bulgular değerlendirilmiştir. Çalışma temel olarak, önemli turizm merkezlerinden olan Nevşehir bölgesinde turistik animasyon hizmetlerinde Türk halk dansları örneklerinin mevcut kullanım ve düzeni, içerik bakımından kültürel dokusuna uygun şartlarda geliştirilmesi, alternatif ürün olarak farklı alanlarda sunulmasına ilişkin önerileri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın Nevşehir turizmine, halk danslarına ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Kültür, Animasyon, Nevşehir, Türk Halk Dansları

**FOLK DANCES IN THE CONTEXT OF TOURISM AND CULTURE IN
CAPPADOCIA: THE CASE OF NEVŞEHİR**

İsmail SÖZLEŞEN

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences, Department
of Cultural Heritage and Cultural Management, MA, September 2021**

Supervisor: Prof. Dr. Adem ÖGER

ABSTRACT

Tourism, which is considered one of the largest industries in the world, plays an important role for the country's economy. Today, with the rapid development in technology and easier access to information, touristic regions with different attraction characteristics, alternative tourism types and products have begun to be preferred more as a result of changing tourist profiles and expectations. It has become important to diversify tourism activities and produce alternative products in order to respond to changing tourist expectations in order to benefit from the economic return of the tourism sector and to gain an advantage in the competitive market. Since the beginning of the tourism phenomenon, the interest in culture and culture has directed people to travel, so one of the most important resources to be evaluated within the scope of alternative tourism products is cultural elements. Animation services that provide diversity, attraction and difference to tourism activities and enable innovative production in response to different interests and requests of tourists who are in search of new; It provides a suitable environment for the presentation of cultural elements as touristic products and the promotion of culture, this view is the starting point of the study.

From this point of view, "folk dances", which is one of our intangible cultural heritage elements, where the tourists can experience cultural examples and spend their spare time by having fun, and where traditional Turkish culture clothing, music and dance samples are exhibited together, has been chosen as the subject of the

study. In the research, folk dance practices and cultural animation programs presented within the touristic activities in Nevşehir region, which is one of the important tourism centers with its unique, natural, historical and cultural heritage, were examined. Considering the purpose of the study, data on the subject were collected through literature review, and interviews were conducted with businesses and individuals performing folk dance performances in Nevşehir. It has been determined that folk dance practices are mostly performed in the Cappadocia-Nevşehir region under the name of the "Turkish Night" program in the enterprises that provide cultural animation services in the region's tourism activities, but the content is limited, local folk dance examples are not used, their cultural characteristics are not fully reflected and the necessary importance is not shown. . The use of cultural elements as an alternative product in tourism is an important situation that should be considered in terms of sustainability.

The study data were explained and interpreted under the determined themes, and descriptive analysis was carried out, and the research data and findings were evaluated in the conclusion part of the study. The study basically aims to present suggestions for the current use and order of Turkish folk dance examples in tourist animation services in Nevşehir region, which is one of the important tourism centers, to develop them in conditions suitable for their cultural texture in terms of content, and to present them as alternative products in different areas. It is thought that this study will contribute to Nevşehir tourism, folk dances and literature.

Keywords: Tourism, Culture, Animation, Nevsehir, Turkish Folk Dances.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM TURİZM VE KÜLTÜR

1.1. Tanımlar ve Kavramlar	5
1.1.1. Turizmin Tanımı	5
1.1.2. Turist Tanımı	6
1.1.3. Kültür Tanımı	8
1.1.4. Kültürel Miras Kavramı	10
1.1.4.1 Somut Kültürel Miras	12
1.1.4.2. Somut Olmayan Kültürel Miras	12
1.2. Kültür ve Turizm İlişkisi	13
1.2.1. Kültür Turizmi Kavramı	18
1.2.2. Kültür Turizminin Yapı Maddesini Oluşturan Kaynaklar	20
1.2.3. Kültür Turizminin Özellikleri ve Etkileri	24
1.3. Alternatif Turistik Ürün ve Kültürel Miras Unsurları	26
1.3.1. Turistik Ürün Kavramı	26
1.3.2. Turistik Ürünü Oluşturan Unsurlar	27
1.3.2.1. Çekicilik	28
1.3.2.2. İmaj	29
1.3.2.3. Ulaşılabilirlik	30
1.3.2.4. Olanaklar	30

1.3.3. Alternatif Turistik Ürün Geliştirme ve Çeşitlendirme.....	31
1.3.4. Kültürel Miras Unsurları ve Turistik Ürün Olarak Değerlendirilmesi.....	33
1.4. Türkiye'nin Kültür Turizmi Arzı	34

İKİNCİ BÖLÜM

NEVŞEHİR BÖLGESİNDE KÜLTÜREL MİRAS VE TURİZM İLİŞKİSİ

2.1. Kapadokya Bölgesi ve Nevşehir	37
2.2. Nevşehir Bölgesinin Kültürel Miras Alanları ve Turizm Faaliyetleri	38
2.2.1. Nevşehir'in Doğal-Tarihi Miras Alanları ve Turizm	39
2.2.2. Nevşehir'in Somut Olmayan Kültürel Mirası Unsurları ve Turizm.....	44
2.2.2.1. Çanak ve Çömlek yapımı.....	45
2.2.2.2. Halı ve Kilim Dokumacılığı	46
2.2.2.3. Oniks Taşı ve İşlemeciliği	47
2.2.2.4. Mutfak Kültürü ve Yemekleri	47
2.2.2.5. Üzüm İşlemeciliği ve Şarapçılık.....	48
2.2.2.6. Soğanlı Bebekleri.....	48
2.2.2.7. Halk dansları.....	49
2.3. Nevşehir Bölgesindeki Turizm Çeşitleri.....	52
2.3.1. Kültür ve Doğa Turizmi	53
2.3.2. İnanç Turizmi	54
2.3.3. Balon Turizmi.....	54
2.3.4. Termal ve Sağlık Turizmi.....	55
2.3.5. Deneyim ve Macera Turizmi.....	55
2.3.6. Atlı Turizm	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM ANİMASYONU VE HALK DANSLARI

3.1. Türk Halk Dansları.....	57
3.1.1. Türk Halk Dansları Kavramı.....	57
3.1.2. Türk Halk Dansları Uygulama Alanları	60
3.2. Turizmde Animasyon Hizmetleri ve Halk Dansları İlişkisi.....	62
3.2.1. Turizm Animasyonu Kavramı.....	62
3.2.2. Turizm ve Animasyon İlişkisi	63
3.2.3. Kültürel Animasyon ve Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları.....	66

3.2.4. Turizm Animasyonu Ürünü Olarak Türk Halk Dansları.....	68
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜLTÜR VE TURİZM İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA HALK DANSLARI: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ

4.1. Türkiye’de Turizm Faaliyetlerinde Halk Dansları Uygulamalarının Değerlendirilmesi.....	71
4.2. Nevşehir Bölgesi Turizm Faaliyetlerinde Halk Dansları Uygulamalarının Değerlendirilmesi.....	74
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
KAYNAKÇA	86
SÖZLÜ TARİH KAYNAKLARI	98
ARAŞTIRMA SORULARI.....	99
ÖZGEÇMİŞ.....	101

KISALTMALAR

KK	: Kaynak Kişi
KTB	: Kùltür ve Turizm Bakanlığı
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi Projesi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TRT	: Türk Radyo Televizyonu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UNWTO	: Dünya Turizm Örgütü
vb.	: ve benzeri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1. Swarbrooke (1999), Kùltür Turizmi Kaynakları.....	21
Tablo 1. 2. Latu ve Bulai (2011)'ye göre Kùltür Turizmi Kaynakları.....	22
Tablo 2. 1. Kùltür ve Turizm Bakanlığı (2019) Nevşehir'e gelen yerli ve yabancı turistlerin dağılımları.....	52

GİRİŞ

Tezin Konusu

Tarihin ilk çağlarından itibaren önemli yerleşim yerlerinden olan, Nevşehir'in merkezini oluşturduğu Kapadokya Bölgesi, köklü medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerin önemli merkezlerinden biri olmuştur. Tarihi ve coğrafi yapısından dolayı birçok kültürün geçiş merkezi olan Nevşehir, Türkiye'nin önemli turizm bölgelerindedir.

Çalışmanın konusu, Nevşehir Bölgesi Turizm faaliyetleri içerisinde halk danslarının kültürel ürün olarak kullanım uygulamalarının değerlendirilmesidir. Somut olmayan kültürel miras unsurlarından olan halk danslarının bölgede turistik ürün olarak mevcut kullanımı ve kültürel çekicilik özelliği ile alternatif ürün çeşidi olarak farklı formatlarda sunulmasının incelenmesi ve değerlendirilmesi bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Tezin Amacı

Yeni arayış içinde olan turistlerin farklı ilgi ve isteklerine karşılık, turizm faaliyetlerine çeşitlilik, cazibe ve farklılık özellikleri kazandıran ayrıca yenilikçi üretime imkan sağlayan animasyon hizmetleri; kültüre ait unsurların turistik ürün olarak sunulması ve kültürün tanıtımının yapılması için uygun ortam sağlamaktadır. Bu görüş çalışmanın ortaya çıkış noktasıdır.

Çalışma temel olarak, önemli turizm merkezlerinden olan Nevşehir bölgesi turizm faaliyetleri kapsamında, Türk halk dansları örneklerinin mevcut kullanım ve düzeni, içerik bakımından kültürel dokusuna uygun şartlarda geliştirilmesi, alternatif ürün olarak sunulmasına ilişkin önerileri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Turizm faaliyetleri ile somut olmayan kültürel miras unsurlarımızın tanıtımı sağlanabilir. Bu çalışmanın; halk danslarına, Nevşehir turizmine ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tezin Önemi

İnsanların sürekli yaşadıkları mekânlar dışına çıkarak yeni yerleri görme isteği ve arzusu ilk çağlardan günümüze kadar geçen sürede sürekli artış göstermiştir. Zaman içerisinde insanların yer değiştirmesine sebep olan merak, yeni yerler görme ve yeni kültürleri tanıma isteği, turizm hareketlerinin ortaya çıkmasına ve yaygınlaşmasına etki eden faktörler olmuştur. Son yıllarda insanların yer değiştirmesine neden olan bu faktörlerin yanı sıra boş zamanlarını etkin biçimde değerlendirme ve şehirselleşmiş yaşam tarzının neden olduğu stres ve sıkıntıdan uzaklaşma isteği, doğayla bütünleşme ve doğal ortamlarda tatil yapma arzuları turizm kavramının yeni boyutlar kazanmasına zemin hazırlamıştır.

İnsan ihtiyaçlarında meydana gelen değişikliklerden biri de geçmişte lüks kabul edilen turistik ihtiyaçların, zorunlu ihtiyaçlar hâline gelmesidir. Bu nedenle insanlar, turistik yaşamlarında değişiklik, hareketlilik aramakta, kendilerini yenilemek, sıkıntılarından kurtulmak istemektedir. Turistlerin eğlenceli bir tatil geçirmelerine ortam hazırlayan turizm animasyon hizmetleri, genel turizm hizmeti yelpazesini tamamlayan, geliştiren ve zenginleştiren belirli bir dizi hizmet ve tesisi temsil etmektedir. Animasyon faaliyetleri, turistler için beklenenden fazlasını sağlamaya yönelik çok çeşitli hizmetler sunmaktadır. Bu nedenle turistlerin çeşitli istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilmek için animasyon programları büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda turizm sektöründe artan rekabet ve turist beklentileri, animasyon hizmetlerine gereken önemin verilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda animasyon hizmetleri ve programlarında kullanılacak, turistlerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun ürün sunma gerekliliği doğmuştur.

Ülkemiz konumu gereği sahip olduğu coğrafi özellikleri Anadolu topraklarının tarihinin çok eskilere dayanmasından dolayı sadece doğal güzellikleri ile değil, geçmiş toplum ve medeniyetlerden kalan kültürel değerler açısından kültürel miras unsurları da çok çeşitli ve zengin bir yelpazeye sahiptir. Kültürümüzün vitrini niteliğindeki Türk halk dansları, turistik ve kültürel animasyon etkinlikleri kapsamında turist beklentilerini karşılayacak önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Oldukça özel bir tarihe ve kültürel yapıya sahip olan Nevşehir'in kitle turizmi bölgelerine benzetilmemesi ve burayı ziyaret eden turistlerin bölgeye katkılar sağlaması için bölgedeki turistik ürün politika ve planlamalarının, turistleri bölgeye

çekmeye yönelik olarak belirlemesi önemlidir. Bu doğrultuda turistlerin çekimine yönelik çabaların bölgenin iç dinamiklerini ve kültürel mirasını bozmadan sürdürülebilir bir anlayışla planlanması gerekmektedir. Somut olmayan kültürel mirasın ve halk danslarının cazibe, çekicilik ve farklılık unsuru olarak, animasyon hizmetleri ve turistik faaliyetler kapsamında, kültürel dokusu bozulmadan özenli ve planlı bir şekilde sunulması; Kapadokya bölgesini ziyaret eden turistlerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak ürün olarak Nevşehir turizmüne katkı sağlayacaktır.

Bu kapsamda, kendine özgü eşsiz doğal, tarihi ve kültürel mirası ile Türkiye'nin önemli turizm merkezlerinden olan Nevşehir bölgesi turizm faaliyetleri çerçevesinde, halk danslarını kültürel turizmin bir parçası haline getirip alternatif ürün çeşitliliği sunmak önemli olacaktır. Bu konu üzerine yapılacak çalışmaların uygulamada yer bulması, gerek Türk ve Nevşehir turizminin gelişimi gerekse özgün turizm fırsatlarının ortaya çıkışına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

“Kapadokya’da Turizm ve Kültür İlişkisi Bağlamında Halk Dansları: Nevşehir Örneği” başlıklı tez çalışması; giriş kısmı ve dört bölümden oluşmaktadır.

Tezin amacı göz önüne alınarak, literatür taraması ile konuya ilişkin veriler toplanmıştır. Ülkemizde Nevşehir bölgesi ve diğer destinasyonlarda, turistik işletmelerde sunulan turistik animasyon programları kapsamında halk dansları içeriği incelenmiştir. Nevşehir bölgesinde halk dansları unsurlarının turistik ürün olarak mevcut kullanımı ve geliştirilmesi üzerine öneriler sunulmuştur.

Tezin birinci kısmında turizm ve kültür kavramları hakkında literatür çalışmalarına yer verilerek kavramların tanımları yapılmış turizm ve kültür arasındaki ilişki ele alınmıştır. Turistik ürün kavramına, turistik ürünün özelliklerine, turistik ürün çeşitlendirilmesine ve önemine, değinilmiş ve alternatif ürün çeşitlendirilmesinin öneminden bahsedilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde Neolitik çağdan itibaren köklü medeniyetlere ev sahipliği yapmış Nevşehir bölgesinin, geçirdiği tarihi süreç, coğrafi özellikleri ve turistik özellikleri ele alınarak bölge tanıtılmış ve bölgenin doğal, tarihi ve somut olmayan kültürel mirası ile turizm ilişkisi değerlendirilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde öncelikle somut olmayan kültürel miras unsuru olarak halk dansları kavramı değerlendirilmiştir. Türk halk danslarının uygulama alanları incelenmiştir. Turizm animasyonu ve kültür arasındaki ilişki ele alınarak bu ilişki çerçevesinde somut olmayan kültürel miras kavramı ve halk danslarının turizm ürünü olarak sunum ve uygulamalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde çalışmanın yapıldığı Nevşehir bölgesinde turizm ve kültür ilişkisi bağlamında halk danslarının alternatif ürün olarak sunumuna ve uygulamalarına ilişkin değerlendirilme yapılmıştır. Çalışmanın asıl konusunu oluşturan Nevşehir İli Kapadokya Bölgesi turizm faaliyetleri içerisinde halk danslarının mevcut kullanımı hakkında bölgede bu faaliyetlerde bulunan kişi ve turistik işletmelerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşme soruları, çalışmanın amacı göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Uzman görüşü alınarak oluşturulan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular ile kaynak kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Kapadokya bölgesinde turizm alanında halk dansları faaliyetlerinde bulunan işletme ve kişiler ile covid-19 salgını sebebi ile bilgisayar, telefon ve sosyal medya üzerinden görüşmeler yapılmıştır. Çalışma verileri belirlenen temalar altında açıklanmış ve yorumlanarak betimsel analiz gerçekleştirilmiş, çalışmanın sonuç kısmında araştırma verileri ve bulgular değerlendirilmiştir.

Bu konu ile ilgili Kapadokya-Nevşehir bölgesi odaklı bir çalışma yapılmamıştır. Çalışma alanı sadece Nevşehir, Ürgüp, Avanos, Göreme, Uçhisar bölgesi olarak sınırlandırılmıştır. Dünya genelinde yaşanan Covid-19 vakası sebebi ile araştırma kapsamında kaynak kişiler ile yüz yüze yapılamayan görüşmeler, sosyal medya kanalları üzerinden yapılması araştırmanın sınırlılıkları arasında öngörülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE KÜLTÜR

1.1. Tanımlar ve Kavramlar

1.1.1. Turizmin Tanımı

Turizm, bireylerin geçici amaçları doğrultusunda seyahat etmeleri ile ortaya çıkmış bir sektördür. Endüstri Devrimi'nden sonra ortaya çıkan gelişmelere bağlı olarak insanların bu amaçlar kapsamında yer değiştirmeye başlaması bu kavramın tanımlanma gereksinimini doğurmuştur. Turizm kavramı, 1900'lü yılların başlarında kullanılmaya başlanmış, zaman içerisinde değişime bağlı olarak turizm olayı ile ilgili birçok tanım, düzeltme ve düzenleme yapılmıştır (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2017).

M.Ö. 4000 yıllarına kadar insanların ihtiyaçları harici gezme ve görme amaçları ile seyahat etmeleri turizmin ilk örnekleri olarak nitelendirilmektedir. Eski Mısır'ın sahip olduğu tapınaklar, piramitler ve dini uygulama alanları gezginlerin ilgilerini çekmiştir. bu dönemlerde gezginlerin konaklaması amacı ile Mısır ve Babil uygarlıklarının konaklama mekanları inşa etmeleri, turizm faaliyetlerinin başlangıcına dair ilk örnekler olarak gösterilmektedir (Barutçugil, 1984, s. 28). Eski Yunan medeniyetinde düzenlenen olimpiyat oyunları ve insanların bu faaliyete katılma amacı ile kendi yaşadıkları yerlerden oyunların düzenlendiği yerlere seyahat etmesi, turizmin ilk örneklerindedir (Bayer, 1992, s. 12). Orta Çağ dönemlerinde dini etkiler ile insanların dinsel odaklı seyahatleri yine turizmin en eski örneklerindedir (Acuner, 2006, s. 18).

Kökeni Latinceye dayanan "turizm" sözcüğü; dönmek, geri dönmek, etrafını dolaşmak anlamına gelen "tronus" kökünden türetilmiştir. Bir hareketi, dolaşmayı ve başlangıç yerine geri dönüşü ifade eden 'tour' sözcüğü ile bu hareketi oluşturan tur yapan dolaşan anlamına gelen 'tourist' sözcükleri bu kök isimden üretilmiştir (Bayer, 1992, s. 3). Turizmin temelini hareket etme, seyahat etme, yer değiştirme

eylemleri oluşturmaktadır. Bulunduğu yerden başka bir yere gitmek, gezmek ve başlangıç yerine geri dönmek olarak tanımlanmaktadır (Sezgin, 2001, s. 13).

Turizmin tanımı ilk olarak 1905 yılında Guyer-Fueller tarafından ortaya atılmıştır. Fueller'e göre; *“Turizm, gittikçe artan dinlenme gereksinimi, doğal ve coğrafi güzellikleri tanıma isteğine, doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ile ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplulukların birbirine daha çok yaklaşmasına olanak veren modern çağa özgü bir olay.”* olarak nitelendirilmiştir. Avusturyalı Ekonomist Hermann Von Schullar 1910 yılında turizmin ekonomik yönü üzerindeki düşünceleri başlatmış ve turizmi; *“Başka bir ülkeden, şehir veya bölgeden yabancıların gelmesi ve geçici süre kalmalarıyla ortaya çıkan hareketin ekonomik yönünü ilgilendiren faaliyetlerin tümü.”* olarak tanımlayarak ekonomik yönü ile ilgili temel oluşturacak değerlendirmeyi yapmıştır. Bilimsel anlamda bir tanımın geliştirilmesine yardımcı olan Hunziker'e göre turizm; *“Yabancıların bir yere yaptıkları yolculuklardan ve devamlı kalma, para kazanma amacı gütmeyen konaklamalarından doğan ilişkilerin tümü”* olarak ifade edilmiştir (aktaran Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2017, s. 1-3).

Başka bir tanımlama da ise; *“Kazanç sağlama amacı olmadan, sürekli yerleşmemek amacı olmadan, bir yere seyahat etmeleri ve buldukları yerde konaklamaları sonucu ortaya çıkan ilişkilerin tümü ya da yaşanılan yer dışındaki bir yere tüketici olarak yapılan geçici konaklamalar”* (Küçükaslan, 2007, s. 2) olarak ifade edilmiştir.

Genel olarak özetlendiğinde turizm; *“Gezme, görme, dinlenme, eğlenme, din, sağlık, alışveriş, spor, sağlık, bilinmeyenleri öğrenme gibi turistik amaçlar ile geçici seyahatleri, bu seyahatler süresince en az bir gün konaklama ve turizm işletmelerinin ürettikleri ürünleri satın almaları ile ilgili olaylar ve ilişkiler bütünü”* (Hazar, 2009, s. 9) şeklinde tanımlanmıştır.

1.1.2. Turist Tanımı

Turist tanımını çağdaş anlamda ilk kez F.W. Ogilvy 1933 yılında yapmıştır. Ogilvy (1933)'e göre turist; *“Sürekli oturduğu yerden en çok bir yıl için ayrılan ve geçici*

olarak gittiği yerlerde para harcayan (buralarda kazanmadığı parayı) kimse” olarak tanımlanmıştır.

A.J. Norval (1936) turisti; “Sürekli ikamet etmek ve gelir elde etmekten farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden ve geçici süre kalacağı bu ülkede, başka yerde kazandığı parayı harcayan kimse” olarak tanımlanmaktadır.

İlk turist tanımı 1937 yılında “Milletler Cemiyeti İstatistik Uzmanları Komitesi” tarafından yapılmıştır. Turist; “Bir ülkede en az 24 saat kalmak koşulunda sağlık, ailevi sebepler ve zevk amaçları ile yolculuk edenler. Bilimsel, idari, dini, sportif nedenlerle veya bunlara benzer toplantılara katılmak amacı ile seyahat edenler. Ticari nedenler ile yolculuk edenler.” şeklinde tanımlanmıştır.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde turist; “Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla geziye çıkan kimse, gezgin, gezmen, seyyah” (TDK, 2020) olarak ifade edilmiştir. Türkiye’de turist tanımı 22747 sayılı Seyahat Acentaları Yönetmeliği’nde; “Para kazanma amacı olmaksızın, dinlenmek ve eğlenmek için ya da kültürel, bilimsel, sportif, idari, diplomatik, dinsel, sıhhi ve benzeri nedenlerle, ikamet ettiği yer dışına geçici olarak çıkan ve tüketici olarak belirli bir süre seyahat edip konaklayan ve tekrar ikametgahına dönen kimse.” olarak tanımlanmıştır (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2013, s. 8).

Yukardaki unsurları topluca kapsayan genel bir tarif yapacak olursak turist; “Para kazanmak amacı olmaksızın dinlenmek ve eğlenmek için ya da kültürel, bilimsel, sportif, idari, diplomatik, dinsel, sağlık ve benzeri nedenlerle devamlı olarak ikamet ettiği yerlerden geçici olarak ayrılan ve tüketici olarak belirli süre seyahat edip devamlı kalış şekline dönüşmeyen, seyahat ettiği yerden tekrar ikamet ettiği yere dönen kimsedir.” Bu tanım da zaman içerisinde değişikliğe uğrayacaktır çünkü dünya hızla değişmekte ve birçok yeni kavram ve anlamlar ortaya çıkmaktadır. Yapılan turist tanımı, turizm olayında kullanılan kavramları ortaya koymak için yapılmıştır (Sezgin, 2001, s. 15).

Yerli ve yabancı olmak üzere iki grupta sınıflandırılan turist kavramı, Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tanımına göre; yerli turist, 24 saatten az altı aydan fazla olmak üzere kendi ülkesinin sınırları içerisinde turizm olayına katılan kişilerdir. Yabancı

turist, turizm olayına 24 saatten az bir yıldan fazla olmak üzere yabancı ülkelerde katılan kişilerdir (Hazar, 2009, s. 11).

1.1.3. Kültür Tanımı

Kültür kavramı birçok bilim dalına göre tanımlanmıştır. Sosyologlar ve dilbilimciler kültür kavramı üzerinde en çok çalışma yapanlardır. Kültür kelimesi kökeni Latince de bakmak, yetiştirmek, büyütme anlamına gelen “*cultura*” ve “*colore*” kelimelerine dayanmaktadır. Kelimenin tarım kökenli “*yetiştirmek*” kök anlamı ile ortaya çıktığı ileri sürülmektedir. 1750 yılından sonra Almanya’da meydana gelen gelişmeler sonrası, tarımsal anlamı dışında ilk defa “*insan deneyimleri ve yaşam biçimi*” olarak anlam kazanmaya başlamıştır. Kültür kavramı bu gelişmelerden sonra insan gelişimi ile zihinsel faaliyetleri sonucu oluşan değerler olarak kullanılmıştır. Kültür kavramı daha sonra önemli değişime uğramış 1843 yılında Gustav Klemn’in yazdığı “*İnsanlığın Genel Kültür Tarihi*” isimli kitabında kültür; “*Bir insan gurubunun, yetenekleri, becerileri ve sanatları, gelenek ve görenekleri, yaşam biçimleri*” olarak tanımlamıştır (Usal & Kuşluyan, 2002, s. 105-106).

Kültür kelimesinin insanı yetiştirmek, işlemek ve eğitmek anlamında ilk kez Romalı filozoflar tarafından kullanıldığı ifade edildiği söylenmiştir. Kültür kavram, XVIII. yüzyılda bu kelimenin çoğul anlamlarda kullanılması ile önemli değişime uğramıştır. XVIII. yüzyıldan itibaren insan topluluğunun, medeniyetlerin, ulusun, halkın değerlerini oluşturan düşünsel, sanatsal, felsefi, teknik tüm üretimleri ve oluşturdukları değer varlıkları anlamlarında kullanılmaya başlanmıştır (Özlem, 2000, s. 142).

Kültür kuramcısı Raymond Williams (1958), kültürü ilk başlarda İngilizcenin en karmaşık ve tanımlanması en zor olan kavramlarından biri olarak ifade etmiştir. Williams kültürü en tutarlı ve genellenebilir şekilde; “*yaşam biçimi bütünü-ortak anlamlar*”, “*sanat ve öğrenim-özel keşif*” ve “*yaratıcı çabalar süreci*” (Williams, 1958, s. 8) olarak tanımlamıştır.

Hofstede (1980) kültür kavramının tanımı üzerine en kapsamlı çalışmalardan birini yapmıştır: “*Kültür, bir grup insanı diğerlerinden ayıran zihinsel programlama.*” olarak tanımlamıştır. Yapılan bu tanım; insanların çevre ile etkileşimi sonucu

yetiştirdiği süreç boyunca öğrendiği deneyimler, bireysel zihin programlarının kaynağını oluşturmaktadır. Hofsted'e göre bu programlamalar aile ile başlar, çevresi ile etkileşimi ve içinde bulunduğu toplum ile devam eder. Kültür, insanların sosyal çevresi ile etkileşimi sonucu oluşan deneyimleri ve öğrenmeleridir (Hofstede, 1980, aktaran Duran, 2011, s. 293).

Güvenç (1996) kültür kavramını, “*Bulunduğu toplumun bir bireyi olarak insanların öğrendiği, edindiği, gelenek ve görenek, sanat ve bunun gibi beceri, yetenek ve alışkanlıkları kapsayan bir bütün.*” olarak tanımlamıştır. İnsanların yaşam şartlarına uygun doğal çevre, sosyal ve kültürel içeriklerin oluşumu için önemli bir etkidir. Kültürel varlıkların tümü bu çevre ile etkileşim içerisinde bu çevrenin etrafında oluşmaktadır. Bir sistem olarak tanımlanan sosyal ve kültürel oluşumların mutlaka bir çevresi ve etkileşimi vardır. Bu sosyal ve kültürel sistem, yakın ve uzak çevresi ile etkileşimi olduğu gibi; diğer topluluklarla da etkileşim içindedir (Güvenç, 1996, s. 106).

Taylor vd. (1991) yaptıkları çalışmaya göre kültürü, “*bir toplumun üyesi olarak insanın kazandığı bilgi, sanat, gelenek ve göreneklerle, beceri ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür.*” Yazarlara göre kültür tanımı, kültür kavramının bütün niteliklerini, özünü ve türlerini içine alan tanım denemelerinden biri olduğu gibi; kültürün, öğrenilmiş, saklanmış ve öğretilen, eğitimle yeni kuşaklara aktarılan bir olgu olduğunu vurgulaması açısından da önemlidir (Taylor, Lobel, & McLEOD, 1991, aktaran Duran, 2011, s. 293).

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde kültür; “*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal egemenliğinin gösteren araçların bütünü*” (TDK, 2020) olarak tanımlanmaktadır.

Kültür, sosyal hayatta paylaşılan miras değerlerinin, bilginin, inancın ve fikirlerin toplamından oluşmaktadır. Bu tanımın merkezi, öğrenilmiş bir süreç olarak kültür kavramıdır ve bu öğrenme sürecinin sonucu, bir nesilden diğerine aktarılmasıyla devam etmektedir (Mckercher & Du Cros, 2002, s. 6).

Kültür kavramı zamanla güzel sanatlar, uygulamalı sanatlar, sahne sanatları, mimari geleneksel uygulama ve ritüeller anlamlarını da almıştır. Bazı toplumlara göre

eğlence, dinlenme, spor, öğrenme anlamlarını alırken ayrıca din ve dini ritüelleri ile tarım ve gastronominin de bu kavramın içine girdiği görülmektedir (Kunzmann, 2004, s. 393-394).

Kısaca kültür olarak adlandırabileceğimiz değerler sistemi her neslin birikimleriyle insanlığın çok eski dönemlerinden itibaren gelişimini sürdürmektedir. Dolayısıyla kültür kavramı ile ilgili pek çok tanımın varlığından da bahsedilebilir. Bu kavramın günümüzde çok geniş bir kapsama alanına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Geçmişten bu güne kadar yapılan çalışmalar sonrası, kültür kavramının çerçevesi genişlemiştir. Bu geniş çerçeve içerisinde, kültürel miras kavramı ortaya çıkmış ve bu alanda yapılan çalışmalarda kültürel miras unsurları, somut ve somut olmayan unsurlar olarak iki başlıkta sınıflandırılmıştır.

1.1.4. Kültürel Miras Kavramı

Sözlük karşılığı olarak miras; *“Bir ülkenin ya da toplumun yıllardır sahip olduğu ve o toplumun ya da ülkenin önemli bir parçasını ifade ettiği düşünülen tarihi, gelenekleri ve özellikleridir”* (Oxford, 2006, s. 699-700) şeklinde tanımlanmaktadır. TDK sözlüğüne göre ise miras; *“Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey”* (TDK, 2020) olarak tarif edilmektedir.

Miras kelimesinin anlamı da kültür kelimesi ile aynı özellikte tartışılan bir tanıma sahiptir. Miras anlamının karşılığı olarak bütün maddi ve manevi varlıklar, miras olarak bir nesilden diğerine bırakılarak aktarılabilmektedir. Kültürel varlıklar, miras kavramı ile birlikte değerlendirildiğinde *“kültürel miras”* kavramı karşımıza çıkmaktadır. Kültürel miras kavramı; halk bilimi, tarih, coğrafya, antropoloji, ekonomi ve diğer disiplinler arası çalışmalarda ele alınmıştır (Ayvacı, 2018, s. 70).

Pehlivan (2015)’a göre kültürel miras; *“Tarihsel süreç içerisinde geçmişten bu güne, insanların yaşam içinde bulunduğu süreçte, ürettiği ve biriktirdiği, gelecek kuşaklara aktardığı kültürel varlıklardır”* olarak tanımlamıştır. Pulhan (2009) ise kültürel mirası; *“İnsanların geçmişten bu güne edindiği yaşam tecrübesi, akli ile ürettiği varlıklar”* şeklinde ifade etmiştir.

Toplumdan topluma farklılık gösteren, ait olduğu toplumun kimliğini temsil eden, özelliklerini yansıtan sanatsal faaliyetler, halk müziği, halk dansları, mimari yapı, dil,

din, giyim kuşam şekilleri, gelenek ve görenekler, inanışlar ve uygulamalar gibi unsurlar toplumların kültür değerleridir. Tarihsel süreç içinde yaşamış ve hala yaşamını sürdüren uygarlıklar kendi kimlik özelliklerini teşkil eden kültürel değerlere sahiptir. Nesilden nesle aktararak devam etmesi sağlanan bu değerler toplumların kültürel mirasını oluşturmaktadır (Can, 2009, s. 1).

Kültürel miras unsurları ait olduğu topluluğun yaşamlarında önemli rol oynamaktadır. Farklı zamanlarda yaşayan toplumlar ve onlara ait sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi yaşamları ile ilgili bilgiler ve somut kaynakları oluşturması ile önemlidir. İfade edilen tanımlamalar değerlendirildiğinde kültürel miras, yaşam kültürünün zenginliğini göstermektedir (Okuyucu, 2011, s. 22).

İnsanın yaşadığı çevreyi, doğal ve kültürel çevre olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. İnsanoğlunun doğal çevre ile etkileşiminin sonucunda doğal miras alanları oluşmuştur kaynaklar oluşur. Bu anlamda, miras kavramı hem doğal kaynakları hem de kültürel kaynakları içerir. Kültürel varlıklar doğal çevrede oluştuklarından, kültürel mirasın ve ait olduğu doğal çevrenin korunması gereklidir olmuştur (Pearson & Sullivan, 1995, s. 4).

Kültürel miras, somut ve somut olmayan olarak iki başlık altında sınıflandırılmıştır. Somut kültürel miras; resim, mimari yapılar, anıtlar, sit alanları ve doğal oluşumlardır. Somut olmayan kültürel miras ise; destanlar, dil, edebiyat, halk hikayeleri, gelenek ve uygulamalar, el sanatları, seyirlik oyunlar, halk dansları, halk müzikleri, giyim kuşam ve süslenme gibi örneklerdir (Akay, 2006, s. 41). İnsanların hayat ile mücadelesi sonucu ortaya çıkan, somut veya somut olmayan kültürel unsurların doğal çevre ile etkileşimi sonucu oluşan eserlerin tarihi, sanatsal, estetik ve bilimsel değerleri vardır (Yeşilbursa, 2011, s. 10).

Somit ve somut olmayan kültürel miras değerleri zarar gördüğünde, yok edildiğinde veya ait olduğu toplumun belleğinden silindiğinde aslına uygun şekilde yenilenmesi oldukça zordur. Bu bakımdan kültürel miras değerlerinin koruma ve yaşatılması konusuna hassasiyetle yaklaşılması gerekmektedir. Aynı zamanda miras unsuru olan yapılar ve değerler, ait olduğu toplum ve ortak kültürler dışında dünyanın başka yerlerinde görülemeyeceği için ender bir niteliğe sahiptir (Okuyucu, 2011, s. 22-23).

1.1.4.1 Somut Kültürel Miras

Somut kültürel miras; yapıları, tarihi mekanları ve anıtları içine alan ve gelecek nesle aktarılmak üzere korunması gereken eserler olarak ifade edilir. Arkeolojik, mimari, bilimsel-teknolojik eserler somut kültürel miras unsurları olarak nitelendirilmiştir. Doğal miras alanları da somut kültürel mirasın bir parçasıdır, bunlar genellikle turizm sektörü için cazibe merkezi olarak değerlendirilen destinasyonlardır. Doğa ve insan emeğinin ortak çalışması sonucu ortaya çıkmıştır. Bu alanlar, geçmişten bu güne kadar geçen sürede fiziksel olarak ayakta kalmış, toplumların yerleşim özelliklerini, doğal çevresini, sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerini yansıtan ve günümüze bilgiler sunmaktadır (Can, 2009, s. 1).

Aslan ve Ardemagani (2006) çalışmalarında somut kültürel miras unsurlarını, taşınamaz somut kültürel miras ve taşınabilir somut kültürel miras olarak iki başlıkta sınıflandırmışlardır. Taşınamaz somut kültürel miras unsurları; *“anıtlar, arkeolojik sit alanları, tarihi merkezler, tarihi binalar, doğal ve kültürel manzaralar, köprüler, türbe ve mezarlar, mimari yapılar, doğal oluşumlar, yel ve su değirmenleri, tarihi bahçe ve parklar”*, taşınabilir somut kültürel miras unsurları; *“sikke ve paralar, resimler, el sanatları, takı ve süs eşyaları, el yazmalı eserler, arşivler, heykeller, müzik aletleri, günlük kullanılan eşyalar”* olarak tanımlamıştır.

Somut kültürel mirasın korunması, bakımı ve teşhiri amacıyla kurulan müzelerin modern anlamda ilk örnekleri İngiltere’de kurulmuştur. İngiltere dünyanın değişik alanlarından elde ettiği somut kültürel miras örneklerini önemli ve dünyaca tanınmış müzelerinde korumakta ve sergilemekte ayrıca önemli bir turizm potansiyeli olarak da bu eserleri insanların beğenisine sunmaktadır. Bu çerçevede eserlerin korunarak gelecek nesillere aktarılması; toplumların kendi geçmişlerini ve geleceklerini anlama, diğer toplumların değerlerini ele alma adına oldukça önemlidir (Can, 2009, s. 2).

1.1.4.2. Somut Olmayan Kültürel Miras

Yaşayan Miras olarak da adlandırılan Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM), UNESCO tarafından; *“nesilden nesle aktarılan, toplulukların grupların ve bazı durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler beceriler ve bunlara ilişkin araçlar,*

gereçler ve kültürel mekanlar” (UNESCO, 2021) olarak tanımlanmıştır. SOKÜM, toplulukların kimliklerini oluşturmada ve aktarılması ile süreklilik sağlamaktadır. UNESCO, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütüdür. Eğitim, Bilim ve Kültür alanlarında uluslararası işbirliği yoluyla barışı inşa etmeyi amaçlamaktadır. UNESCO'nun programları, 2015 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Gündem 2030'da tanımlanan Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunur (UNESCO, 2021).

UNESCO'nun SOKÜM kavramını tanımlamasından önce, folklor, geleneksel kültür, maddi olmayan miras, sözlü kültürel miras gibi tanımlar kullanılmış daha sonra 2003 yılında UNESCO *“somut olmayan kültürel miras”* tanımını yapmıştır. SOKÜM'ün folklor (halk bilimi) göre daha geniş yelpazeye sahiptir, yapılan tanımlamalardan çok kavramın ifade ettiği içerik daha önemlidir (Oğuz, 2013, s. 6-7).

UNESCO 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinde; kültürel mirasın yaşatılarak korunmasına bağlı olarak *“aktarım”* ve *“katılım”* kavramları önem kazanmaktadır. Bu kavramlar etrafında ortak bellek, deneyim, süreklilik, kimlik ve aidiyet gibi temaları içeren yaklaşımla mirasın korunması amaçlanmaktadır. Sözleşmenin önemli diğer yönü sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlama potansiyeli ve bundan faydalanmaktır (UNESCO, 2021).

SOKÜM unsurlarını korumak için sahip çıkmak, aktarmak, kültürel bellek oluşturmak ve sürdürülebilirlik kazandırmak gerekmektedir. SOKÜM unsurlarının bazıları yeniden üretilmeyecek olması sebebi ile bu unsurların kaybolmadan koruma altına alınması önemlidir (Ekici & Fedakar, 2013, s. 57-58).

1.2. Kültür ve Turizm İlişkisi

Toplumlar arası geçişlerin ve etkileşimin yaşanması ile oluşan kültürel etkileşim ve yayılım sonrası, kültür kavramı üzerine yeni tanımlama, anlamlandırma ve yapılandırılmaları da beraberinde getirmiştir. Kültür kavramı gelişen süreçler sonrası, her topluluğun kendi oluşturduğu davranış kuralları, bu toplumları tanımlandıran düşünce yapıları, örf ve adetleri, uygulamaları, gelenek ve değerleri oluşturan, insanların yaşam şekillerini ifade eden, sürekliliği ve devamı olan bir süreçtir. Toplumların yaşam boyu devam eden sürekliliği kültürün süreç boyutunu

oluşturmakta ve dil, sanat, din, gelenek ve değerler ise ürün boyutunu oluşturmaktadır (Kolb, 2000, s. 23).

İnsanları turizme yönelten etkenler düşünüldüğünde kültürel yapı, kültürel miras ve kültürel ürünlere duyulan ilgi kişileri seyahate yönlendirmiştir. Turizm faaliyetlerinin başlangıcı sayılabilecek ilk seyahatlerin kültür odaklı yapılması ile turizmin başlangıcının kültürel etkilerle olduğu söylenebilir. İnsanlar tarih boyunca farklı kültürleri tanıma isteği ile seyahat etmiştir. Başta seyyahlar, gezginler, aristokratlar ve burjuvalar olmak üzere her toplumdaki kişilerin Eski Mısır, Anadolu ve Eski Yunan uygarlıklarının kültürel değerlerini görme, tanıma, öğrenme ve deneyimleme isteği ile yaptıkları seyahatler, turizm faaliyetlerinin ilk olarak kültür odaklı geziler sonucu ortaya çıktığının göstergesidir (Genim, 2002, s. 205).

Doğal ve coğrafi yapı ayrıca tarihi süreçte farklı birçok medeniyetin oluşturduğu kültürel değerler, turizmin temel kaynaklarından biridir. Bu nedenle coğrafi zenginlikler, kültürel unsurlar ve turizm arasındaki ilişki turizmin başlangıcına dayandığı söylenebilir. Yerleşim yerleri, bölgelerin doğal ve coğrafi varlıkları, mimari yapı, yaşam tarzları, din, el sanatları, yemek, giyim kuşam, dans, müzik ve diğer geleneksel sanat unsurları, turizm faaliyetlerinin kültürel kaynaklarını oluşturmaktadır (Emekli, 2006, s. 53).

Kültürel unsurların ekonomik özelliği bulunmaktadır. Turizm faaliyetlerinin kültürel unsurların ekonomik işlevinin ortaya çıkmasında önemli etkisi vardır. Kültür ekonomisinin ortaya çıkması ile kültür ve turizm ilişkisi birlikte gelişme göstermiştir. Turizm faaliyetleri, kültürel varlıkların bölgesel aynı zamanda uluslararası ölçekte değerinin anlaşılmasına ve sürdürülebilir ekonomik kalkınma kaynağı olarak belirginleşmesine imkan oluşturur ayrıca kültürel varlıklar turizm sektörünün verimliliğinin yükselmesine önemli katkı sağlamaktadır. Kültür ve turizmin birbirine kaynak oluşturması, geliştirmesi ve beslemesi sebebiyle bu iki olgu arasındaki ilişkinin önemi giderek artmamaya başlamıştır (Özdemir, 2011, s. 378-379).

İnsanların eğitim düzeylerinin artmasına bağlı olarak kültürel birikimlerinin artması, kendi geçmişlerine ait kültürel izleri ve eserleri görmenin yanı sıra kendi kültürleri dışındaki kültürlere ilgi duymaları, kültürel farklılıkları deneyimleme ve tecrübe etme isteği ayrıca seyahat imkanlarının gelişmesi ile diğer kültürlere ulaşmanın

kolaylaşması ile kültür ve turizm arasındaki ilişki önem kazanmıştır (Albayrak, 2013, s. 50).

İnsanları turizme yönelten etkenler düşünüldüğünde kültüre duyulan ilgi turizmin başlangıcından beri kişileri seyahate yönlendirmiştir. Turizm, günümüzde deniz, güneş ve kum odaklı daha çok kitle turizmi şeklini almış olsa da kültürel seyahatlere olan ilgi tekrar artmaya başlamıştır. İnsanların turizmden beklenti, istek ve tercihlerinin değişmesi ile ülkeler turizm gelirlerini artırmak için bu talepleri karşılayacak turizm planlamaları geliştirmesi sonucu bu kapsamda yapılan çalışmaların ışığında, insanların deniz, kum, güneş odaklı kitlesel turizm faaliyetleri yerine kültür ve doğa turizmi faaliyetlerine yöneldikleri görülmüştür (Öztürk & Yazıcıoğlu, 2002, s. 191). Kitle turizminin etkisi ile tek tipleşen turizm faaliyetlerinin insanlar üzerindeki çekiciliği azalmış ve turistlerin farklı turizm faaliyetlerine yönelmesi ile alternatif turizm kavramı ortaya çıkmıştır (Akoğlan Kozak & Bahçe, 2009, s. 148).

Alternatif turizm genel olarak, gerçekleştirilen turizm hareketleri ve faaliyetlerinin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak, güneş, deniz, kum odaklı turizme alternatif kaynak oluşturacak yeni ürünler üretmek için gelişen turizm olgusudur. Bölgeler alternatif turizm imkanları sunarak, turistlerin farklı istek, ihtiyaç ve beklentilerini karşılamayı, turizme ilişkin kaynaklarını en üst düzeyde kullanarak elde ettiği gelirleri artırmayı hedefler (Albayrak, 2013, s. 36-39).

Turistlerin beklenti ve isteklerinde meydana gelen değişmeler ile yeni arayışlar ve farklı faaliyetlere yönelmeleri, insanların gelir düzeyleri, kültürel birikimler, öğrenim ve refah düzeyindeki artış gibi faktörler alternatif turizm kavramının ortaya çıkmasında ve önem kazanmasında etkili olmuştur. Turistler artık dinlenmek, eğlenmek, gezmek dışında kendilerini gerçekleştirmek, doğa ile iç içe olmak, sportif ve kültürel faaliyetlere katılmak, sanatsal faaliyetlere katılmak, yeni kültürleri görmek ve tanımak amacı ile alternatif faaliyetlere katılmak istemeleri doğrultusunda alternatif turizm ve kültürel kaynaklar turizm endüstrisinin vazgeçilmez bir parçasını oluşturmaktadır (Albayrak, 2013, s. 36-39).

Turizm sektöründe kitle turizminin çekiciliğinin azalması ve insanların farklı istek ve taleplerine karşı kültürel varlıklar bu alanda önemli cazibe unsuru olması sebebi ile

turizm politikalarının odak noktası ve alternatif turizmin kaynağı haline gelmiştir. Avrupa Birliği'nin de yapmış olduğu çalışmalar sonucu, turizm alanında cazibe unsuru ve çekicilik oluşturan, ülkemizde ve dünyada son yıllarda gelişen ve yüksek ekonomik gelir kapısı olan, Kültür ve kültürün ekonomik boyutu ile ilişki halindeki turizm faaliyetleri kapsamında, “*kültür turizmi, kültürel turizm, kültürel miras turizmi, kültür turizmi ekonomisi*” gibi alan ve kavramlar ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2011, s. 381).

Kültür turizmi kavramı son dönemlerde gelişmeye başlamış olsa da turizmin temelini kültür turizmi ile başladığını söylemek mümkündür. Kültür turizmi faaliyetlerinde amaç kültürel varlıklar ve kültürel miras unsurlarını keşfetmek, öğrenmek ve deneyimlemektir. Destinasyondaki kültürel cazibe merkezleri, bu cazibe merkezlerindeki kültürel miras unsurları kültür turizminin ürünleridir (UNWTO, 2020). İnsanların artan boş zamanları, yaşam şartlarının değişmesi, değişen ilgi ve istekleri, eskiden beri kültüre olan merak ve öğrenme arzusu, kültür turizminin diğer turizm faaliyetlerine göre daha fazla ilgi ve rağbet görmesine neden olmaktadır. Ayrıca gelişmekte olan turizm sektörü içerisinde önemli rolü bulunan kültür turizmi, diğer sektörlerle de birbirine bağlı faaliyetler içerisindedir. Kültür turizminin diğer sektörlerle etkileşimi bölgesel ekonomik kalkınma ve gelişme sağlamaktadır (Ioan-Franc & Iştoc, 2007, s. 94).

Sürdürülebilir ekonomik kalkınma, sürdürülebilir turizme dayanır. Sürdürülebilir turizm, değerlerin korunması, aktarılıp geliştirilmesi, cazibe unsuru olarak çekicilik oluşturabilmesi ile birlikte bu kaynakların ve turizm faaliyetlerinin sürekliliğinin sağlanması şeklinde ifade edilmiştir (Sezgin & Karaman, 2008, s. 436). Kültür turizmi ise günümüzde sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir kültür kavramlarının tamamlayıcısıdır. Turizm sektöründe sürdürülebilirlik kavramı ile kültürel ve doğal değerlerin önemli kaynaklar haline gelmesiyle bu kaynakların bilinçli bir şekilde korunup yaşatılması ve aktarılması hem turizmin sürdürülebilirliği hem de kültürün sürdürülebilirliği için önemlidir. Sürdürülebilir kültür turizmi, kültürel ve doğal kaynakların ekonomik gelir elde etmek için kullanılmasına izin verirken, kullanılan bu kaynakların bozulmasına ya da kaybolmasına karşı ilkeler ortaya koymaktadır. Turizm ve ekonomik

sürdürülebilirliğin artırılması kültür unsurlarının korunmasında itici güç oluşturmaktadır (Gebhard, Meyer, & Roth , 2009, s. 20).

Yeni teknolojiler sayesinde ilgi ve isteklere göre kültürel bilgilere ulaşımın kolaylaşması, kültür turizminin yükselen pazar payı ve nitelikli turizm olarak görülmesi, turizm bölgelerinin imaj oluşturma ve alternatif ürün sunma isteği ile kültür ve turizm arasındaki ilişki artarak gelişmeye devam etmektedir (Albayrak, 2013, s. 50). Turizm odaklı yapılan seyahatlerde insanların değişen istek ve ihtiyaçları sonucu ortaya turizm faaliyetlerinde alternatif türler ortaya çıkmaktadır. İnsanların taleplerine cevap vermek için bölgelerin sahip oldukları turizm ürünlerinin zenginliği ve bu ürünlerin doğru kullanımı turizmi geliştirir (UNWTO, 2019).

Günümüz dünyasının temel sektörlerinden biri olan turizm, küreselleşen dünyada son zamanlarda hızlı bir gelişme göstermiş, dünya ekonomisinde bacasız sanayi olarak tanımlanmıştır. Özellikle gelişmekte olan kültürel, doğal ve coğrafi güzellikleri ile turist çekebilecek potansiyeli bulunan ülkelerde alternatif ekonomik gelir ve faaliyet alanı olarak görülmektedir (Çetintaş & Bektaş, 2008, s. 37).

Yakın gelecekte turizmin gelişimini sürdüreceği ve daha büyük bir sektör haline geleceği öngörüsünde bulunmak mümkündür. Kültür ve turizm arasındaki ilişki destinasyonlarda turizmin büyümesi ve yayılması için önemli etkindir. Alternatif turizm faaliyetleri kapsamında ürün oluşturma, çekicilik oluşturma, cazibe merkezleri oluşturma açısından kültürel miras unsurlarımızın zengin kaynaklara sahiptir.

Genel anlamda turizmin çeşitlenmesi bu bağlamda da alternatif turizm faaliyetlerinin ortaya çıkması sektörün daha geniş alanlara yayılmasını sağlayan ve sağlayacak olan en önemli etkenlerden birisi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca teknolojik gelişmeler özellikle de iletişim ve ulaşım alanındaki gelişmeler turizm etkinliklerinin her geçen gün artmasını sağlayacak olan diğer önemli etkenler arasında değerlendirilebilir.

Turizmin ekonomik getirisinin yanında sosyal, çevresel ve kültürel alanlarda da önemli getirilerinin varlığından bahsetmek mümkündür. Bu nedenle ülkeler turizmle ilgili politikalarını sürekli güncellemektedir. Günümüzde özellikle gelişmiş devletlerin güncel turizm politikaları incelendiğinde kültür turizmine yönelik planlamaların ağırlıkta olduğunu söylemek mümkündür. Kültürün söz konusu

ülkelerde çok yönlü gelişmenin anahtarı olarak görülmesi kültürün ekonomik yönünün belirginleştiği kültür turizmi gibi alanların yoğun olarak kullanılmasını sağlamaktadır (Altınok, 2006, s. 27).

1.2.1. Kültür Turizmi Kavramı

Kültür turizmi kavramı üzerine yapılmış çok sayıda tanım bulunmaktadır. Kültür turizmi ilk kez 1969 yılında Kanada'nın Ontoria kentinde düzenlenen bir kongrede, "*kültürel motivasyonlar ile seyahat etmek*" olarak dar anlamda tanımlanmış, daha sonra kültür turizmine ilişkin farklı tanımlar yapılmıştır (Toskay, 1993, s. 156).

1980'li yılların başlarında Avrupa Komisyonu'nun, Avrupa Birliği'nin kültürel kimliğini ve kültürel mirasını ortaya çıkarmak amacıyla yaptığı çalışmalar içerisinde bir kavram olarak ortaya çıkmış, kültür turizmi kavramı üzerine tanımlama ve araştırmalar sürekli devam etmiştir (Çulha, 2008, s. 1828).

Kültür turizmini Richards (1996); "*Bireylerin kültürel ihtiyaçlarını gidermek amacı ile sürekli oturdukları yerlerden, yeni bilgiler ve deneyimler kazanarak kültürel ihtiyaçlarını gidermek amacı ile diğer yerlere seyahat etmeleri*" olarak tanımlamıştır ve kültür turizminin kültürel ürünleri kullandığını aktarmıştır. Mehrhoff (1991) ise kültür turizmini; geniş anlamı ile ele almış ve "*ziyaretçilerin gittikleri yerlerdeki tarihi ve bir ulusa ait değerleri görmesi ve tatması*" olarak tanımlamıştır.

Kültür ve turizm ilişkisinin tanımlanması ve akademik çalışmaların konusu olarak ortaya çıkması, II. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan eğlence odaklı seyahatlerin başladığı dönemlere kadar uzanmaktadır. 1960 ve 1970'li yıllar arasında insanların gelir düzeyleri, bilgi birikimleri ve seyahat odaklı tüketimleri arttıkça kültürün de tüketimi artmıştır. 1980'li yıllarda ise turizm potansiyeli olan bölgeler ve cazibe merkezi konumundaki destinasyonlara turist talebinin artması, kültür turizmi kavramına önem kazandırmıştır. Kültür turizminin öneminin artması ile akademik çalışmalar başlamış, Dünya Turizm Örgütü akademik anlamda ilk tanımlamayı yapmıştır (Richards, 2019, s. 584). Dünya Turizm Örgütü'nün çalışmalarına göre kültür turizmi; insanların kültürel motivasyon sağlamak amacı ile yaptıkları iş seyahatleri, sahne sanatları ve kültür turları, festivaller ve diğer kültürel olaylara

katılımları, sit alanları ve anıtlara yönelik ziyaretleri ile dini seyahatleri kapsayan hareketlerdir (Pedersen, 2002, s. 23).

Kavram ile ilgili yapılan genel tanımlamalar ve çalışmalar sonucu kültür turizmi; insanların kendi kültürlerinin ve farklı kültürleri görme temeline dayanan, gerek kendi kültürlerini gerekse diğer kültürlere meraktan doğan, aynı zamanda insanların kendi kültürleri ile diğer kültürler arasında bağlantı ve etkileşim kurma ihtiyaçlarından dolayı ortaya çıkan turizm türü olarak nitelendirilmiştir (Albayrak, 2013, s. 51-52).

Kültür turizmi faaliyetlerine katılan ziyaretçilerin temel motivasyonunun, turizm bölgesindeki somut ve somut olmayan kültürel miras unsurları ve bu unsurların bulunduğu cazibe merkezlerini görmek, öğrenmek, keşfetmek ve deneyimlemek amaçları oluşturmaktadır. Bölgelerin kültür turizmi arzını oluşturan bu ürünler, tarihi ve kültürel miras, sanat ve mimari, yaşam tarzları, inançlar, edebiyat, gelenekler, müzik, dans, el sanatları ve geleneksel uygulamalar ile ilgilidir (Richards, 2019, s. 585).

Kültür turizminin yelpazesi çok geniştir bu sebeple çok çeşitli tanımları ve tanımlama biçimleri olduğundan dolayı net biçimde ifade edilmesi güçtür (Mckercher & Du Cros, 2002, s. 39). Alan yazınında kültür turizmi, kültürel turizm, kültürel miras turizmi gibi terimler ile bu terimler arasında farklı tanım ve tartışmalar bulunmaktadır. (Altınay Özdemir, 2020, s. 25). Bu durumda kültür turizmi geniş alana sahip olması, çok yönlü ve yaygın olmasından dolayı birçok alt başlık şeklinde incelenmiştir (Kajzar, 2014, s. 903).

Kültür turizminin farklı özellikler göstermesi, turistlerin farklı motivasyonlarda söz konusu turizm türlerine katılmaları nedeniyle ortaya çıkmış kendi içerisinde farklı bölüm ve faaliyetlere ayrılarak ifade edilmiştir. Bu noktada yazında sıklıkla karşılaşılan kavramların ortak faaliyetlerinin arasındaki ince ayırmadan bahsetmek kültür turizminin sınırlarını daha net çizmek açısından faydalı olacaktır. Genel itibariyle bu turizm kavramlarının faaliyet tanımlamaları şu şekilde olmuştur (Albayrak, 2013, s. 52-61):

Kültür Turizmi: İnsanları kültür turizmi faaliyetlerine yönelten en temel motivasyon görme, tanıma odaklı olmasıdır. Kendi kültürlerini ya da başka kültürleri görmek ve tanımak şeklinde ifade edilen genel tabirdir.

Kültürel Turizm: İnsanları kültürel turizmi faaliyetlerine yönelten en temel motivasyon öğrenme, deneyimleme odaklı olmasıdır. Kendi kültürlerini ya da başka kültürleri öğrenmek, deneyimlemek şeklinde ifade edilmiştir.

Kültürel Miras Turizmi: İnsanları kültürel miras turizmi faaliyetlerine yönelten temel motivasyon miras kalan tarihi eserler, geleneksel ve sanatsal eserlerdir. Geçmiş tarihlerinden kalan somut ve somut olmayan kültürel unsurları görmek, tanımak ve gezmek şeklinde ifade edilmiştir (Albayrak, 2013, s. 52-61).

1.2.2. Kültür Turizminin Yapı Maddesini Oluşturan Kaynaklar

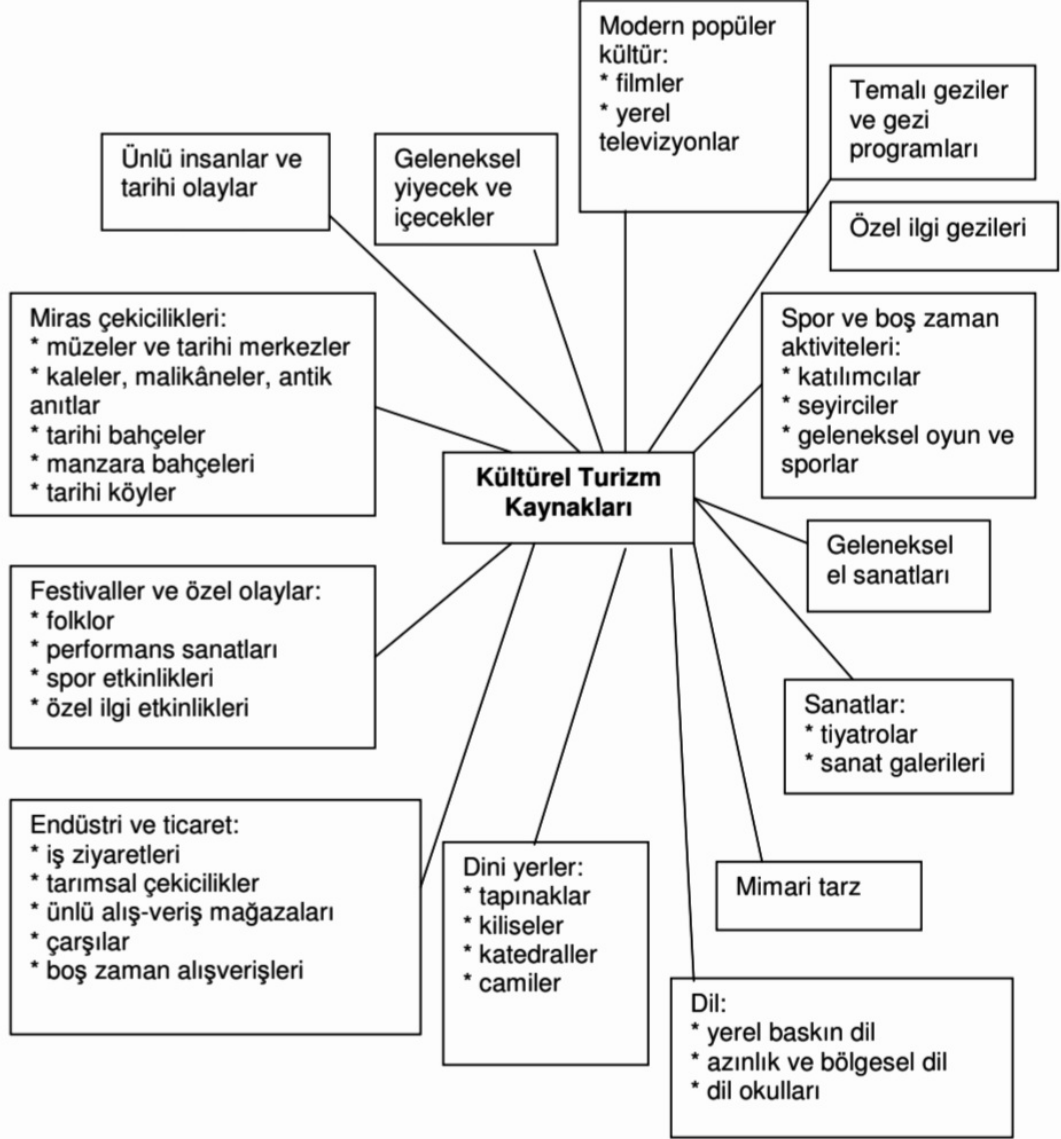
Medeniyetlerin oluşturduğu, sahip oldukları ve aktardıkları kültürel değerler, uygulamalar kültür turizminin kaynağını oluşturur. Kültür turizminin yapı maddesini oluşturan kaynaklar çok çeşitlidir. İnsanların eğitim düzeyinin yükselmesi, merak ve bilinmeyen öğrenme isteği ile bu kaynaklara olan ilgi artmakta ve insanlar bunun sonucunda kültür turizmine yönelmektedir (Richards, 2002, s. 1062).

Kültür ve coğrafyanın birleşmesi ile oluşan doğal ve kültürel miras unsurları turizmin kaynağını oluşturan varlıklardır (Emekli, 2006, s. 53). Bölgelerin sahip olduğu doğal oluşumlar, arazi yapıları, geleneksel yaşam tarzları, somut ve somut olmayan kültürel miras unsurları, inanç biçimleri ve diğer kültürel etkinlik ve faaliyetler kültür turizminin kültürel ve doğal kaynaklardır (Kızılırmak & Kurtuldu , 2005, s. 102).

Swarbrooke (1999), Tablo 1’de kültür turizminin kaynaklarını oluşturan unsurları göstermiştir. Bu kaynaklar; “*miras çekim merkezleri, inanç merkezleri, tarihi olaylar ve ünlü insanlar, dil (lisan), mimari türleri, sanat etkinlikleri, geleneksel el sanatları, festival ve özel etkinlikler, spor ve boş zaman etkinlikleri, özel ilgi tatilleri, özel ilgi seyahatler, yöresel yiyecek ve içeceklerden*” oluşmaktadır. Kültür turizminde bu kaynaklar birbiri ile etkileşim ve ilişki halindedir. Bu duruma örnek; sanatsal alanların olduğu bölgede sanat faaliyetlerinin uygulanabileceği alanların olması,

yeme-içme faaliyetlerinin olduğu bölgede yeme-içme mağazaları ve fabrikaların olması gibi durumlardır (Swarbrooke, 1999, s. 306).

Tablo 1. 1. Swarbrooke (1999), Kültür Turizmi Kaynakları.

Jasen ve Verbeke (1988) kültür turizminin yapı maddesini oluşturan kaynakları; bölgeye seyahat etmeden önce bölgeye gelme kararını etkileyen önemli etkenlere bağlı olarak temel kaynaklar (doğal, tarihi ve kültürel), ikincil kaynaklar ve ek kaynaklar olmak üzere sınıflandırmıştır (aktaran Kuntay, 2004, s. 86). Latu ve Bulai (2011), Tablo 2’de kültür turizmi kaynaklarını; kültürel kaynaklar, doğal kaynaklar ve ek kaynaklar (turizm alt yapısı, genel alt yapısı) olarak sınıflandırmıştır:

Tablo 1. 2. Latu ve Bulai (2011)'ye göre Kültür Turizmi Kaynakları.

T�r	DeęiŐkenler	Temel Kaynaklar
Doğal Kaynaklar	Doğal evre	Rölyef/Topografya
		Jeomorfoloji
		Vejetasyon
		Yaban Hayatı
		Su
		Peyzaj
	Korunan Alanlar	Termal Su
		Termal G�l
		Termal amur
		K�k�rl� amur vb.
	Korunan Alanlar	Biyosfer Rezerv Alanları
		Milli Parklar
		Tabiat Parkları
Diğer Rezervler		
Kültürel Kaynaklar	Tarihi Eserler	Arkeoloji
		Mimari
		Anıtlar (Memorials)
		Anıt Heykeller (Monuments)
	Müzeler	Müzeler/Kamusal Koleksiyonlar
	Güzel Sanatlar ve El Sanatları	Geleneksel Etkinlikler, Kostümler, El İŐleri vb.
Kültürel Kurumlar	Orkestralar, Korolar vb.	
Etkinlikler	Festivaller vb.	
Turizm Altyapısı	Konaklama	Otel, Misafirhane vb.
	Sağlık Tesisleri	Sağlık Tesisleri
	Konferans Salonu	Konferans, Kongre, Gösteri Salonları
	Boş Zaman Olanakları	Animasyon Etkinlikleri/Diğer Etkinlikler
	Diğer Boş Zaman Olanakları	Golf Kursları, Eğlence Parkları, Plajlar vb.
Genel Altyapı	Ulaşım Ağına EriŐebilirlik	Hava Alanı, Liman
		Karayolu
		Demiryolu
	Evde Kullanılan Kaynaklar	İçme Suyu
		Doğalgaz
Telekom	Mobil Telefon, Sabit Hatlı Telefon	

Kültürel kaynaklar kavramı içerisine birçok unsur girmektedir. Bu unsurlar bir bölgenin kültür sermayesidir. Kültür turizminin temel kaynaklarını; kültürel değer ve kaynaklar, doğal kaynaklar ve alanlar, tarihi değerler ve unsurlar oluŐurmaktadır (Bora, 2006, s. 73).

Kültür turizminin faaliyetleri biçimine göre içeriğini oluŐuran kültürel varlık kaynakları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hazırladığı *“Bir Y renin Turizm*

İmkanlarının Değerlendirilmesi İçin Rehber” yayınında, “*Kültürel Değerler*” başlığı altında bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırma aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır (Arınç, 2002, s. 108):

- *Tarihi eserler*; adı altında yörenin tarihini yansıtan, günümüze kadar gelmiş eserler: Cami, han, hamam, türbe, su kemeri, tescilli yapı-sokak, anıtsal ağaçlar, çeşme, kervansaray, saat kulesi sayılabilir.
- *Arkeolojik eserler*; olarak ise yörede yaşamış çeşitli medeniyetlerden günümüze kalan eserler olarak değerlendirilmiştir. Antik kent, kale, sur, tiyatro, hamam, su kemeri, nekropol, akropol, mabet, tapınak, kilise, sarnıç ile yeraltı arkeolojik eserleri buna örnektir.
- *Tarihi dini merkezler*; değişik tarih dönemlerinde yapılmış dini yapılardır. Cami, türbe, manastır, kilise, sinagog tarihi dini merkezlerdir.
- *Müzeler*; ülke ve yörenin tarihi ve kültürel özelliklerini yansıtan taşınabilir eser ve eşyaların sergilendiği açık ya da kapalı mekânlardır. Etnografya müzesi, arkeoloji müzesi, açık hava müzesi, özel konulu müzeler buna örnektir.
- *Festivaller*; yılın belirli günlerinde düzenlenen konulu ulusal veya uluslararası katılıma açık (müzik, tiyatro, özel konulu toplantılar) faaliyetler bütünü olarak kabul edilmektedir.
- *Özel günler*; gelenek ve göreneklerden ya da dini inançlardan kaynaklanan, törensel özelliği olan günlerdir.
- *Yöresel el sanatları*; adı altında ise halı, kilim gibi dokumalar, toprak işleme, ağaç işleme, bakır işleme, taş işleme, mücevher sıralanmıştır.
- *Folklor ürünleri*; halk dansları, geleneksel oyunlar, Köy seyirlik oyunları, geleneksel giyim-kuşam örnekleri, geleneksel müzik ve çalgılar, geleneksel uygulamalar ve ritüeller, geleneksel eğlence ve etkinlikler, köy seyirlik oyunları, geleneksel giyim kuşam örnekleri olarak sınıflandırılmıştır (Arınç, 2002, s. 108).

Kültür turizminin faaliyetleri biçimine göre içeriğini oluşturan diğer temel kaynaklar ise bölgelerin doğal ve coğrafi kaynaklarıdır. Doğal güzellikler, jeolojik yapı, iklim koşulları, bitki örtüsü, temiz hava, temiz su kaynakları, doğa koruma alanları, kaplıca

ve şifalı sular, doğa yürüyüşü alanlarıdır (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2013, s. 41). Doğal kaynaklar bölgelerin turistik çekiciliği için önemli bir faktördür. Doğal kaynaklar içerisinde iklim koşulları bölgelerde turizm gelişme yönünün belirleyen unsurdur. Dış mekanlarda gerçekleştirilen kültür turizmi faaliyetleri, bu faaliyetlerin zamanı ve mekan kullanımını belirlenmesinde iklim koşullarının etkileri önemli bir faktördür (Kutvan & Kutvan, 2013, s. 163).

Kültür turizminde diğer ek kaynaklar arasında bölgelerin kültür alt yapıları vardır. Kültür ürünlerinin tüketici ile buluştuğu mekanlar; sanat galerileri, görsel sanat mekanları, kültür merkezleri, kültürel eğlence unsurlarının sergilendiği mekanlar, festival ve konser mekanları ile kültürel etkinlikleri insanlarla buluşturarak kültüre ilgiyi ve çekiciliği oluşturan yerler bölgelerin kültür alt yapısını oluşturmaktadır (Aksoy & Enil, 2010, s. 128-129).

Ek kaynaklar içerisinde yer alan ve hem turist hem de yerel halk için rekreasyonel çekicilik unsuru olan diğer kaynaklar ise kent parkları, spor alanları, çay bahçeleri, meydanlar, bölge parkları, botanik bahçeler, milli parklar, piknik alanları, hayvanat bahçeleri ve açık yeşil alanlardır. Bu alanlar dinlenme ve eğlenmeye olanak sağlayan rekreasyon alanları olması ve ekolojik işlevleri ile kültür turizmi faaliyetleri açısından önemlidir (Onsekiz, 2012, s. 240).

Bir bölgedeki manzara ve doğal kaynaklar gibi bölgedeki tarihsel ve kültürel miras, bölgesel mimari ziyaretçileri bölgeye getiren önemli çekim unsurlarıdır. Bu kaynakların turizm için öneminin ve değerinin toplum tarafından algılanması ya da fark edilmesi, toplumu bu kaynakların korunması konusunda daha duyarlı hale getirmektedir. Ayrıca, söz konusu kaynakların korunması için uzun vadeli programların geliştirilmesi için önemli bir motivasyon sağlamaktadır. Bazı toplumlar sahip oldukları benzersiz sosyo-kültürel değerlerin korunması konusunda turizm sayesinde uyarılmıştır. Çünkü turizm olmasa bu değerlerin varlığının farkına belki de varılmayacaktır (İçöz, Var ve İlhan, 2002, s. 38).

1.2.3. Kültür Turizminin Özellikleri ve Etkileri

Kültür turizmi en eski turizm türü olarak nitelendirilmektedir. Yüzyıllar önce insanlar kendi yaşam alanları dışında farklı ve dikkat çekici bölgelere gitmiştir.

Kültür kavramı sahip olduğu özelliklerden dolayı insanları seyahate yöneltmiş ve kültür turizmi kavramının doğmasına neden olmuştur.

Turizm, yapısı itibariyle temelde insan ilişkilerine dayanan bir sektör olduğundan hem iç dinamikler hem de dış dinamikler açısından bu değişimi hızlandırıcı bir etkiye sahiptir. Turizm farklı sosyal ve kültürel yapıya sahip toplumlar arasında etkileşim sağlamakta, sosyal yapı ve toplumsal davranış kalıplarını etkilemekte ve böylece değişimlere yol açabilmektedir (Duran, 2010, s. 6). Bu nedenle sosyal bir olay olarak tanımlanan turizme, sadece gelir gider dengesini sağlayıcı bir sektör olarak değil; yoğun insan ilişkilerinin yaşandığı, insan ve toplum merkezli pek çok kaynağa ihtiyaç duyan bir sektör olarak bakmak gerekmektedir. Turizmin toplumsal ve kültürel yapıya etkileri ve bölgelerin sadece doğal kaynakları değil; kültürel, tarihsel, mimari, ve toplumsal kimliği de içinde barındıran bir bütün olarak ele alınması gerekir (Duran, 2011, s. 292). Bu açıdan ülkeler için önemli bir turizm türü olan kültür turizmi, gelir sağlayıcı etkisinin yanında kültürel değerlerin korunması açısından da önemli turizm türüdür (Öztürk & Yazıcıoğlu, 2002, s. 189).

Kültür turizmi pazarı, gözle görülür bir şekilde büyüme göstermektedir. İnsanlar kendi geçmişlerine ve kültürlerine olan merakının yanında farklı kültürlerle ilgi duymuştur. Kültürel zenginlik ve kendini daha çok bilgilendirme amaçlı seyahat etme isteği artmaktadır. Teknoloji ve günümüz imkanlarının değişmesi ile eğitim seviyesi ve bilgilerin artması kültür turizmi etkinliklerine olan talebi artırmaktadır (Mckercher & Du Cros, 2002, s. 185).

Kültürel turizm talebi ve talebe bağlı hareketlilik yıllar içerisinde artış göstermiştir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) 2018 yılı raporuna göre dünya üzerindeki turizm hareketlerinin %37'sinin kültür turizmi motivasyonu ile gerçekleştirilmektedir. Dünya Turizm Örgütü'nün verilerine göre kültürel motivasyonlar ile yapılan seyahatler içerisinde geleneksel kültürel değerler ve geleneksel kültürel çıktılara (kültürel miras vb.) yönelik olanların oranı daha yüksektir (UNWTO, 2019).

Kültür turizminin olumsuz etki ve özelliklerine bakacak olursak en önemlilerinden biri; doğal, kültürel ve tarihi değerlerin aşırı bir şekilde ticari hayatın bir parçası haline getirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Öztürk & Yazıcıoğlu, 2002, s. 7).

Kültürel özelliklerin ticarileşmesi ile birlikte kültürlerin farklı kültürler ile etkileşimi kimi zaman yıkıcı olabilmektedir. Bu durum yerel kimliğin ve özgünlüğün kaybolmasına yol açar (Uslu & Kiper, 2006, s. 306). Meydana gelen aşırı ticarileşme sonucunda turistik bölgedeki değerler, gelir getiren bir unsur olarak görülmekte bunun bir sonucu olarak bölgedeki değerler olumsuz etkilenmekte ve yitirilmekte kaybolmaktadır. Bölge halkının sahip olduğu manevi değerlerin yerini maddi değerlere bırakmakta ayrıca ekonomik çıkar amaçlı maddi değerler almaktadır (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2017, s. 92).

Sonuç olarak turizmin sosyal ve kültürel yapıda meydana gelen değişimler; zamanla öz benlik ve öz kültür yapısında önemli farklılaşmalara sebep olabilmekte ve turistler gittikleri bölgedeki yerel halk kültürünü, düşünüş ve davranışlarını, giyimlerini hayat tarzlarını, kişisel ilişkilerini ve tüketim davranışlarını etkileyebilir. Bu olgu özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomik olarak düşük hayat standartlarına sahip, ülkelerde daha belirgin olarak görülebilmektedir (Ünlüöner & Tayfun, 2003, s. 134).

Kültür turizmi sayesinde somut ve somut olmayan kültürel miras turistik ürün haline gelmekte ve bu değerlerin korunmasına yönelik çabalar artarken unutulmaya yüz tutmuş olan geleneklerin canlanmasına olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

1.3. Alternatif Turistik Ürün ve Kültürel Miras Unsurları

1.3.1. Turistik Ürün Kavramı

Ürün, işletme açısından işletmenin hizmet nedeni ve amacını ortaya koyan bir unsur olmakla birlikte müşteriler için ihtiyaçlarını karşılayarak istekleri doğrultusunda aldığı her şeydir (Albayrak, 2013, s. 9). Bir başka tanıma göre ürün; istek ve ihtiyaçları karşılamak amacı ile tüketim, kullanım, satın alma ve ilgisini çekmesi için, sektörde pazara sunulan unsurlardır (Kotler, Bowen, & Maknes, 2003, s. 299).

Turistik ürün, turistin seyahat ettiği bölgede turizm faaliyetlerinin başlangıcından bitimine kadar geçen süreçte isteklerini karşılamak amacı ile satın aldığı ve turizm işletmeleri tarafından turistin ilgi ve isteklerine sunulan unsurların tümüdür (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2013, s. 46). Ayrıca turistlerin ihtiyaçlarını karşılayacak mal ve hizmetlerde turizm ürünü olarak nitelendirilmiştir (Olalı & Timur, 1988, s. 421). Bu kapsamda turistik ürün diğer ürünlerden farklı olarak mal ve hizmetlerin

ortak oluşturduğu üründe olabilir. Turizm faaliyetleri kapsamındaki sektörler, hizmetlerini ayrı ayrı veya bir araya getirerek bir bütün şeklinde nitelendirilebilir (Sarkım, 2007, s. 167).

Turistik ürünün tüketim isteği uyandıran, ilgi çekici, doğal, kültürel ve sosyal unsurların, turizm işletmelerinin hizmet ve faaliyetleri ile birlikte kullanılması ve turiste sunulması sonucu oluşan ürünler olarak da tanımlanmaktadır (Usta, 2002, s. 167).

İnsanların turizm bölgelerinde satın aldıkları mal ve hizmetler, yaşadıkları deneyimler ve ilişkiler turistik ürünün bir parçasıdır. İnsanlar turistik ürünleri fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için satın almakta bu ürünler insanlar üzerinde etki bırakmaktadır. İnsanların yaşadıkları olay ve ilişkiler turistlerin tatmini açısından son derece önemlidir ve söz konusu turizm merkezinin geleceği içinde önem taşımaktadır. İnsanlar istek ve ihtiyaçlarını karşılayan turistik ürünleri tekrar benzer istek ve ihtiyaçlar amacı ile seyahat planı yaparken göz önünde bulunduracak ve tekrar satın alma davranışı gösterebilecektir (Albayrak, 2013, s. 10).

Turistik ürün, çevredeki somut ve soyut nesnelerin ortak etkileşimi ve karışımından oluşmaktadır. Turizm ürün üç başlık altında sınıflandırılmıştır (Ünal, 2014, s. 3):

- *Turistik amaç sonucu oluşan ürünler*; turistlerin gezip gördüğü, kullandığı ve öğrendiği amacı sonucu fayda sağladığı tecrübelerdir.
- *Mekânsal ve sanatsal ürünler*; doğal, coğrafi ve kültürel mekanların sunduğu tarihi ve sanatsal unsurlar ve turistlerin deneyimleridir.
- *Turistik ürünler*; konaklama tesisleri, restoranlar, eğlence mekanları ve hediyelik eşya satan yerlerden turistlerin satın aldığı mal ve hizmetlerdir (Ünal, 2014, s. 3).

1.3.2. Turistik Ürünü Oluşturan Unsurlar

Turistik ürün iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki; bir ülke veya bir bölgenin sahip olduğu bütün doğal, tarihi, kültürel ve turistik kaynakların oluşturduğu ürün diğeri ise turistlerin seyahatleri sonucu turizm faaliyetlerinde

bulunmalarına olanak sağlayan, bir paket şeklinde de sunulan mal ve hizmetlerdir (Hacıoğlu, 2000, s. 39).

Hizmet ve faaliyetler tek başına, doğal ve kültürel kaynaklar olmadan önemini yitirmekte ayrıca turizm faaliyetlerinde değerlendirilemeyen doğal ve kültürel kaynakların zenginliğinin tek başına bir anlamı yoktur. Tüm bu faktörlerin birbirleri ile etkileşim içinde bir arada değerlendirilmesi sonucu turistik ürün oluşmaktadır (Usta, 2002, s. 167). Bir bölgenin iklimi, coğrafi yapısı, doğal ve kültürel kaynaklara ilgi duyan bu nedenle bu bölgelere seyahat etmek isteyen turistlerin öncelikle ulaşım hizmetlerine, gittikleri yerlerde kalma ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak için konaklama hizmetlerine, beslenme ve gıda ihtiyaçlarını karşılamak için yeme içme hizmetlerine ve eğlence ve güzel vakit geçirme ihtiyaçlarını karşılamak için rekreasyon işletmelerine ihtiyaç duyacaktır. Bu nedenle doğal ve kültürel kaynaklar ile mal hizmet faaliyetlerinin turizmin gelişimi açısından etkin kullanımı önemlidir (Albayrak, 2013, s. 15).

Turistik rn, genel olarak üç başlık altında sınıflandırılabilir. Bunlardan birincisi; bir ülkenin veya bölgenin turistleri çeken doğal, kültürel, tarihi, sanatsal varlıkları ve değerleri; ikincisi, turiste hizmet veren işletmeler, otel, restoran, eğlence ve spor tesisleri, seyahat acentaları; üçüncüsü, ulaşım, taşıma ve alışveriş imkanları sağlayan işletmelerdir (Albayrak, 2013, s. 14).

rnleri oluşturan belli unsurlar vardır bunlar; çekicilik, imaj, ulaşım ve olanaklardır. Turistik ürünü oluşturan unsurlar, ürünün değer kazanabilmesi ve geliştirilmesi için önemlidir.

1.3.2.1. Çekicilik

Çekicilik unsuru turistik ürünün temelini oluşturur. ekici olmayan bir ürün turistin talep ve ilgisini çekemez. Bu nedenle bölgelerin turizm faaliyetleri içerisinde turiste sunacağı ürünler; turistlerde merak uyandıracak, ilgi çekecek, cezbedecek, kendisine çekecek özelliklerde olması gerekmektedir. Bölgelerin turistik ürünlerinin sahip olduğu çekicilik unsuru, turistin ilgi ve ihtiyaçlarını ne kadar karşılırsa ürünün tercih edilme olasılığı artacaktır (Albayrak, 2013, s. 15).

Bir bölgenin turizm kaynaklarının çekiciliği turistlerin tercih sebebi olması ve diğer bölgelerin yerine tercih edilmesini sağlayan unsurdur. Bölgelerin turizm arzına göre çekicilik unsurları yer ve olay şeklinde oluşmaktadır. Bölgelerin doğal ve kültürel kaynakları ve bu kaynakların belli özellikleri yer çekiciliği, bölgelerde gerçekleştirilen etkinlik ve faaliyetler olay çekiciliği olarak nitelendirilmektedir (Aktaş, 2009, s. 14).

Yer ve olay çekicilikleri olarak nitelendirilen unsurların birlikte kullanılması turistik ürünün çekim gücünü artırmak için önemlidir. Turistik ürünler, bölgedeki turizm kaynakları ve faaliyetlerinin bir araya getirilerek birleşik bir ürün olarak sunulduğunda çekiciliği artar. Çekiciliği artan unsurlar turistlerin ilgisine bağlı talep artışına yansır.

1.3.2.2. İmaj

Bir bölgenin imajı, farklı alanlardaki çeşitli unsurların kıyaslanması sonucu ortaya çıkan algısal görünümünün oluşturduğu bir bütün olarak ifade edilebilir. Bölge imajının oluşmasında o bölge hakkında edinilen bilgiler ve yaşanan deneyimlerin yanı sıra o bölgenin adı duyulduğunda kendiliğinden akla gelen, önceden mevcut bazı motivasyonlar önem taşımaktadır (Çetin, 2001, s. 11).

Turistlerin bir bölgeyi turistik amaçlı seçimlerindeki en önemli unsurlardan biri o bölgenin imajıdır. İmajın bir turistik bölge ile ilgili olarak turistlerin zihninde bölgeye ilişkin çizilen profil olduğu söylenebilir. Bölge ile ilgili turistlerin düşünceleri ve hisleri ile ilgilidir. Bu düşünce ve hislerin olumlu olması turist açısından bölgenin görülmeye değer bulunmaktadır. Bölgede oluşturulacak turistik imaj elde edilebilecek rekabet üstünlüğü açısından büyük önem taşımaktadır. Turistleri cezbedecek imaj bölgeye katma değeri yüksek turist potansiyelini çekebilme açısından önemli bir kazanımdır (Albayrak, 2013, s. 17). Mısır'ın piramitleri, moda şehri Milano, aşklar kenti Venedik, peribacaları diyarı Kapadokya, İspanya'nın boğa güreşleri, Hollanda'nın laleleri, Arjantin'in tangosu gibi imaj ve markalaşma unsurlarının olduğu bu bölgelerin turist çekiciliği duruma örnektir (Gönenç Güler, 2010, s. 13).

İmaj oluşumunun turistik bölgenin gerçek kaynaklarına dayandırılması önemlidir. Temeli zayıf, yapay oluşumlu imaj, turistlerde aradığını bulamama odaklı hayal kırıklığı oluşturur ve müşteri kaybı ve uzun vadede düşük kar ve başarısızlıkla sonuçlanabilir. Ayrıca bölgelerde yaşanan olumsuz durumlar, insanların zihninde bölgeye karşı olumsuz imaj oluşturacaktır (Çolakoğlu, 2014, s. 58).

1.3.2.3. Ulaşılabilirlik

Çekicilik unsurunun tamamlayıcısı olan elde edilebilirlik olarak da nitelendirilen, bölgedeki turistik ürünlerin kullanılabilirliğini artıran unsurdur. Bölgenin turizm arzını oluşturan kaynaklara turist talebinin artırılması için gereklidir (Gürdal, 1990, s. 78). Ulaşılabilirlik, çekiciliği olan turistlerin gitmek için tercih ettiği yerlere ilişkin ulaşım faaliyetleridir. Bölgelerdeki çekicilik unsurları ve ulaşım faaliyetleri arasındaki ilişki önemlidir. Turistlerin gitmek istedikleri bölgeye, bölgedeki destinasyon ve hizmet sunan paydaşlara, mekanlara ve kaynaklara ulaşmak için gerekli alt yapılarının oluşturulması turistlerin tercih sebeplerini etkileyen önemli faktörlerdir (Albayrak, 2013, s. 16).

Turizmin günümüzde daha geniş kitlelere ulaşması ve uzak bölgelere yapılan seyahatlerin artması için ulaşım imkanlarının yeterli olması ve yolcu taşıma kapasitesinin artırılması turizm faaliyetlerini artırmaktadır. Ulaşım olanaklarının ve faaliyetlerin geliştirilmesi bölgelere olan turistik talebi etkileyecektir (Bardakoğlu, 2011, s. 55).

1.3.2.4. Olanaklar

Turistik ürünü oluşturan unsurlardan olan bölgenin turizm olanakları ve tesisleri diğer unsurların tamamlayıcısıdır. Turizm arzını oluşturan hizmet faaliyetleri ve sektörler bölgenin çekiciliğini etkilemektedir. Oteller, moteller, kamp ve karavan parkı hizmeti sunan yerler, hazır yiyecek içecek sunan işletmeler, ayrıca işletmelerin oto kiralama, taksi, servis hizmetleri, spor aktivite alanları, seyahat acenteleri, alışveriş merkezleri, hediyelik eşya, turizm güvenliği ve turizm danışma büroları gibi olanaklar turistik bölge için önemli unsurlardır (Kozak, 2008, s. 127).

Turistlerin tercih ettikleri bölgelerde istek ve taleplerini karşılayacak olanakların ve tesislerin olması turistik ürünün oluşumu için önemli etkidir. Daha çok çekicilik

unsurunun tamamlayıcısı olarak görülse de bu unsurlar tek başlarına da turist tercihini etkilediği söylenebilir.

1.3.3. Alternatif Turistik Ürün Geliştirme ve Çeşitlendirme

Turizmde yeni ürün geliştirme stratejisine göre ürün daha önce hiç kullanılmamış tamamen yeni bir ürün olabileceği gibi mevcut üründe belirgin farklılıklar yaratan belirgin uyarlamaların yapıldığı yeni olmayan ürünler de olabilmektedir. Mevcut ürünle rekabet edecek, farklı pazar gruplarını çekecek nitelikte olan ürünler, yeni turistik ürün olarak da nitelendirilebilir.

Turizm sektöründe yeni turistik ürün geliştirme ihtiyacının temel nedeni, rekabette öne çıkma ve tüketicilerin satın alma davranışlarında meydana gelen değişimlerdir. Geliştirilen yeni turistik ürün, mevcut üründe meydana getirilen bazı değişikliklerle ürünün devamı da olabilir. Bu durumda mevcut ürün aslında talep oluşturan konumdayken belirli nedenlerden dolayı talebin azalmasına karşılık mevcut ürüne olan talebi tekrar artırmak için yapılan yeniliklerdir. İster mevcut ürünün devamı olsun ister başlı başına yeni bir ürün geliştirilmiş olsun, yeni ürün geliştirmenin hedefi bölge ya da işletmelerin pazardan elde ettiği payı korumak ve artırmak, rekabette öne çıkarak kar oranlarını artırmaktır. Oluşturulan yeni ürün turist talebini artırmalı ve ilgi ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Yeni geliştirilen veya yenilenen mevcut turistik ürünün tamamlayıcısı olan destekleyici turistik ürünler ise katma değeri yüksek olan ürünler olarak nitelendirilebilir. Destekleyici ürünler; turistik ürünün ön plana çıkmasını sağlayan, rekabet avantajı sağlayan, mevcut ürünün değerini artırıp talep artışını sağlayan ürünlerdir. Tek başlarına turist çekiciliği olmayan bu ürünler yeni geliştirilen veya mevcut ürün ile birlikte değerlendirildikleri zaman, ürünün değerinin ve çekiciliğinin artmasına katkı sağlar böylece rekabette avantajlı konuma getirerek ürünü canlı tutar (Albayrak, 2013, s. 23-24).

Turizm sektöründe ürün geliştirme stratejisinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi, bölgelerin sahip olduğu kaynakların çeşitliliğine bağlıdır. Farklı ürün sunma ve geliştirme potansiyeli olan bölgeler, diğer bölgelere göre turizm rekabetinde daha fazla şansa sahiptir (Duman, Kozak, & Uysal, 2007, s. 213).

Birbirinden görünümü ve isimi ile ayrılan her ürün ise bir çeşit oluşturur. Çeşitli turistik ürünler bir bütün olarak turistik ürünü oluşturur. Turistik ürün çeşitlendirme, turizm pazarına arz edilen turistik ürünlerin çeşitlerini artırılması olarak ifade edilir. Ürün çeşitlendirme, bölgelerin satışa sunduğu turistik ürünlerin sayısında ya çeşidinde yapılan ekleme ve çıkarmaları nitelendiren bir kavramdır. Mevcut ürünler ve yeni ürünler geliştirme çalışmalarında ürün çeşitlendirmenin önemi büyüktür (Sarkım, 2007, s. 136).

Turistik ürün geliştirirken ve çeşitlendirilirken uygulanması gerek önemli nokta ürünlerin farklılaştırılmasıdır. Turistik ürün farklılaştırma, mevcut var olan ürün ve yeni geliştirilecek ürünlerde değişiklik yapılması temeline dayanmaktadır. Ürünün sahip olduğu bir ya da birden fazla özellikte değişiklik yaparak ürüne rakip olan diğer ürünlerden farklı özellikler eklemek, ürünü rakiplerine göre daha üstün hale getirir. Turistik ürünün niteliği; içeriği ya da sunumunda farklılık oluşturabilmek, ürüne talep oluşması ve artmasını sağlayacaktır. Turizm sektöründe turistlere sunulan ürünler ile ilgili tüketicilerin tercihleri sürekli değişebilmektedir. Bu nedenle sunulan ürünün mevcut benzerlerinden farklı olması turist ilgisini çekerek rekabette öne geçirmektedir (Albayrak, 2013, s. 25).

Günümüz şartlarındaki köklü değişim, teknolojinin gelişimi ve ilerlemesi, ekonomi, kültür, siyaset ve farklı dinamiklerin de değişimi ile turizm faaliyetlerinde tüketicilerin istek ve beklentileri değişmeye başlamıştır. Bu süreçte turizm faaliyetleri içerisinde sektörler arayış içerisine girmiştir. Değişimlere cevap verebilmek için turistik bölgeler ve sektörler, mevcut ürünlerini yenileme ve alternatif yeni ürün geliştirme çalışmaları ortaya koymak gerekmektedir (Tekin, 2014, s. 8).

Turistik ürünün çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi, bölge turizm faaliyetlerinin seviyesinin artması açısından önemlidir. Kültürel ve doğal kaynakları zengin turistik bölgeler, alternatif turizm ürün ve çeşitleri oluşturmak için avantajlı konumdadır (Kerimbekova, 2010, s. 29). Yapılacak çeşitlendirme ve geliştirme yatırımları, potansiyeli yüksek turistik değerlerin verimli bir şekilde kullanılması ile birlikte turizm pazarında gelişmesini etkilemektedir (Osmonalieva, 2007, s. 27). Yeni ürün geliştirilmesi ve bu ürünlerin çeşitlendirilmesi çok önemlidir. Günümüzde turizm faaliyetleri içerisinde artan ilgi, istek ve talebi karşılamak için bölgelerin ürün

çeşitliliğine ve alternatif yeni ürün geliştirme projelerine yönelmesinin artık zorunlu hale geldiğini söylemek mümkündür.

1.3.4. Kültürel Miras Unsurları ve Turistik Ürün Olarak Değerlendirilmesi

Kültürel varlıklar, turizm faaliyetlerinde ve turistlerin ilgilerini çekecek; çekicilik özelliği olan bölgenin doğal kaynakları ve varlıkları kadar önemlidir. Kültürel miras değerleri hem doğal kaynaklarla etkileşimi ile hem de kendi başlarına bir çekicilik unsuru oluşturur (Albayrak, 2013, s. 16).

Her bölgenin kendine özel kültürel yapısı vardır. Kültürel unsurlar ülkeler ve bölgeler arası farklılıklar gösterebilir hatta aynı ülke içerisinde farklılıklar gösterebilmektedir, bu farklılıklar ise turizmin başlangıcından bu yana ilgi çekici ve merak edilme özelliğini korumaktadır. Bilgiye ulaşma, teknolojinin ilerlemesi ve değişimler insanların kültür üzerindeki ilgi ve merakını artırması ile kültür turizmi ortaya çıkmıştır. Yaşanan değişimler ile İnsanların kültür turizmine olan talepleri artmaya devam edecektir. Bu nedenle kültürel unsurların turizm faaliyetleri içerisindeki önemi de aynı oranda artacaktır. Kültürel kaynakların koruyarak geliştiren ve kültür odaklı seyahat eden turistlerin hizmetine sunan bölgeler fayda ve kazanç sağlayacaktır (Meydan Uygur & Baykan, 2007, s. 45).

Somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsurları, turistik ürün olarak ya da zenginleştirici, destekleyici ve tamamlayıcı bir faktör olarak da alternatif turizm faaliyetlerinin odak noktasındadır. Bu varlıklara yönelik ürün ve hizmetlerin üretiminden tüketimine kadar olan süreç ise kültür turizmi ürünü olarak nitelendirilebilir (Ayvaci, 2018, s. 84).

Kültür turizmi ürünlerinin temel bileşenleri, kültürler arası farklılıklar ve belirli bir bölgeye ait olan kültürel miras unsurları olarak nitelendirilebilir. Somut olan ve somut olmayan kültürel varlıklar, bir destinasyon tercihi ve seyahat nedeni oluşturmada temel etken olmakla birlikte diğer türden faaliyet ve ürünler için de zenginleştirici unsur olarak yer almaktadır. Turizmin hemen her türünde kültürel unsurların bir şekilde yer alması ile ister kültür odaklı seyahatler olsun, ister başka amaçlar doğrultusunda yapılan seyahatler olsun; turistlerin farklı amaçlar

doğrultusunda kültürel ürün ve hizmetleri kullanılmaktadır (Mckercher & Du Cros, 2002, s. 6).

Turistik ürün çeşitlendirme turistlerin değişen taleplerini karşılayabilmek ve uzun vadede kar artırabilmek için gereklidir. Bu kapsamda bölgelerin kültürel ve doğal unsurları kullanılması ürün geliştirme ve çeşitlendirme faaliyetleri için önemli kaynaklardır (Ünal, 2014, s. 13). Taklidi olmayan kendine has ürünlerin geliştirilmesi ise bölgeye özgü doğal, kültürel ve tarihi unsurların birbirlerinin tamamlayıcısı olarak turizm ürününe dönüştürülmesi ile mümkündür. Değeri yüksek ürünlerin ortaya çıkarılması ve turizm pazarında başarı elde edilmesi bu şekilde mümkün olabilmektedir (Duman, Kozak, & Uysal, 2007, s. 213).

Sürdürülebilir turizm anlayışının da etkisiyle değişen turist profilleri ile birlikte ülkeler; turistlere yönelik turizm talebinin isteklerine cevap verebilmek ve turizm gelirlerini arttırmak amacıyla yeni turizm ürünleri oluşturmak, dolayısı ile turizm ürünü çeşitlendirmesine gitmek durumunda kalmışlardır (Er & Bardakoğlu, 2016, s. 109).

1.4. Türkiye'nin Kültür Turizmi Arzı

Kültür turizmi potansiyeli açısından Türkiye, sahip olduğu konum itibarıyla zengin kaynaklara sahiptir. Sahip olduğu coğrafyada geçmişten bu güne birçok uygarlığın üzerinde yaşaması sonucu çeşitli kültürel kaynakları barındırmaktadır (Tok, 2002, s. 221).

Anadolu toprakları, Hititler, Sümerler, Urartular, Likyalılar, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar olmak üzere birçok medeniyete ev sahipliği yapmış; farklı bir çok kültürün kaynaşması ve etkileşimi ile çok sayıda kültürel unsurun üretildiği ve yaşatıldığı önemli merkezlerdendir (Genim, 2002, s. 205). Türkiye coğrafyası bu medeniyetlere ait kültürel unsurların bu güne kadar ulaştırdığı kültürel zenginlik ve sahip olduğu doğal kaynaklarla büyük bir açık hava müzesi konumundadır (Kızılırmak & Kurtuldu , 2005, s. 105).

Son yıllarda talep ve tercihleri değişen turistler; deniz-güneş tatilini tercih etmek yerine farklı ve alternatif turizm faaliyetlerini tercih etme oranı artmasına bağlı

turizm faaliyetleri içerisinde farklı kültürel alanların keşfi, farklı kültürlere ait unsurları deneyimleme, doğal alanlardaki güzellikleri görme şansı sunan alternatif bölgelere ve ürünlere talebin artması turist isteklerinin; kültürel alanlar, yerel kültürün bulunduğu destinasyonlar, bozulmamış doğal bölgeler üzerinde şekillendiği belirtilmektedir. Türkiye hem doğal ve coğrafi güzellikleri hem de somut ve somut olmayan kültürel miras değerleri ile turizm potansiyeli yüksek bir ülke olarak turizm sektörünün ekonomik gücünden yararlanacak, alternatif ürünler ortaya koyacak, değişen ve gelişen turist taleplerini karşılayabilecek durumda ve zengin kültürel unsurları bünyesinde barındıran önemli potansiyeli bulunmaktadır (Evcil, 2011, s. 25-26).

2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı çalışmaları doğrultusunda hazırlanmış olduğu “*Türkiye Turizm Stratejisi*” ile ülkemizin kültürel değerlerini hem korumak hem de bu değerlerin turizmde alternatif çeşitler olarak ülkemizin turizm faaliyetlerinde zengin içerik oluşturarak bu alandaki ekonomik güçten yararlanmak hedeflenmiştir (Şamiloğlu & Serin Karacaer, 2011, s. 147).

Türkiye kültürel, doğal ve tarihi varlıklar açısından birçok ülkeden daha fazla zengin kaynaklara sahip olmasına rağmen kültür turizminin gelişimi önemli düzeyde değildir. Deniz, güneş, kum odaklı kitle turizminin etkisi bunu yanında tanıtım ve pazarlama çalışmalarının eksikliği bu durumun sebebidir (Çulha, 2008, s. 1831). Türkiye’de kültürel kaynakların etkili şekilde kullanılamamasına karşın turizm faaliyetleri ve kültür turizminin geliştirilmesi; doğal, kültürel ve tarihi kaynakların koruma ve yaşatma kapsamında turizm alternatifleri geliştirilerek ülkeye olan turist talebinin artırılması için bu konuda çalışmalar yapmak önemlidir. Türkiye’nin kültürel kaynakları zengin bölgelerin, tarihi ve kültürel yapılarının restorasyonunun yapılması; kültürel etkinliklerin sergilendiği tesisler ve alt yapının inşa edilmesi; yöresel kültürel özelliklerin korunarak kültür turizmine kazandırılıp uluslararası düzeyde reklam, pazarlama ve tanıtım çalışmalarının yapılması gerekmektedir (Meydan Uygur & Baykan, 2007, s. 45).

Türk turizminin gelişiminde kültürel unsurların kullanımı oldukça önemli olmakla birlikte; söz konusu bu unsurların turizmde kullanımı oldukça az olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Türk kültürü Somut Olmayan Kültürel Miras bağlamında değerlendirildiğinde pek çok unsura sahiptir. Bu unsurların birçoğu

yeme-içme faaliyetleri ya da Türk kültürüne ilişkin ritüelleri ve uygulamaları içerisinde barındırmaktadır. Bu anlamda Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının turizme özgünlük katacak ve Türk kültürünü devamlı kılacak bir öneme sahip olduğu söylemek mümkündür. Konuyla ilgili olarak Somut Olmayan Kültürel Miras envanterinde yer alan unsurların kullanımına yönelik ampirik çalışmalar yapılabilir ayrıca bu tip çalışmaların uygulamada yer bulması gerek Türk turizminin gelişimi gerekse özgün turizm fırsatlarının ortaya çıkışına önemli katkılar sağlayabilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

NEVŞEHİR BÖLGESİNDE KÜLTÜREL MİRAS VE TURİZM İLİŞKİSİ

2.1. Kapadokya Bölgesi ve Nevşehir

Literatürde “*Büyük Kapadokya*” olarak adlandırılan bölge; Antik dönemlerde sınırları güneyde Toros Dağları, batıda Konya-Aksaray ve Tuz Gölü, doğuda Malatya-Elazığ, kuzeyde Karadeniz kıyılarına kadar uzanan, Günümüzde Nevşehir, Niğde, Aksaray, Kayseri, Kırşehir illerini içine alan bölgedir. “*Çekirdek Kapadokya*” veya “*Kayalık Kapadokya*” olarak adlandırılan bölge ise; dünyada eşsiz örnekleri sadece bu bölgede bulunan, volkanların püskürmesiyle oluşan kül tabakasının başta Kızılırmak olmak üzere akarsu ve rüzgar ile aşınmaları sonucu “*peribacası*” ismi verilen oluşumların ve tarihi yer altı şehirlerinin gözlemlendiği bölgedir. Kuzeyinde Kızılırmak ve Avanos, doğuda Damsa Çayı ve Ürgüp, güneyinde Uçhisar-Güvercinlik Vadisi, batısı Nevşehir merkez ilçe ve Acıgöl Platosundan oluşan, Nevşehir, Uçhisar, Göreme, Avanos, Ürgüp, Derinkuyu, Kaymaklı, Gülşehir ve çevresi bu bölgeyi oluşturur. Bugün Kapadokya olarak adlandırılan, doğal oluşumların bulunduğu bölge Nevşehir İli sınırlarında olduğu için Kapadokya Nevşehir ile özdeşleşmiştir. Nevşehir, doğa, tarih ve kültürün bütünleştiği bir kent olarak karşımıza çıkmakta, bu sebeple Kapadokya Nevşehir ile anılmaktadır (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2014, s. 17; Erdoğan, 2020, s. 41; Kuşluvan, 1998, s. 232; Sevin, 1998, s. 45; Gülyaz, 2012, s. 17-18; Berkmen, 2015, s. 598; TÜRSAB, 2020; UNESCO, 2021; URL-7, URL-8).

İlin ve bölgenin tarihi M.Ö. 7000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Tarih boyunca; Hititler, Frigler, Asurlular, Persler, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlıların egemen olduğu bu bölgeye ilk Asurlular “*Katpatuka*” adını verirken, Persler “*Kapadokya*” ismini vermişlerdir. Kapadokya ismi Pers dilinde “*Güzel Atlar Diyarı*” anlamına gelmektedir. Kapadokya’nın merkezi Nevşehir’in ilk ismi “*Nissa (Nyssa)*” olarak

bilinmektedir. Malazgirt Zaferinden sonra bölgede Türk köyleri kurulmaya başlayınca şehre “*Muşkara*” adı kullanılmıştır. Osmanlı Devleti zamanında ise Muşkaralı Damat İbrahim Paşa, bölgenin ismini “*Nevşehir*” olarak değiştirmiştir. Nevşehirli Sadrazam Damat İbrahim Paşa zamanında büyük iskan çalışmaları ile; imaretler, camiler, medreseler ve çeşmeler yapılmıştır. Nevşehir, Temmuz 1954 tarihinde İl statüsüne kavuşmuştur. (TÜRSAB, 2020, s. 24; Ahiler Kalkınma Ajansı, 2014, s. 17; URL-7).

İç Anadolu Bölgesi’nde Erciyes, Melendiz ve Hasan Dağı gibi eski volkanik kütlelerin; kül ve lavlarının birikmesiyle oluşmuş çok geniş bir plato üzerinde yer alan Nevşehir, Orta Kızılırmak Havzasında bulunur. 38° 12’ ve 39° 20’ kuzey enlemleriyle 34° 11’ ve 35° 06’ doğu boylamları arasında konumlanmıştır. Jeomorfolojik görünümünü iç ve dış kuvvetlerin etkisiyle kazanan Nevşehir ili Kayseri, Niğde, Aksaray, Kırşehir ve Yozgat illeri ile komşudur. Avanos, Derinkuyu, Acıgöl, Hacıbektaş, Gülşehir Ürgüp Kozaklı ve Merkez ilçe olmak üzere 8 ilçesi bulunmaktadır (Özdel & Meydan, 2019, s. 3).

M.S. 3’üncü yüzyıldan itibaren Hristiyanlık için önemli bir merkez konumunda olan Nevşehir ve bölgesinde, kayalara yapılmış dini yapılar ve yer altı yerleşimleri, nitelikleri ve fazlalıkları nedeniyle benzersiz sanatsal başarı örneği ve ikonoklast sonrası dönem Bizans sanatının eşsiz örneklerini sunmaktadır. Kayalara yapılmış meskenler, köyler, manastır ve kiliseler 4. yüzyıl Bizans İmparatorluğundan Türk hakimiyetine kadar olan döneme kadarki süreçteki şehrin bozulmamış görünümünün örneklerini oluşturmasından dolayı ayrıca öneme sahiptir (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2014, s. 18).

2.2. Nevşehir Bölgesinin Kültürel Miras Alanları ve Turizm Faaliyetleri

Anadolu geçmişten bu güne birçok uygarlığın kültürel mirasını barındıran zengin değerlere sahiptir. Turizmi açısından birçok kaynağa sahip olan ülkemiz alternatif turizm faaliyetlerine katılmak isteyen turistler için ilgi çekici konuma sahiptir. Ülkemizde turizm kaynakları zengin ve çekiciliği olan bölgelerden birisi de Kapadokya’dır. Yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekecek zengin kültürel ve doğal kaynakları bulunan Kapadokya bölgesi çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve

bu toplumların kendi kültürlerinden izler bıraktığı önemli bir cazibe bölgesidir (Şamiloğlu & Serin Karacaer, 2011, s. 140).

Türkiye’de turizm faaliyetleri uzun yıllar boyunca hem gelen turistler açısından hem de Türk turizmcileri açısından deniz, güneş, kum üçgeninde algılanmıştır. Ancak son yıllarda değişen turizm anlayışı ve turist profili, sektörü yeni destinasyon arayışına yöneltmiştir. Bu arayışlar kapsamında öne çıkan destinasyonlardan birisi de Kapadokya’dır. Kapadokya Bölgesi’nde alternatif turizm çeşitliliğinin oluşu, turizm faaliyetlerinin sadece yaz aylarında değil tüm yıl boyunca gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır. Bu durum turistik ürün sunan işletmelerin de daha uzun süre hizmet vermesini sağlamaktadır (Gümüş, 2019, s. 43; Şamiloğlu & Serin Karacaer, 2011, s. 139).

Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TÜRSAB verilerine göre her yıl Kapadokya’yı ortalama 2 milyonun üzerinde turist ziyaret etmektedir. Turistler içerisinde 1,5 milyon kişiden daha fazlası ise Kapadokya bölgesi içerisinde Nevşehir ilini tercih etmektedir. Bu turistlerin belli bir bölümü yerli turistlerden oluşmaktadır. Hatta uzun yıllar itibarinde bazı dönemlerde yerli turist sayısı yabancı turist sayısını geçmiştir (Arslan & Şıkoğlu, 2017, s. 472; TÜRSAB, 2020, s. 23).

Kapadokya, dünyada eşine rastlanmayan jeolojik özelliklere, coğrafi olaylar sonucu oluşan peribacalarının en yoğun ve eşsiz örneklerine, doğa ve insan emeğinin ortak çalışması sonucu ortaya çıkan ve sadece bu bölgede olan tarihi ve kültürel değerlere sahip olması ve zengin somut olmayan kültürel miras kaynakları ile dünyada öneme sahip turizm bölgesidir.

2.2.1. Nevşehir’in Doğal-Tarihi Miras Alanları ve Turizm

UNESCO’nun Dünya Mirası Listesinde Türkiye’den 17’si kültürel, 2’si karma olmak üzere 19 doğal ve tarihi miras alanı bulunmaktadır. Göreme Millî Parkı ve Kapadokya 1985 yılı itibariyle “Karma Miras Alanı” olarak listeye dahil edilmiştir. Hacı Bektaş Veli Külliyesi ise 2012 yılı itibariyle UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine girmiştir (TÜRSAB, 2020, s. 31). UNESCO Dünya Miras Listesi’nde yer alan Kapadokya’da ki diğer alanlar içinde, Derinkuyu ve Kaymaklı Yeraltı Şehirleri,

Karain Güvercinlikleri, Karlık Kilisesi, Yeşilöz Theodoro Kilisesi ve Soğanlı Arkeolojik Alanı yer almaktadır (URL-1).

Nevşehir Bölgesinin doğal ve tarihi miras alanları şu şekilde sıralanmıştır:

Göreme Açık Hava Müzesi: Göreme vadisi ve çevresi, rüzgar aşındırması ve erozyonla oluşmuş eşsiz ve muhteşem bir kayalık alanda, ikonoklastik sonrası dönemde Bizans sanatının eşsiz kanıtları olan kayaya oyulmuş kutsal alanlar içermektedir. 4. yüzyıldan kalma geleneksel bir toplumun kalıntıları olan mekanlar, yerleşim yerleri ve yeraltı kasabaları da burada görülmektedir. Destinasyonun kaya oluşumlar içindeki insan emeği ile oyulmuş hücrelerin, kiliselerin ve yeraltı yerleşimlerinin yoğunluğu, Göreme Açık Hava Müzesini dünyanın en çarpıcı ve en büyük mağara yerleşim merkezi haline getirmektedir (UNESCO, 2021).

Nevşehir'e 13 km. uzaklıkta ve Göreme kasabasının 2 km doğusunda yer alan bir kaya yerleşim yeridir. Bu bölgede M.S. 4. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar yoğun bir şekilde manastır hayatı yaşanmıştır. Hemen her kaya oluşumun içinde kiliseler, şapeller, yemekhaneler ve oturma mekânları mevcuttur. Bugünkü Göreme Açık Hava Müzesi manastır eğitim sisteminin başlatıldığı yer olarak kabul edilir. Soğanlı, Ihlara, Açıksaray aynı eğitim sisteminin daha sonraları görüldüğü yerlerdir. Göreme Açık Hava Müzesi'nde; *Kızlar ve Erkekler Manastırı, Aziz Basil Kilisesi, Elmalı Kilise, Aziz Barbara Kilisesi, Yılanlı Kilise, Karanlık Kilise, Çarıklı Kilise ve Tokalı Kilise* bulunmaktadır. Göreme Açık Hava Müzesi yaklaşık 957 bin ziyaretçisi ile ülkemizin en fazla ziyaret edilen üçüncü ören yeridir (Gülyaz, 2012, s. 80-85; URL-2).

Paşabağları ve Zelve Açık Hava Müzesi: Göreme-Avanos yolunun sağında, yoldan 1 km içeridedir. Eskiden 'Rahipler Vadisi', bugün Paşabağları olarak adlandırılan bu alan kendine özgü peribacaları ile kaplıdır. Çok gövdeli ve çok başlı olan bazı peribacalarının içlerine şapel ve oturma mekanları oyulmuştur. Üç başlı peribacalarından birinde Aziz Simeon adına yapılmış bir şapel ve inziva hücresi bulunmaktadır. Paşabağları henüz ören yeri olarak düzenlenmemiş, ancak çevre düzenleme projesi tamamlanma aşamasındadır (URL-2).

Aktepe'nin dik ve kuzey yamaçlarında kurulmuş, Avanos'a 5 km, Paşabağlarına 1km uzaklıktaki Zelve, geniş gövdeli ve sivri peribacalarının en yoğun görüldüğü üç vadiden oluşmaktadır. 9. ve 13. yüzyılda Hıristiyanların önemli yerleşim ve dini

merkezlerinden biri olmuştur. rahiplere ilk dini seminerlerde burada verilmiştir. Yamaçların dibinde yer alan “*Direkli Kilise*” Zelve'deki manastır hayatının ilk yıllarına aittir. Kilise süslemelerinde tercih edilen kabartma haçlar daha çok ikonoklastik düşünce ile yakından ilgilidir. İkonoklastik Dönem öncesine tarihlenen “*Balıklı, Üzümlü ve Geyikli Kiliseler*” vadinin önemli kiliselerindendir (Gülyaz, 2012, s. 87).

Yeraltı Şehirleri: Kapadokya Bölgesi'nin en ilginç kültürel zenginliklerinden biri olan doğa ve insan etkileşimi sonucu oluşan yer altı şehirleridir. Çeşitli büyüklükteki yeraltı yerleşimlerinin sayısı 150-200 civarındadır. Ancak 25.000 km karelik bir alanı kaplayan bölgenin bütün kasaba ve köylerinde büyüklü küçüklü yeraltı yerleşimi bulunduğu ve bu sayının daha fazla olduğu söylenmektedir. Kapadokya Bölgesi, geçmişte sık sık çeşitli saldırılara maruz kaldığından, bu şehirlerin yapılış amacı daha çok tehlike anında halkın geçici olarak sığınmasını sağlamaktır. Yeraltı şehirleri aynı zamanda bölgede bulunan evlere gizli geçitlerle bağlantılıdır (Gülyaz, 2012, s. 109).

Kaymaklı ve Derinkuyu yer altı şehirleri en fazla ziyaret edilen ören yerleri arasındadır. Yeni keşfedilen Nevşehir Kalesi etrafında Nevşehir yer altı şehri ayrıca bölgede Özkonak, Tatların ve Mazı beldelerinde de yer altı şehirleri bulunmaktadır (URL-2).

Nevşehir ili Kaymaklı kasabasında bulunan yer altı şehri 8 katlı olup bugün 4 katı kullanıma ve ziyarete açılmıştır. İlk katı Hititler Dönemi'nde yapılmıştır. Roma ve Bizans dönemlerinde de diğer alanların oyularak genişletilmesi suretiyle yeraltı şehri haline dönüştürülmüştür. Bu yeraltı şehri geçici süreliğine korunma amaçlı gerekli barınma olanağı sunmaktadır. Dar koridorlarla birbirlerine bağlanan oda ve salonlar, şarap depoları, su mahzenleri, mutfak ve erzak depoları, havalandırma bacaları, su kuyuları ve kilise bulunmaktadır (Gülyaz, 2012, s. 110; URL-2).

Nevşehir İli Derinkuyu ilçesinde bulunan yer altı şehrinin derinliği yaklaşık 85 m' dir ve bir yer altı şehirde bulunan tüm özelliklere (ahır, kiler, yemekhane, kilise, şirahane vs.) sahiptir. Ayrıca 2. katında misyonerler okulu bulunmaktadır. Yer altı şehrinin 3. ve 4. katlarından sonra merdivenle doğrudan doğruya derinlemesine inilmekte ve alt katta bulunan haç planlı kiliseye ulaşılmaktadır. Yeryüzü ile

bağlantısı bulunan 55 m derinliğindeki havalandırma bacası aynı zamanda su kuyusu olarak da kullanılmaktadır. 1965 yılında açılan yer altı şehrinin halen yüzde onu gezilebilmektedir (URL-2).

Nevşehir Kalesi altında bulunan yer altı şehri henüz turizme açılmamış fakat turizm potansiyelinin yüksek olduğu düşünülen dünyanın en büyük tarihi yeraltı şehri olduğu söylenmektedir. Yeraltı şehri, Nevşehir/Merkez Kale ve çevresi kentsel dönüşüm projesi çalışmaları kapsamında belirlenen alanda çalışma yapılırken tesadüfen bulunmuştur. Kale çevresi, Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun kararı doğrultusunda III. Derece Arkeolojik Alan olarak belirlenmiştir (Arslan & Şıkoğlu, 2017, s. 475).

Nevşehir yer altı şehrinin en üst sırasında bulunan birinci bölüm; kaya oyma mezarların, dini mekanların, depoların ve tünellerin olduğu, dini faaliyetlerin yürütüldüğü alandır. İkinci bölüm; odalar, yemek ocakları, tandırlar, şirahane ve depoların yer aldığı yaşam faaliyetlerinin yürütüldüğü alandır. Üçüncü bölüm; imalat ve üretim yapılan mekanların bulunduğu alandır. Temizleme çalışmalarında demir işlemek için kullanılan aletler bulunmuştur. Dördüncü bölüm; şehrin girişi konumunda tasarlanmış yerleşmenin merkezi konumundadır. ziyaretçilerin giriş çıkış yaptığı, büyük ve geniş ahırların, depolarının bulunduğu alandır (Arslan & Şıkoğlu, 2017, s. 475-478).

Kiliseler: Kapadokya bölgesinin yumuşak kaya yapısı sebebiyle bölge halkı kayaların içlerine birçok ev, kilise ve manastır oymuştur. Bugün bölgedeki kayadan oyma kilise sayısının 1.000 adetten fazla olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle ilk Hristiyanlar tarafından sığınmak için kullanılan mekânlarda Bizans sanatının önemli örnekleri yer almaktadır (Gülyaz, 2012, s. 85-87).

Nevşehir bölgesinde birçok rupestral kilise kazılmış ve parlak renkli figüratif tablolarla zengin bir şekilde dekore edilmiştir. Göreme Vadisi'nde Tokalı Kilise ve El Nazar Kilise, St. Barbara Kilise ve Saklı Kilise ve Elmalı Kilise ve Karanlık Kilise en başta gelen örneklerdendir (UNESCO, 2021). Kiliseler 2 tür teknikle boyanmıştır. Birincisi, doğrudan doğruya kaya yüzeyi düzeltilerek üzerine yapılan boyama; ikincisi ise, kaya üzerine yapılan secco (tempera) ve fresko tekniği ile yapılan

boyamadır. Kilisede işlenen konular İncil ve Hz. İsa'nın hayatından alınmıştır (Gülyaz, 2012, s. 85-87).

Karanlık, Yılanlı, Elmalı, Tokalı, Çarıklı, Kırk Şehitler, Çavuşin kilisesi, Tatların kilisesi, Tağar kilisesi, Açıksaray kilisesi, Pancarlı kilisesi, Aziz Jean Kilisesi, Aziz Barbara Şapeli, Aziz Basil Şapeli, Aziz Catherine şapeli, rahipler ve rahibeler manastırı bölgenin en önemli kiliselerindendir alınmıştır (Gülyaz, 2012, s. 85-87; URL-5).

Vadiler: İçerlerinde sayısız barınak, kilise, mezar ve güvercinlikler bulunduran vadiler Kapadokya'nın görülmesi gereken eşsiz güzelliklerindendir. Özellikle doğa yürüyüşleri için yaygın olarak kullanılan vadiler konser gibi organizasyonlara da ev sahipliği yapmaktadır (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2014).

Vadi yamaçlarında yağmur sularının oluşturduğu ilginç kıvrımlar bölgenin farklı doğal özelliklerindendir. Vadi yamaçlarında yağmurla oluşan bu kıvrımlar renk armonisi şeklinde görülür. Pembe, sarı ve beyaz renklerdeki doğal oluşumların bu renk armonisi, lav tabakalarının ısı farkından dolayı oluşmuştur. Oksidasyon ve ısı farkı ile yanardağ püskürmesi sırasında meydana gelmiştir. Bu oluşumlar Uçhisar, Çavuşin-Güllüdere, Göreme-Meskendir, Ortahisar Kızılçukur ve Pancarlı vadilerinde görülmektedir (Kuşluvan, 1998, s. 232).

Kaleler: Kapadokya bölgesinin en önemli özelliği olan tuf yapılar olan peribacaları bu bölgenin en önemli ve doğal güzellikleridir. Uçhisar Kalesi, Kapadokya'nın her yerinden görülen en büyük ve en güzel peri bacasıdır. Kalenin zirvesi Kapadokya'nın kuş bakışı görüleceği tek yerdir. Uçhisar Kalesi, Erciyes ve Hasan Dağı'nın birlikte görülebileceği, Kapadokya'nın tümün izlenebildiği tek yerdir. Roma döneminden beri oyularak yapılmış kale, düşman akınlarına karşı önemli bir savunma noktası olmuştur. Hem bir gözetleme kalesi hem de savunma kalesi olarak kullanılan Uçhisar Kalesi, Selçuklu ve Beylikler döneminde de önemini korumuştur (URL-5).

Kervansaraylar ve Medreseler: Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde ticaretin en önemli unsurlarından olan Kervansaraylar ile Selçukluların kültür, sanat ve bilim konularında eleman yetiştirdiği Medreseler Kapadokya Bölgesi'nde yaygın olarak bulunmaktadır. En önemli kervansaraylar Saruhan, Sultanhanı ve Ağzıkarahan iken

en önemli medreseler Taşkınpaşa Medresesi, Hunat Hatun Medresesi, Giyasiye Medresesi ve Ak Medresedir (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2014, s. 19).

Hacıbektaş Veli Külliyesi: Hacı Bektaş Veli'nin öğretisinin temellerini attığı ve Alevi-Bektaşî düşüncesinin olgunlaştığı Külliye, 16 Ağustos 1964 tarihinden bu yana müze olarak hizmet vermekte ve yaklaşık 368 bin ziyaretçisi ile ülkemizin en fazla ziyaret edilen yedinci müzesi konumundadır (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2014, s. 19).

2.2.2. Nevşehir'in Somut Olmayan Kültürel Mirası Unsurları ve Turizm

Eski bir yerleşim yeri olan Kapadokya bölgesi, bir çok medeniyete ev sahipliği yaptığı için, köklü bir tarih ve zengin kültürel değerlere sahiptir. Bunun sonucunda somut olmayan kültürel miras unsurları geniş yelpaze oluşturur. Somut olmayan kültürel miras unsurları bölge turizm faaliyetlerinin başlıca ürün kaynağı konumundadır. Turizm faaliyetlerinde ürün olarak kullanılan öne çıkan somut olmayan kültürel miras unsurları; el sanatları, çanak ve çömlek yapımı, halı ve kilim dokumacılığı, oniks taşı işlemeciliği, mutfak ve yemek, şarapçılık ve üzüm işlemeciliği, halk dansları ve müzikleridir.

Nevşehir, SOKÜM unsurları kapsamında el sanatları yönünden zengin bir bölgedir. Ürgüp ve Avanos'ta halı kilim dokumacılığı, Avanos'ta çömlekçilik, Hacı Bektaş ilçesinde oniks taş işlemeciliği, Soğanlı Köyünde Soğanlı Bebekleri bölgenin el sanatları ürün yelpazesini oluşturmaktadır. Turizm olanaklarının yüksek olduğu Nevşehir ilinde el sanatları yöre halkı için bir geçim kaynağı olmuş ve SOKÜM unsurları bu sayede yeniden canlanmıştır (Er & Sarıkaya Hünerel, 2011, s. 68).

Nevşehir, her yıl yerli ve yabancı turistler tarafından yoğun ilgi gören turistik Kapadokya bölgesinin merkezi konumundadır. Bölgenin sahip olduğu somut olmayan kültürel miras unsurları ve bölgenin sahip olduğu turizm olanakları, olumlu kültürel ve ekonomik sonuçlar elde eden bir ilişki içerisindedir. Turizm olanakları sayesinde bölge ekonomik ve kültürel açıdan gelişmektedir. Bölgede SOKÜM unsurları içerisinde el sanatı ürünleri, turistlerin alışverişinde ayrı bir yer tutmaktadır. Türk el sanatı örneklerini sergileyen bu ürünler dekoratif ve geleneksel niteliklidir.

Nevşehir bölgesinde turistik ürün olarak satışa sunulan SOKÜM ürünleri daha çok halı-kilim, çanak-çömlek, el yapımı bebekler ve işlemler, seramik ve oniks taşından

yapılmış aksesuar ağırlıklıdır. El sanatları ürünlerini turistik eşya olarak satan mağazalar Avanos, Ürgüp, Uçhisar, Göreme, Ortahisar, Nevşehir, Derinkuyu, Çavuşin ve Soğanlı Köyü'ndedir (Er & Sarıkaya Hünere, 2011, s. 68). Çanak ve çömlek yapımının son derece yaygın olduğu Avanos bölgesinde, yeni teknik ve yeni üretim çeşitleri içerisinde tabaklar, vazolar, çini tablolar gibi ürünler turistlerin beğenisine sunulmaktadır (TÜRSAB, 2020, s. 33).

Nevşehir bölgesinde, SOKÜM unsurlarından geleneksel Türk eğlence uygulamalarına ve yöresel eğlence uygulamalarına turizm faaliyetleri içerisinde yer verilmektedir. Turistik animasyon ve eğlence hizmetleri sunan işletmelerde Türk Halk dansları ve geleneksel eğlence uygulamaları sunulduğu görülmüştür. Geleneksel Türk SOKÜM unsurlarından olan Bektaşî Semah ritüeli ve Mevlevî Sema ritüeli uygulamalarının da turistik ürün olarak sunulduğu bilinmektedir.

2.2.2.1. Çanak ve Çömlek yapımı

Nevşehir bölgesinin önemli SOKÜM unsurlarından birisi de çömlekçilik. Çömlekçilik bölgede en fazla ilgi gören geleneksel el sanatıdır. Nevşehir ilinde çömlekçilik çoğunlukla Avanos ve Çavuşin bölgelerinde yapıldığı bilinmektedir.

Anadolu'da yapılan araştırmalar seramik üretiminin Neolitik çağa kadar uzandığını göstermektedir. Bu bölgede seramik kültürünün ileri bir düzeyde olduğu görülmüştür. Nevşehir iline bağlı Avanos ilçesi de bu kültürün günümüze taşınabildiği nadir üretim merkezlerindedir (Işık Aslan, 2016, s. 37). Avanos çömlekçiliği tarihinin Hititlere kadar dayandığı bilinmektedir. Avanos, volkanik arazi üzerine kurulu olması ve bölgeden geçen Kızılırmak nehrinin getirdiği çamur ile bölgenin kendine has kil yatakları bulunması sebebi ile çanak çömlek yapımına elverişli konumdadır. Günümüzde geleneksel üretim ve işlemenin bulunduğu bölge ayrıca seramik eğitiminin verildiği, yeni teknikler ve yeni ürünlerin denendiği bir merkezdir (Çobanlı & Canbolat, 2016, s. 31).

Nevşehir bölgesi en önemli ekonomik kaynağını turizm kaynaklı ticaret oluşturmaktadır. Bölgeye gelen turistler el yapımı çömleklerden ve diğer ürünlerden satın almakta ayrıca kendileri de çömlek yapımını deneyimleme imkanı bulmaktadır. Çanak ve Çömlek yapımında kullanılan, geleneksel özelliklerini koruyan, "çıkırık"

adı verilen çamur işleme tezgâhları turistlerin ilgisini çekmektedir. Son yıllarda Avanos çömlekçiliğine yeni bir boyut kazandırmak ve turistik hediyelik eşya satışında gelir artışı sağlama adına rapido tekniği ile işlenmiş ürünler geliştirilmiştir. İnce bir işçilik olan rapido tekniği ve bu teknik ile üretilen ürünler yerli ve yabancı turistler tarafından ilgi görmektedir (Er & Sarıkaya Hünere, 2011, s. 69). Geleneksel çömlekçiliğin günümüzde kullanım alanının daralması ve Avanos'un turizme açık bir bölgede yer alması gibi etkenlerle bölgede yapılan çömlekçilik hediyelik ve süs eşyası üretimine yönelmiştir (Çobanlı & Canbolat, 2016).

2.2.2.2. Halı ve Kilim Dokumacılığı

Nevşehir ili önemli el dokuma halı merkezlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Ürgüp adı altında ekstra ince, Avanos adı altında kaba sınıfına giren yöreye has özellikte halı ve kilimler bulunmaktadır (Erdoğan Z. , 2020, s. 332).

Halı ve kilim dokumacılığı, Anadolu'ya Selçuklularla birlikte gelen bir el sanatıdır. Bu el sanatı, 1202 yılından itibaren düzenli yerleşime geçen Avanos'ta da yapılmaya başlanmış, Osmanlılar zamanında Avanos dokumacılıkta önemli merkezlerden biri olmuştur. Avanos'un erkekleri çanak ve çömlekçilikle uğraşırken, kadın ve kızları da halı ve kilim dokumuşlardır Avanos'a özgü desenli halı üretilerek, ilçe merkezinde bulunan büyük atölyelerde el dokuması halı dokunarak, ilçeye gelen turistlere satılmaktadır (URL-6).

Turistlerin dokumalara olan bu ilgisi sayesinde dokumacılık sanatı yaşatılmaya çalışılmaktadır. Turistler tarafından ilgi gören el dokuma ürünleri ise, heybeler, halılar, kilimler, yastık, masa ve koltuk örtüleri gibi ürünlerdir. Halı dokumacılığı en çok Ürgüp ve Avanos'ta, kilim dokumacılığı ise Kozaklı ve Gülşehir'de yaygındır. Avanos'ta çubuk desenli, parçalı kilim dokumacılığı da yapılmaktadır (Er & Sarıkaya Hünere, 2011, s. 71). Bu durumun diğer el sanatları gibi el dokuma halı üretiminin olumlu yönde katkı sağlayacağı kanaati oluşmuştur (Erdoğan, 2020, s. 330).

Avanos Cumhuriyet döneminde de bölgeye has modellerin alınıp satıldığı bir halı merkezi olmuştur. Günümüzde turizmin gelişmesi ve yaygınlaşması ile turizm

sektörü içerisinde el dokuma halıları ve çanak çömlek ile bölgenin el sanatları merkezi durumundadır.

2.2.2.3. Oniks Taşı ve İşlemciliği

İlkçağlarda Anadolu'da yoğunlukla Ürgüp bölgesinde bulunan su mermeri adı verilen oniks taşının önemli ticaret maddesi olarak kullanıldığı yapılan araştırmalarda görülmektedir. Kapadokya madenlerinden biri olan bu taşın tüccarlar vasıtası ile Avrupa'ya ihraç edilmiş ve isminin "*sinople*" olarak bilindiği ifade edilmiştir (Güney, 2009, s. 49).

Türkçede oniks kelimesi hem bir tür, yarı değerli bir taş türü olan akiğin bir çeşidi için kullanılmaktadır. İç yapısı lifli ve hareli olan bir türü "*kedi gözü*" olarak adlandırılır ve takı yapımında kullanılır. Bu taş benzediği için mermer türlerinden biri de oniks olarak adlandırılmıştır. Karışıklığı önlemek için oniks ve oniks mermeri olarak ifade etmek daha doğrudur. Oniks mermeri dekoratif hediyelik eşya yapımında kullanılmaktadır (İşçen Y. , 2009).

Oniks taş işlemciliği turistik bölgeler olan Ürgüp, Avanos, Uçhisar ve Göreme bölgelerinde yaygınlaşmıştır. Turistler Nevşehir bölgesinin bir anısı olarak beğenilmekte ve alıcı bulmaktadır. Bölgede işlenen bu ürünler farklı bölgelere turistik ürün olarak ihraç edilmektedir (Güney, 2009, s. 50).

2.2.2.4. Mutfak Kültürü ve Yemekleri

Somut olmayan kültür içerisinde önemli bir yer tutan mutfak kültürü bir milletin kültürel kimliğini yansıtmada önemli bir kaynaktır. Türk mutfağının gerek tarihi geçmişi gerekse şu an içerisinde bulunan halkın geniş bir coğrafyadan bir araya gelmiş olması; diğer dünya mutfakları arasında dikkat çekmesini sağlamaktadır. Nevşehir klasik Türk mutfağını yansıtmakla birlikte, tarih öncesi kültürlerin, farklı dinlerin ve toplumların da birikimlerini barındırdığı için önemlidir (Güldemir & Işık, 2011, s. 152).

Nevşehir yemekleri İç Anadolu mutfağının geleneksel özelliklerinin taşımaktadır. Meşhur Kapadokya ve Nevşehir yemekleri arasında, tahıl ve bakliyat ürünlerinin etle

karıştırılarak yapılan lezzetleri öne çıkmaktadır. Bölgenin en ünlü yemekleri yapımı zor ve pişirilmesi uzun süren testi kebabı, Nevşehir tava ve çömlük fasulyesidir (TÜRSAB, 2020, s. 33).

Nevşehir bölgesinde yaygın olarak tandır evi adı verilen ekmek yapılan yerler görülmektedir. Bölge halkı geleneksel Türk ince ekmek yapma kültürü içerisinde yufka ekmek adını verdiği ekmeklerini tandır evlerinde üretmektedir. Nevşehir'in yufka ekmekleri göçebe Türk kültürünün özelliklerini barındırmaktadır. Nevşehir bölgesinin yufka ekmeği çok beğenilen bir tada sahiptir (Dinleyen, 2011, s. 61-62).

2.2.2.5. Üzüm İşlemeciliği ve Şarapçılık

Orta Anadolu'da şarapçılık denildiğinde akla gelen önemli merkezlerden birisi Kapadokya'dır. Çok köklü şarapçılık geleneğine sahip olan bölge, yöreye özgü üzümlerden üretilen beyaz şarapların kalitesi ile ünlenmiştir (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2014, s. 23).

Anadolu'da bağcılığın binlerce yıllık tarihi bulunmaktadır ve üzerinde yaşayan medeniyetler üzümün farklı şekilde değerlendirilmesini sağlamıştır. Anadolu'da yaşayan medeniyetlere göre üzümünden elde edilen ürünün çeşidi değişse de bağcılık yapılmaya devam etmiştir. Yunan ve Romalılar döneminde elde edilen üzümlerden çoğunlukla şarap üretilirken Anadolu'nun Müslüman bir kimlik kazanmasıyla bağcılıktan elde edilen üzümlerden üzüm suyu, pekmez, pestil, bulamaç gibi ürünler üretilmiştir (Aktaş E. , 2002, s. 2).

Nevşehir bölgesi ülkemizin en yoğun üzüm bağı bölgelerinden birisidir. Bölgede yetiştirilen şaraplık çeşitlerden yöreye has beyaz Emir üzümü çoğunlukla Ürgüp bölgesinde bulunmaktadır. Ülkemizin Kaliteli şarap veren çeşitler arasındadır. Yer altı mahzenlerinde uzun yıllara dayalı bir şekilde yapılan ve saklanan şaraplar bölgenin turizm ürünü ve önemli kültürel değerlerindedir (TÜRSAB, 2020, s. 33).

2.2.2.6. Soğanlı Bebekleri

Kapadokya bölgesindeki Soğanlı Köyü, simgesi haline gelen “*Soğanlı Bez Bebekleri*” ile ünlüdür. Bölgede yaşayan kadınlar tarafından elde üretilen, bütün

Kapadokya bölgesinde satılan bu bebekler, bölgenin en önemli turistik gelir kaynaklarından biridir.

İlk olarak Soğanlı köyünde yapılan bu kültürel ürünler, Geleneksel giyim kuşam kültürüne uygun olarak, yöresel kumaş ve desenler kullanılarak yapılmaktadır. Bölgede yaşayan kadınlar ve genç kızlar tarafından üretilen Soğanlı Bebekleri turistlerin yoğun ilgisi üzerine turistik hediyelik eşya niteliği kazanmıştır. Turistler tarafından hediyelik eşya olarak ilgi görmeleri üzerine Nevşehir’de de yoğun olarak üretilmeye başlanmıştır (Er & Sarıkaya Hünere, 2011, s. 72).

2.2.2.7. Halk dansları

Nevşehir ve çevresinde geleneksel tarz içerisinde oluşan halk dansları, Türkiye coğrafyası üzerinde “*halay yöresi*” olarak adlandırılan grup içerisinde yer almaktadır. Bölgede halk dansları daha çok düğün ve eğlence ortamlarında uygulanmaktadır. Mekan olarak erkekler geniş meydanlarda, kadınlar da ise kapalı ev mekanlarında icra etmektedir (URL-4). Nevşehir ve Çevresi halk müziği ve halk oyunları bakımından da zengindir. Bölgenin mahallî sanatçılarından olan Ürgüplü Refik Başaran, TRT repertuarına çok sayıda halk müziği eserleri kazandırmıştır. Hacıbektaş ilçesi nefesler, deyişler ve semah ezgileri bakımından oldukça zengindir (Eroğlu, 1999, s. 35).

Nevşehir bölgesinde yaşayan çeşitli etnik grupların bulunmasından dolayı halk dansları ve müzik karakteri yer yer farklılıklar gösterir (Eroğlu, 1999, s. 35). Nevşehir bölgesinde icra edilen halk dansları örneklerini iki grupta incelemek mümkündür. Bölgedeki yerli halkın icra ettikleri halk dansları ve 1924 Nüfus Mübadelesi sonrası göç edip bölgeye yerleşen halkın icra ettikleri halk dansları. Bölge halkı her iki gruptan halk dansları örneklerini ayrı ayrı icra etmekle birlikte bu halk dansları örneklerini sentezlenmiş halde de icra etmektedirler (URL-4).

Nevşehir ve ilçelerinde icra edilen halk dansları örnekleri; Kaleden kaleye şahin uçurdum (ağırlama), İstanbul’dan Üsküdar’a (ağırlama), Peşkir çektim (ağırlama), Ürgüp yolu (ağırlama), Arzu Kamber (ağırlama), Üçayak, Allılar, Cezayir, Cemalim, Düzleme (düzayak), Ürgüp Düzü, Fır Fır, Halime, Pınarım, Hoşbilezik, Kayalar, Sektirme, Temurağa, Yağmur Yağar, Yareli Gelin, Nari, Leblebi, Kadın halayı,

Sarıkoz, Bindallı, Hoşlaşma, Seke Seke, Kaşık oyunu, Mustafapaşa Sekmesi, Çömçe-Çamçe, Sin Sin, Yıldız ve Oyun Havalardır (Demirsipahi, 1975, s. 236; Şenol, 1996, s. 60; Serbest, 2020, s. 750-753; T.C. MEB, 2017, s. 4; URL-4; KK4. KK15, KK21). Bölgede icra edilen bazı halk dansları örnekleri, yetersiz derleme ve araştırma çalışmaları nedeni ile kaybolmuş veya kaybolmaya yüz tutmuştur (Eroğlu, 1999, s. 35).

Nevşehir İli Ürgüp bölgesinde zengin halk dansları örneklerine rastlanılmaktadır. Halaylar, Türkiye’de ki bazı bölgelerde “fasıl halayları” olarak adlandırılan, aynı figürasyona sahip farklı söz ve müzik yapısından oluşan halayları, peş peşe gelen dans ve müzik dizileri şeklinde icra edilmektedir. Bu halayların icralarında yerler değişmez ve sıra bozulmaz. Nevşehir ili Ürgüp bölgesinde fasıl halayları örneklerine rastlanılmaktadır. Ürgüp’te icra edilen bazı halk dansları örnekleri ağırlama adı verilen ağır ve yavaş hareket ve figürlere sahip halaylar ile başlayıp, hoplatma adı verilen gittikçe hızlanan bir seyirde devam eden halaylar şeklinde icra edilen, çok kısımlı fasıllar halindedir. Bölgede icra edilen bu halaylara örnek şunlardır (Demirsipahi, 1975, s. 236):

1. *Kaleden kaleye şahin uçurdum (ağırlama)*
2. *İstanbul’dan Üsküdar’a (ağırlama)*
3. *Peşkir çektim (ağırlama)*
4. *Ürgüp yolu (ağırlama)*
5. *Arzu Kamber (mataramı suya daldırdım-ağırlama)*
6. *Üçayak (hoplatma)*
7. *Allılar (hoplatma)*
8. *Cezayir (hoplatma)*

1924’ten önce Türk ve Rum halkın bölgede birlikte yaşaması, 1924 yılında yaşanan Nüfus Mübadelesi, göçler, iskan ve yerleştirme olayları ve ticari faaliyetler sonucu Ürgüp bölgesi halk dansları örneklerinin bazıları üzerinde Batı Trakya bölgesi ve Balkan bölgesi kültürü etkisi görülmektedir. Bölgedeki halayların bazılarında Batı Trakya ve Balkan bölgelerine ait halk dansları figürleri ve icra seyirlerine rastlanılmaktadır. Bölge halkı icra ettikleri bu halk dansları örneklerini halay olarak nitelendirmektedir (Demirsipahi, 1975, s. 235; Eroğlu, 1999, s. 35).

Nevşehir ve Derinkuyu bölgelerinde halaylar ve oyun havası olarak adlandırılan çiftetelli şekillerinde halk dansları örnekleri bulunmaktadır. Erkekler halay ve oyun havaları, kadınlar halay, düz oyun, karşılama veya çiftetelli adımları verdikleri halk dansları örnekleri icra etmektedir. Hacıbektaş bölgesinde yaşayan halkın halaylara ait örnekler icra ettiği bilinmektedir. Bölgedeki Hacıbektaş ve Alevilik kültürlerinin etkisi ile semah ve halk dansları arasında etkileşim görülmektedir. Semahlarda halaylara ait bölümler olan ağırlama yelleme bölümlerine rastlanırken halaylar üzerinde Semah hareketlerine benzer icra şekilleri oluşmuştur (Demirsipahi, 1975, s. 251).

Erkekler tarafından icra edilen halk danslarında icra şekli olarak, yarım daire ve hat çizgileri kullanılmaktadır. Oyunlar gerçek karakterini verebilmesi için en az 8-10 oyuncu tarafından icra edilmeye çalışılır. Daha fazla kişinin oyuna iştirak etmesinde de sakınca görülmez. Oyunlar genel karakteristik bakımından, sağa ve ileri işleyen figürasyonlardan oluşmaktadır. Kadınlar tarafından icra edilen halk dansları örnekleri, kapalı mekanlarda tef ve benzeri vurmali çalgılar eşliğinde icra edilmektedir. Halk danslarının icra şekillerinde, oyuncular karşılıklı olarak birbirleri ile temas etmeden dik çizgiler kullanılmaktadır. Bölgede kadınların meydana getirdikleri halay karakterinde olan halk dansları örnekleri de bulunmaktadır (URL-4).

Nevşehir yöresinde halk danslarına eşlik eden enstrümanlar; davul, klarnet, zurna, bağlama, zil, kaşık, tef ve kavaldir (Demirsipahi, 1975, s. 203; Şenol, 1996; URL-4).

Kapadokya bölgesindeki turizm faaliyetleri içerisinde Nevşehir bölgesine ait halk dansları örnekleri, turistik ürün ve eğlence unsuru niteliğinde kullanılmıştır. Eski dönemlerde bölgedeki otel ve diğer turistik işletmelerde bölge halkı tarafından yöresel halk dansları örnekleri sunulması ile başlayan turistik halk dansları gösterileri ve programları, günümüzde Türk gecesi programları adı altında Türkiye'deki çeşitli bölgelere ait halk dansları örneklerinin sunumu ile devam etmektedir.

2.3. Nevşehir Bölgesindeki Turizm Çeşitleri

Kapadokya bölgesi yeryüzü şekilleri ve vadiler açısından benzersiz bir destinasyon konumundadır. Kapadokya'daki vadilerde yer alan ve volkanik lav tüflerinden 60 milyon yılda oluştuğu bilinen Peri Bacaları, bölgeye ayrı bir değer katmaktadır. Nevşehir, bu özelliklerinden dolayı her yıl yurt içinden ve dışından çok sayıda ziyaretçi çekmektedir. 2019 yılında Nevşehir'de işletme ve belediye belgeli tesislere giriş yapan yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı 2 milyonu aşmıştır (TÜRSAB, 2020, s.25). Nevşehir, Kültür ve Turizm Bakanlığı 2023 Stratejisi kapsamında “*Marka Kültür Turizmi Kenti*” ilan edilmiştir (URL-8).

Son yıllarda turizmdeki talebin değişmesiyle birlikte farklı etkinliklere eğilim gösteren turistler, çeşitliliğin fazla olduğu yerleri tercih ettikleri aşikardır. Turistik yer olarak ilgi gören şehirler arasında bulunan Nevşehir'in de sahip olduğu gerek doğal gerek beşeri ve diğer unsurlar çekicilikleri ile destinasyon merkezlerinden biri olarak bilinmektedir. Nevşehir turizm faaliyetlerini yıl boyunca gerçekleştirebilmek amacıyla çeşitli aktivitelere yer vermektedir. Kentin sahip olduğu doğal ve beşeri faktörlerin uygunluğu Nevşehir turizminde alternatifleri beraberinde getirmiştir (Yılmaz & Çullu, 2012). Nevşehir ve bölgesinde kültür turizmi dışında; inanç turizmi, balon turizmi, atlı doğa turizmi, Trekking (Doğa Yürüyüşü), Termal Turizm, deneyim ve macera Turizmi yapılmaktadır (URL-8).

Tablo 2. 1. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2019) Nevşehir'e gelen yerli ve yabancı turistlerin dağılımları.

	Yerli Turist		Yabancı Turist		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
2015	787835	54,5	656888	45,5	1444723
2016	687992	72	267074	28	955066
2017	969886	69,6	422847	30,6	1392733
2018	903847	50,9	872336	49,1	1776183
2019	836745	40,8	1214805	59,2	2051550

Nevşehir’de T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olarak hizmet veren 17 müze ve ören yerini 2019 yılında yerli ve yabancı ziyaret eden turist sayısı, 3 milyon 834 bin 134 kişi sayısına ulaşmıştır. 2019 yılında Kapadokya'daki turistik merkezleri gezen kişi sayısı, bölgede “*altın yıl*” olarak kabul edilen bir önceki yıla kıyasla yüzde 30, 2017'ye oranla yüzde 73, 2016'ya göre ise yüzde 157 artış göstermiştir. Nevşehir Kùltür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre geçen yıl en çok turist, 566 bin 33 kişi ile ağustos ayında konuk edilirken, bölgede en çok ziyaretçi çeken turistik merkez 1 milyon 417 bin 118 kişinin ziyaret ettiği Göreme Açık Hava Müzesi olmuştur (TÜRSAB, 2020, 25; URL-3).

2.3.1. Kùltür ve Doğa Turizmi

Köklü medeniyetlerin bıraktığı izlerler ile oluşan Kapadokya, doğal, tarihi ve kültürel miras varlıkları ve alanları ile zengin kaynaklara sahiptir. Nevşehir ili ve bölgesi, Kapadokya doğal oluşumları ile birlikte UNESCO Dünya Doğal ve Kültürel Miras listesinde 1985 yılında 357. sırada kayıtlı bulunan Göreme Doğal ve Tarihi Milli Parkı, Zelve Açık Hava Müzesi, Hacıbektaş Veli Müzesi, tuf arazilerden oluşan muhteşem görünümlü vadileri, kiliseleri, kervansarayları, doğal sit alanları ve yeraltı şehirleri ile doğa ve kùltür turizmi için eşsiz bir potansiyele sahiptir. (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2014, s. 17-18)

Hititler’den Osmanlı Devleti’ne kadar geçen tarihi süreçte çok sayıda farklı devlet ve medeniyetlerin bıraktığı izler Kapadokya’yı önemli cazibe merkezi konumuna getirmektedir. Kapadokya bölgesindeki kültürel miras kaynaklarının uluslar arası öneme sahip olması bölgedeki kùltür turizmi potansiyelini de yükselmektedir (Şamiloğlu & Serin Karacaer, 2011, s. 140).

Kapadokya doğal alanları ve kaynakları ile doğa turizmi ve spor organizasyonları gerçekleştirilecek alanlara sahiptir. Doğa turizmi aktivitesi olarak gerçekleştirilen dağ bisikleti turnuvaları için uygun kaynaklara sahip olan Kapadokya’da ayrıca “*Kapadokya Bisiklet Festivali*” adı altında yapılan turnuvalar ile her yıl yerli ve yabancı katılımcıları ve turistleri bölgeye çekmektedir (Şamiloğlu & Serin Karacaer, 2011, s. 142).

2.3.2. İnanç Turizmi

Dünya Miras Listesi'nde bulunan Kapadokya, UNESCO tarafından; kayalara oyulmuş dini mekanlar ve tapınakların yapısal özellikleri ile benzersiz sanatsal örneklerin bulunduğu bölge olarak değerlendirilmektedir. Kapadokya, M.Ö. 5000-3000 yılları arasını kapsayan Kalkolitik dönem olarak adlandırılan Bakır Çağı'ndan bu yana yerleşim alanı olmuştur. M.S. 7 ve 13. Yüzyıllar arasında, Hıristiyanlık dinin yayıldığı dönemlerde baskılardan korunmak isteyen Hıristiyanların bu bölgeye yerleşmesi Kapadokya'yı Hıristiyanlığın önemli yerleşim merkezi haline getirmiştir (TÜRSAB, 2020, s. 29).

Dinler için kutsal mekanlara sahip olan Kapadokya, Hıristiyanlık dini için önemli ve kutsal bir bölgedir. Ortodoks mezhebi ve Hıristiyanlığın yayılma merkezi olan bölgede Hıristiyan din adamları baskı, tehdit ve saldırılardan korunmak için kayalardan oyularak inşa edilen yer altı şehirlerinde yaşamışlardır. Kayalara oyularak yapılan 500 den fazla kilise ve dini yapı olduğu söylenen Kapadokya, geçmişlerinin izini aramak ve dini inançlarını yerine getirmek için bölgeye seyahat eden Hıristiyan din adamı ve turistleri ağırlayan önemli merkezlerdendir (Şamiloğlu & Serin Karacaer, 2011, s. 141).

2.3.3. Balon Turizmi

Nevşehir'de 1989'dan günümüze hızla gelişen sıcak hava balon turları, 1997 yılında ilki düzenlenen Dünya Hava Oyunları'nın Nevşehir bölgesinde yapılmasından sonra bölgede balon turizmi sektörü hız kazanmıştır (İşçen & İşçen, 2009, s. 18).

Nevşehir bölgesinin doğal güzelliklerinin gökyüzünden seyredilebilmesine imkan sağlayan sıcak hava balonları ile yapılan turizm faaliyetleri gelişmeye başlamıştır. Nevşehir'in iklimi de balon turizmi açısından çok elverişlidir. Kapadokya'yı ziyaret eden yerli ve yabancı turistler bölgede balon turizmine yoğun ilgi göstermektedir. Sıcak hava balonculuğu bölgenin katma değeri yüksek ekonomik getiri sağlayan turizm kaynaklarından birisidir. Balon turizmi ile sabah erken saatlerde sıcak hava balonları ile güneşin doğuşu ve doğan güneşin peribacaları üzerinde meydana getirdiği çeşitli ışık gösterileri gökyüzünde görülebilmektedir. Sivil Havacılık Genel

Müdürlüğü'nün 2019 yılı verilerine göre Türkiye genelinde balon turizmi yapan 34 balon firması 309 balon ile hizmet vermektedir. Nevşehir bölgesinde ise toplam 27 balon firması 262 balon ile faaliyet göstermektedir. 7 Her yıl ortalama 600 bine yakın turist balon turizminden faydalanmaktadır (TÜRSAB, 2020, s. 32).

2.3.4. Termal ve Sağlık Turizmi

Nevşehir li Kozaklı ilçesi kaplıcaları, Alman Kaplıcaları Birliği sınıflamasına göre sodyumlu kalsiyumlu ve klorlu olup “A” ve “C” grubu olarak tanımlanan şifalı sular grubuna girmektedir. Sağlık turizminde önemli bir yere sahip kaplıcalar ve şifalı su kaynaklarına sahip olan Kozaklı ilçesi son yıllarda yapılan yatırımlarla termal turizm faaliyetlerinde önemli bir bölge durumuna gelmiştir. Türkiye'nin önemli termal sağlık merkezlerinden biri olan Nevşehir'in Kozaklı ilçesinde sağlık turizmi faaliyetleri içeren 20 adetten fazla otel ve motel hizmet vermektedir. Kozaklı ilçesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca ilan edilen “*Orta Anadolu Termal Turizm Bölgesi*” içerisinde yer alarak turistik kapasiteye sahip, diğer turizm türleri ile entegre olabilecek ve öncelikli geliştirilecek bölgeler arasında sayılmaktadır (TÜRSAB, 2020, s. 32).

2.3.5. Deneyim ve Macera Turizmi

Ağırlıklı butik otellerin hizmet verdiği Nevşehir bölgesi son dönemdeki yenilikçi ve gelişmeye açık bir profile sahiptir. Özellikle Covid-19 nedeniyle insanlar büyük ve kalabalık tesisler yerine daha küçük ve butik tesislere yönelmektedir. Bu durum bölge turizmi açısından büyük avantaj sağlamaktadır. Coğrafi özellikleriyle Nevşehir bölgesi, deneyim ve macera turizmi konusunda da ziyaretçilere çok fazla alternatif sunmaktadır.

Güzel atlar diyarı olarak da bilinen bölgede atçılık çok gelişmiştir ve bu potansiyeli turizm alanında da kullanılmaktadır. Yine ATV turları, safari bölge turizminde önemli bir yer teşkil etmektedir (TÜRSAB, 2020, s. 34).

2.3.6. Atlı Turizm

Alternatif turizm çeşitlerinden olan ve Güzel Atlar Ülkesi Kapadokya ile tarihsel bir bağı bulunan atlı turizm Nevşehir bölgesinde yaygın bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bölgede 20'den fazla atlı turizm gerçekleştiren işletme bulunmakta olup bu işletmeler 3 günden 15 güne kadar uzanan atlı turlar düzenleyerek turistlerin hem bölgede daha fazla süre kalmasını sağlamakta hem de turistleri kırsal kesimdeki evlerde konaklatarak turizm gelirlerinin kırsala yayılmasına katkıda bulunmaktadır (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2014, s. 23).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM ANİMASYONU VE HALK DANSLARI

3.1. Türk Halk Dansları

3.1.1. Türk Halk Dansları Kavramı

Dans insanın varoluşu ile başlar. İlk zamanlar dansın amaçları inanç, eğitim ve eğlencedir. Tarihte ilk Türk uygarlıklarının, Şaman ritüellerinden günümüze uzanan belgelerinde, yaptıkları törenlerde en önemli bölümü halk danslarının oluşturduğu bilinmektedir (MEGEP, 2017, s. 4).

Göç yoluyla Orta Asya'dan gelen kültür öğeleri içerisinde “*oyun*” olarak adlandırılan şaman törenleri gelişip yayılıp geleneksel kültür öğelerinden biri haline gelmiştir. Günümüzde icra edilen Türk halk danslarında Şaman kültürüne ait öğeler hala açıkça görülmektedir. Şamanların gerçekleştirdiği tören Türk halk danslarına ritüelistik bir yaklaşım kazandırmıştır, Türk halk danslarının bazı örneklerinin günümüzde hala kutsal kabul edilmesinin sebebi de Şamanizm inancına ve törenlerine dayanmaktadır (Bozkurt, 2019, s. 3).

Şaman kelimesi Mançu dilinde “*Sama*” denilen bir sözcük olup, “*coşmuş, zıplayan, durmadan dans eden*” anlamına gelmektedir. Ayrıca Şamanın türlü adları arasında örneğin yakutların kullandığı ad, Türkçe bir ad olan “*oyun*” dur. Orta Asya budunlarında Orta Şaman'a verilen ad “*orta oyun*” dur. Şamanın dinsel töreninin çeşitli parçaları olduğu görülür. Şaman dans eder, ses ve çalgı müziğine başvurur, yüz kaslarını kullanır, karnından sesler çıkararak taklit ve dramatik öğeleri de içine alarak şiir okur. Böylece bugün oyun kelimesiyle tiyatro, dans ve türlü seyirlik oyunlarının ortak bir anlamla karşılanmış olması kolaylıkla açıklanabilir (And, 1964, s. 10-11).

Türkler, Orta Asya'dan getirdikleri kültürlerini, Bizans ve Rum kültür birikimleri üzerine Selçuklu ve Osmanlı kültürlerini de ekleyerek geliştirdiler. Bunun sonucunda

ortaya çıkan, paha biçilmez halk dansları örnekleri nesilden nesle aktarılarak günümüze kadar gelmiştir (MEGEP, 2017, s. 4).

Türk halk oyunları ile birçok araştırmacı ve bilim adamı, kendi bakış açıları çerçevesinde, oyunun önemini, niteliğini ve kapsamını açıklayan sayısız tanımlar yapmışlardır. Böylece, oyunla ilgili çok sayıda tanım ortaya çıkmıştır.

Türker Eroğlu (1999) halk danslarını; *“ait olduğu topluluğun kolektif kültür değerlerini yansıtan, yaşanan her türlü duyguyu ifade eden, müzik ve ritim ile birlikte tek kişi veya toplu halde icra edilen, kökleri Şamanizm’e kadar dayanan, ölçülü ve düzenli hareketler bütünü”* olarak tanımlamıştır.

Anadolu yüzyıllardır üzerinde köklü medeniyetlerin ve kültürlerin yaşadığı, geliştiği, doğu ve batı kültürünün geçişini sağlayan köprü konumdadır. Bu nedenle Anadolu ve Türk kültürü zengin ve olağan üstü halk dansları figürleri ve çeşitlerine sahiptir (Koçkar, 1998, s. 46).

Türk halk kültürü, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel değerler bütünüdür. Halk kültürü ürünleri ait olduğu bölgeyi yansıtır. Bu ürünler halk arasında mayalanmış, halkın kültür yapısını belirleyen, yaşadığı toplumun dokusudur (Artun, 2001, s. 15).

Halk danslarını meydana getiren duygular ve olgular gelişerek müzikle birleşerek belirli bir düzene girmiş ve birçok olayın etkisi ile çeşitlilik göstermiştir. Türk toplumunda da halk dansları olgusu yüzyıllar boyunca bir gelenek halinde devam eden çok geniş bir kültür hazinesi halini almıştır (Baykurt, 1976, s. 124).

Türk folklorunun en önemli öğelerinden biri olan halk dansları çok zengin bir yapıya sahiptir. Bu zengin yapının oluşmasında, geçmişten günümüze kadar gelen kültürel birikimin aktarılması önemli role sahiptir. Halk dansları, topluma sevgi, saygı ve kaynaşmayı, bir ve beraber olmayı öğretti, millet olma bilincini aşıl原因an en önemli kültürel unsurlarımızdandır (Alınca, 2020, s. 2).

Türk halk dansları; yiğitlik, kahramanlık, savaş, sevgi, evlilik, düğün, doğa ilişkisi, üretim gibi unsurları konu alır ve bu konuların insanlar üzerindeki etkisi ile zengin dans figürlerine dönüştürerek ifade eder. Türk halk danslarının zengin yelpazeye sahip olmasındaki temel unsurlar Türk tarihi, medeniyeti ve kültürüdür. Türklerin

tarihi süreçte göç ettikleri topraklardan yaşadıkları topraklara kadar etkileşime geçtiği farklı medeniyetlerin kültürü ile etkileşime geçerek çok çeşitli ve zengin kültürel unsurlar üretmiştir. Köklü bir geçmişi ve zenginliği bulunan halk danslarımız zaman içerisinde değişip gelişerek kültürel miras unsurlarımızın önemli örneklerinden birisi olmuştur (Bozkurt, 2019, s. 4-5).

Halk dansları bünyesinde maddi ve manevi kültürel değerlerimizi bir arada barındırmaktadır. Hareket, müzik ve söz bakımından manevi; giyim-kuşam ve aksesuar bakımından maddi kültürel değerlerimizi bünyesinde barındırır. Halk dansları halk biliminin alt kolu olarak ele alınsa da sanat, sosyoloji, müzik, edebiyat, spor, düşünce ve anlayış gibi farklı özellikleri bünyesinde barındırmasından dolayı disiplinler arası bir yapıya sahiptir (Gülbeyaz, 2019, s. 130). Halk danslarında kullanılan geleneksel giysiler , ulusal oyunlarımızda Türk giyim kuşamı bir gelenek olarak sürdürülmektedir. Bu giyim-kuşam örnekleri belli bir dansın giysisi olmaktan çok yöresel nitelik taşımaktadır (Demirsipahi, 1975, s. 65).

Halk bilgisi ürünlerinin hem görsel hem de işitsel yönüne aynı anda sahip olan halk dansları alanı, müzik ve oyun ile bir toplumun kültürel özelliklerinin gelecek kuşaklara aktarma görevindedir. Ait olduğu yörenin giyim, hareket, müzik ve estetik anlayışı gibi kültürel özelliklerini aynı anda aktarmaktadır. Dolayısıyla halk dansları için kuşaklar arasında kültür taşıyıcısıdır diyebiliriz. Müzik, kostüm, hareket, hiyerarşi, sosyal normlar, toplumsal kimlik ve cinsiyeti gibi birçok konuyu içine alarak karışık bir oluşumu içeren halk oyunları, kuşaklar arası iletişimin sağlanmasında hala önemli bir rol oynamaktadır (Gürsoy, 2019, s. 47).

Örf, adet, gelenek ve göreneklerimizin birçoğu gibi halk oyunlarımız da günümüze sözlü aktarım ile taşınmıştır ve günümüzde en saf haliyle yaşatılmaya çalışılmaktadır (Alınca, 2020, s. 2). Halk dansları içerisinde barındırdığı pek çok özellik itibari ile hem bir kültür yansıması hem de bir sanat dalı olarak görülmektedir. Halk danslarının özüne bakıldığında insan topluluklarının günlük yaşam tarzlarının ve deneyimlerinin hareket serilerine dönüşmesidir. Zaman içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılması sürecinde düzensizlikten belirli bir düzene, bölgesel toplumları ilgilendiren yerel bir olaydan , geniş kitleleri etkileyen sanatsal bir olguya dönüşmüştür (Özkan, 2011, s. 109).

Halk dansları; üretildiği toplumun kültürel değerlerini yansıtan, kültürel kimlikleri doğrultusunda duygu ve düşüncelerini ifade ettikleri, bireysel veya grup halinde yapılan, müzik ile birlikte oluşturulan düzenli figürel bütünlük olarak nitelendirilebilir. Halk dansları uygulamalarını seyrederken, yurdumuzun değişik yörelerinde yaşayan insanların örf, adet ve geleneklerini, karakterlerini, duygu ve düşüncelerini, inanışlarını ifade ettiğini, tabiat ve diğer canlılarla yaptıkları mücadeleyi anlatan özellikler taşıdığını görürüz. Her sanat dalında olduğu gibi halk danslarımız da insanı anlatır. Bu nedenle halk danslarının altında, kaynağı çok eskiye dayanan, bugün unutulmaya yüz tutmuş derin bir kültürün gizlendiği hissedilir.

3.1.2. Türk Halk Dansları Uygulama Alanları

Öcal Oğuz 'un (2009), “*Kültürel miras, kulaktan kulağa veya kuşaktan kuşağa aktarılarak üretilen ve yaşatılan ve gelecek kuşaklara devredilen canlı bir mirastır*” şeklinde ifade ettiği kültür gibi tıpkı halk dansları da nesiller arası bir aktarımla değişerek ve dönüşerek yaşamını sürdürmektedir (Oğuz Ö. M., 2009).

Günümüzde geleneğini ve yaşamını sürdüren halk dansları ve ezgilerinin tür ve özellikleri, Türk geleneksel toplantıları ile başlamış ve günümüze kadar gelmiştir. Eski dönemlerde dini törenlere dayanan dans ve müzik sonraları başka toplantılarda da sürdürülerek kuşaktan kuşağa aktarılmaya başlamıştır (Demirsipahi, 1975, s. 51). Türk halk dansları, geleneksel eğlence ortamlarında, geleneksel uygulamalar ve ritüellerle icra edilmiş daha sonraları ülke genelinde yapılan araştırma ve derleme çalışmaları sonucu gösterilerde sunulacak milli bir repertuar oluşturulmuştur (Bozkurt, 2019, s. 5).

Türkiye’de yayımlanan geleneksel halk danslarına ait çalışmaların, 1900 yılında yapıldığı vurgulanmaktadır (Öztürkmen, 1998, s. 39). Türk halk dansları ile ilgili ilk çalışmanın, Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın “*Raks ve Muhtelif Tarzları*” adlı makalesi başlangıç kabul edilir (Gürsoy, 2019, s. 34). Sonrasında birçok halk bilimcinin ve araştırmacının yaptığı derlemeler sonucunda geleneksel halk dansları repertuarı oluşturulmuştur. Sonralarda çeşitli kurumların düzenlediği yarışmalarla sahneye taşınan halk dansları, Devlet Halk Dansları kurumunun kurulmasıyla birlikte sahne

koreografileri ile sergilenmiş ve kültürün en önemli parçalarından biri halini almıştır (Bozkurt, 2019, s. 23).

1925 yılında Selim Sırrı Tarcan'ın çeşitli zeybek figürlerini bir araya getirerek oluşturduğu “*Tarcan Zeybeği*” isimli zeybek örneği, öğrenciler tarafından Atatürk'ün huzurunda icra edilmiştir. 1925 yılı “*İdman Bayramı*” isimli etkinliklerde “*İstanbul Muallim Mektebi*” öğrencilerinin Tarcan Zeybeğini toplu bir biçimde halka sunulmuş ve bu sunum halk danslarının yeni uygulama alanlarında icra edilmesinin ilk örneklerini oluşturmuştur. İstanbul Belediye Konservatuvarı 1926 yılında yurt gezileri yaparak halk dansları ve müzikleriyle ilgili derlemeler yapılmıştır (Aydın, 2002, s. 8).

Halk dansları çalışmalarının düzenli ve bilinçli bir biçimde yapılması ve yurda yayılması 1932 yılında kurulan halk evlerinin sayesinde mümkün olmuştur. Ülkemizin her şehrinde yapılan derleme çalışmalarının yanı sıra halk dansları toplulukları da kurulmuştur (Bozkurt, 2019, s. 8). Halkevleri etkinliklerindeki sunum çalışmaları, yöresel halk danslarının sahne sanatlarının bir unsuru haline gelme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturmaktadır. Yeni uygulama şekilleri ve alanları kazanan halk dansları Türk kültürünün zenginliğini temsil edecek düzeye gelmiştir (Öztürkmen, 1998, s. 65-67).

Sahneleme kavramının Türk halk danslarında kullanılması 1940 yılına tekabül etmekte bu da Türk halk danslarının dönüm noktalarından bir olarak kabul edilmektedir. 19 Mayıs kutlamalarında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde okuyan bir grup öğrenci Sivas, Erzurum ve Çorum bölgelerine ait halk dansları örneklerini geniş bir izleyici topluluğuna sunmuşlardır (Toygur, 1988, s. 78-80). Öğrenciler tarafından köylerden şehirlere taşınan halk dansları kent kültürü ile birleşerek çeşitlilik kazanmıştır. Enstitülerin kurulduğu yörelerin halk danslarına öncelik tanınmış ve bu oyunlarla ilgili etkinlikler yapılmıştır. Halk danslarının toplum arasında yaygınlaştırılması için enstitüler halk dansları yarışmaları düzenlemiş, bu yarışmalarda çeşitli yörelerin halk dansları örneklerini sergilemiş ve halk dansları örnekleri başka köylere, hatta kentlere kadar yaygınlaştırmıştır (Türkoğlu, 1997, s. 289).

Değişen ve gelişen bir yapıya sahip olan halk oyunları; geleneksel yaşam biçimini sürdürülen kırsal kesimde eğlence ortamlarında icra edilirken, değişen ve gelişen zaman sürecinde dekor, ışık ve kostümlerin göz kamaştırdığı sahnelerde kendisine yer bulmaktadır. Geleneksel formun dışına çıkarak halk dansları topluluklarının sahneleme tekniklerini sunduğu uygulama alanları oluşmuştur. Halk dansları topluluklarının festival, düğün ve kına organizasyonları, açılış ve toplantı etkinlikleri, klip çekimleri, ülkemizde gerçekleştirilen resmi organizasyonlarda yeni uygulama alanları oluşmuştur (Gürsoy, 2019, s. 48).

Sahneleme alanında yaşanan gelişim ve değişikliklere ek olarak halk danslarına eşlik eden müzikler de gelişime uğramıştır. Davul-zurna gibi yöresel çalgılar ile icra edilirken, elektro-gitar, bas-gitar, keman, trompet gibi batı müziği enstrümanlarından oluşturulan altyapılar, halk danslarının sahneye uygulama alanında kullanılmaya başlanarak halk dansları uygulamalarına yenilik anlamında katkı sağlamıştır (Gürsoy, 2019, s. 48).

Günümüzde Türk Halk dansları örneklerinin en önemli uygulama alanını turizm faaliyetleri oluşturmaktadır. Turistik mekanlarda Türk gecesi adı altında animasyon etkinliği olarak sunulan halk dansları ilk olarak İstanbul'da başlamış sonraları Antalya Bölgesi ve diğer destinasyonlarda geniş bir uygulama alanı oluşmuştur (Bozkurt, 2019, s. 31).

3.2. Turizmde Animasyon Hizmetleri ve Halk Dansları İlişkisi

3.2.1. Turizm Animasyonu Kavramı

Dilimize Fransızcadan geçen “*Animasyon*” kelimesi, Latince “*anime/animare/animus*” kelimesinden türemiş ve birçok dilde benzer anlamlarda kullanılmıştır. Ruh ve canlılık gibi temel anlamlarının yanında; hayat kazandırma, ruh katma, canlılık getirme gibi anlamlarda da kullanılan kavram, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise “*canlandırma*” olarak tanımlanmıştır. Alan yazını incelendiğinde ise animasyon; insanlara canlılık katma, insanları hareketlendirme, motivasyon, eğlence, dinlenme, iletişim, ortak faaliyetler, yeni keşifler ve deneyim gibi bir çok kavramla eş anlamlı olarak kullanılmıştır (Finger & Gayler, 2003, s. 27; Karadzhova & Angelov, 2008, s. 21; Ivanovski & Mitić, 2012, s. 28; TDK, 2020).

Turizmde animasyon kavramı; turizm işletmelerince düzenlenen, turistlerin eğlenerek boş zamanlarını değerlendirecekleri, turistlerin gönüllü katılımı veya izlemesiyle gerçekleştirilen etkinlikler, turistlerin ihtiyaç ve isteklerini karşılayan bir dizi hizmet olarak tanımlanmaktadır. Turistleri teşvik edici faaliyetler, aktif olarak motive eden ve dinamik katılımını sağlayan etkinlikler, boş zaman değerlendirme etkinlikleri, istek ve ihtiyaçları karşılayacak içeriğe sahip etkinliklerdir. Animasyon etkinliğinin bir kişinin sosyo-kültürel yaşamındaki bileşeni, dinlenme sırasında turisti özümseyen deneyim, izlenim, duygu, durum olarak ifade edilir. Bu tepkilere dayanarak turist, olayı yeniden hayal eder, hisseder, olayı algılar, dinlenmenin kalitesini ve verilen hizmetleri değerlendirir (Cerović, 2008, s. 1; Hazar, 2009, s. 45; Olah, 2016, s. 64; Chernysh & Makhoyka, 2020, s. 25).

Turizm animasyonu, turistik seyahati hoşla getirmeye, ilgi çekici ve ilginç kılmaya yarayan aktiviteler ile ilgilidir. Müşteri beklentisine uygun faaliyet ve eğlenceler, farklı ilgi odakları, çekici mekan ve çevre, farklı insanlar ile ilişki kurmak, kültürel deneyim olanakları turizm animasyonu kavramı içine girmektedir. Animasyon faaliyetlerinin temel amacı, turistlerin istek ve ihtiyaçlarını tatmin etmesine yönelik, turizm işletmelerinde çeşitli etkinlikler ile hareket ve canlılık oluşturarak turistin hoş vakit geçirmesi, eğlenmesi ve boş zamanını değerlendirmesidir. Bu bağlamda turistlerin ilgi, istek ve beklentilerini karşılamak, işletmeyi cazip hale getirmek, boş zamanlarını değerlendireceği eğlenceli ortam oluşturmak ve işletme tercihlerini belirleyecek farklılıklar sunmak, turizm faaliyetlerinde animasyon kavramını önemli hale gelmiştir.

3.2.2. Turizm ve Animasyon İlişkisi

Turizm, kalkınmaya önemli ölçüde katkıda bulunan küresel bir sosyo-ekonomik olgu olarak kabul edilmektedir (Pekovic, Perovic, Djekic, Markovic, & Bojbasa, 2019, s. 114). Son yıllarda yalnız ülkemiz için değil, aynı zamanda dünya ekonomisi için de son derece önemli bir sektör hâline gelen turizm, konaklama, yeme-içme, ulaşım, eğlence, dinlenme ve seyahat organizasyonu gibi hizmetlerin tümünü içermekte ve dünyanın en hızlı gelişen sektörü özelliğini taşımaktadır. Uluslararası turizm hareketine katılanların sayısının giderek artması ile turizm sektöründe ortaya çıkan

hareketlilik dikkate alındığında turizmin gerek gelişmiş, gerek gelişmekte olan ülkeler açısından taşıdığı önem daha iyi anlaşılabilir.

Günümüz dünyasında sosyal, kültürel, teknolojik ve ekonomik anlamda hızlı bir değişim süreci yaşanmakta, bu değişim ve gelişim süreci turizm sektörünü de etkilemektedir. Rekabetin gittikçe arttığı, küreselleşmenin ve teknolojik yeniliklerin çok hızlı yaşandığı bir çevrede, yaşanan değişimler ve gelişmeler karşısında turistik işletmelerin kar elde etmek ve mevcut pazar paylarını kaybetmemek için gerekli önlemleri almaları önemli hale gelmiştir (Kozak Akoğlan & Güçlü, 2003). Turistik işletmeler, zaman içerisinde yaşanmakta olan sosyal, kültürel, teknolojik ve ekonomik değişimlere uyum sağlayabilmek, mevcut ürünlerin yetersiz kalması sonucu yeni ürünler üretmek ve giderek karmaşıklaşan sorunlara çözümler getirebilmek için yeni arayışlara yönelmektedirler.

Animasyon programlarının turizm hizmetlerinin kapsamını genişletmede önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir (Nesic, 2010, s. 460). Turizm faaliyetleri ve animasyon etkinliklerinin entegrasyonu turizm ürünlerinin zenginleştirilmesi açısından önem arz etmektedir (Li & Wang, 2016, s. 415). Turizmin sektöründe yaşanan hızlı gelişme ile işletmelerin giderek artan turist ihtiyaçlarını karşılayamamasına karşılık sunulan ekstra hizmetler ve eğlence etkinlikleri animasyonun dünyada özel bir fenomen olarak oluşmasına yol açmıştır (Karadzhova & Angelov, 2008, s. 22). Turist faaliyetinin yeni bir yönü olan animasyon, benzer düzeyde hizmet ve iç donanıma sahip turizm işletmeleri arasındaki rekabette yeterli bir araç olarak tüm dünyada aktif bir gelişme kazanmaktadır. Modern koşullarda, hizmet yelpazesini çeşitlendirmenin ve turizm ürününde rekabet avantajlarını oluşturmanın bir yolu olmuştur (Chernysh & Makhoyka, 2020, s. 20; Pekovic, Perovic, Djekic, Markovic, & Bojbasa, 2019, s. 114).

Turizm ürününe zenginlik katan animasyon, günümüzde turistlerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayarak, turistleri işletmeye çekmede ve turist sayısını artırmada büyük bir faktör haline gelmiştir. Yani turizm animasyonu, son yılların önemi artan turizm olgusudur (Karadzhova & Angelov, 2008, s. 22). Bu nedenle gelişmiş turizm destinasyonları farklı animasyon programları sunmakta ve turist memnuniyetini etkileyen temel bir özellik olarak kabul etmektedirler (Kang, Gatling, & Kim, 2014). Cazibe, çekicilik, farklılık ve yenilikçi üretim (Hazar, 2009, s. 55) özellikleri olan

animasyon faaliyetleri, turist çekiciliği ile turizm faaliyetlerini bütün sezona yayılmasına, turistik işletmenin hizmet yelpazesindeki programların genişletmesine ayrıca yeni uygulamaların uygulanması ve iyileştirilmesine zemin oluşturmaktadır (Pekovic, Perovic, Djekic, Markovic, & Bojbasa, 2019, s. 115).

Günümüzde turistin tatile çıkmasının temel motivasyonlarından olan dinlenme ve eğlenme gereksinimine yönelik beklentilerinin animasyon aktivitelerinin katkılarla karşılanması sağlanır. İstek ve beklentileri karşılanan turist verilen hizmetlerden memnun kalacağından müşteri tatmini gerçekleşecektir. İşletmelerde animasyon aktiviteleri aracılığı ile turistin sosyal ihtiyaçlarını giderebileceği bir zemin oluşacaktır. Yapılan araştırmalar, konaklama işletmelerinde müşteri memnuniyeti sağlamada animasyon aktivitelerinin önemli bir rolü olduğunu ortaya koymaktadır. Günümüzde turizmde artan rekabet ve gelen müşterilerin beklentileri animasyona gereken önemin verilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Animasyon hizmetlerinin çok yönlü nitelikleri nedeniyle kesin hatlarla sınıflandırmak mümkün değildir çünkü bir animasyon etkinliği türü başka bir gruba girebilmektedir. Turistik ürün olarak animasyon hizmetleri, faaliyet türüne göre aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır:

Sportif animasyonlar: Bireysel veya grup halinde katılımlara imkan sağlayan, özellikle konaklama işletmelerinde yaygın olan turistik sportif boş zaman değerlendirme etkinlikleridir. Sportif faaliyetlerle ürün çeşitliliği sağlanarak, farklı ilgi ve ihtiyaçları olan turistlere hitap edilir. Sportif hobileri olan turistler konkladıkları işletmelerde sportif hobilerini tatmin etmek istemektedirler. Sportif hobileri olmayan turistler, ilgi duydukları bir sportif etkinlikte faaliyette bulunmak veya hobiler edinmek için animasyon etkinliklerini bir fırsat olarak görmektedirler. Sportif animasyon çeşitlerinin bazıları şunlardır: yüzme, rafting, rüzgar sörfü, plaj ve havuz etkinlikleri, plaj voleybolu, plaj futbolu, tenis, badminton, deniz paraşütçülüğü, kayak, sportif yarışmalar ve etkinlikler (Hazar, 2009, s. 49).

Kültürel animasyonlar: Sosyal ve kültürel içerikli boş zaman değerlendirme etkinlikleridir. Açık ve kapalı animasyon istasyonlarında ve turistik alanlarda gerçekleştirilmektedir. Kültürel animasyonların bazıları şunlardır: doğal ve tarihi miras alanlarının bulunduğu bölgelere düzenlenen geziler, yöresel ve geleneksel

eğlence biçimlerinin canlandırılması, Türk Gecesi vb. etkinlikler, halk dansları ve konser gibi etkinlikler (Hazar, 2009, s. 49).

Seyahat animasyonları: seyahat acenteleri, tur operatörleri tarafından düzenlenen paket turlarla ilgili olarak otobüs, gemi, tren, yat vb. ulaşım araçlarıyla yapılan yolculuklar esnasında gerçekleştirilen boş zaman değerlendirme etkinlikleridir. Tur rehberleri veya diğer görevliler tarafından gerçekleştirilen seyahat animasyonlarından bazıları şunlardır: yolculuk esnasında hediye çekilişleri, gemilerdeki eğlence etkinlikleri, yolculuk başlangıcı ve bitişindeki karşılama, uğurlama etkinlikleri, yolculuk esnasında sunulan oyun etkinlikleri (Hazar, 2009, s. 49).

Sağlıklı yaşam animasyonları: insan sağlığını korumaya ve tedaviye yönelik turistik boş zaman değerlendirme etkinlikleridir. Sağlıklı yaşam animasyonlarından bazıları şunlardır: sağlık turizmi tesislerinde hamam, sauna, masaj merkezleri ve fitness merkezlerinde gerçekleştirilen etkinlikler, mağaracılık, yaylacılık, su sporları ve dağ sporları etkinlikleri (Hazar, 2009, s. 49).

3.2.3. Kültürel Animasyon ve Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları

Kültürel animasyon veya kültürel eğlence animasyon programı; kültürel unsurlarla oluşturulmuş eğlence etkinlikleri ile turistleri motive eden, istek ve ihtiyaçlarını karşılayan, kültürü deneyimleme imkanı sunan yenilikçi turistik hizmeti olarak tanımlanmaktadır (Cerović, 2008, s. 167). Turizm ve kültür olgularının ortak parçası olan kültürel animasyon etkinlikleri, kültürel mirası ve turistik faaliyetleri bir arada konumlandırmaktadır (Lekic, Kovacevic, & Rasperic, 2017, s. 97).

Toplumsal ve gündelik yaşama özgü birçok alanda olduğu gibi değişen seyahat kültürü ve turizm faaliyetleri yeni tüketici profilleri ortaya çıkarmıştır. Günümüzde yeni nesil turizm tüketicileri, kültürü ve gelenekselliği yaşamasına olanak sağlayacak fırsatların, eşsiz kültürel deneyimlerin, kültürel mirasın, eğlenceye yönelik aktivitelerin ve doğal destinasyonların peşine düşmüştür (Gülüm, 2015, s. 92). Turistlerin bu tür taleplerine cevap verebilen kültürel animasyon önemli hale gelmiştir.

Kültürel animasyon, yerel toplulukların kültürünü turizm ürünlerine konumlandırma imkanı sunar. Gelenekler ve somut olmayan kültürel miras animasyon etkinlikleri ile yorumlanarak daha zengin turistik programlar üretilir. Kültürün yorum biçimi ve iletişim kanalı olarak tanımlanan kültürel animasyon, sadece performansa dayalı etkinlikler değil turistlerin ilgilerini çekerek destinasyon tercihlerinin nedeni haline gelir böylece kültürel etkinliklerle organize edilmiş turistik ürünün sektörde pazar payı artmaktadır (Lekic, Kovacevic, & Rasperic, 2017, s. 97-99).

Turizm animasyonu çerçevesinde ele alındığında somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik animasyon programları sunan işletmeler için sektörde rekabet üstünlüğü sağlayacak, farklı yaş gruplarının hitap edebilecek, hem eğlendiren hem de öğrenme imkanı sunan kaynaklar olduğu görülmektedir (Ayvacı & Gülcan, 2017, s. 214). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak için en iyi yol turizm ürünü olarak animasyon etkinlikleri ile sunmaktır. İnsanların somut olmayan kültürel mirasa dikkatlerini çekmek için turistik animasyon etkinlikleri önemli bir faktördür (Huang, Tian, & Chen, 2015, s. 373). Kültürel animasyonun eğlence amacının dışında en önemli boyutu, destinasyon ve somut olmayan kültürel miras hakkında bilgiler vermesi ve deneyimleme imkanı sunmasıdır. Bu deneyimi yaşayan turistler pasif gözlemci olmayı bırakarak aktif katılımcı olur ve somut olmayan kültürel mirası yaşamaya ve yaşatmaya başlar böylece kültürel miras unsurlarının tanıtımı ve sürdürülebilirliği gerçekleşir (Lekic, Kovacevic, & Rasperic, 2017, s. 97).

Kültürel ürünler oluştuğu zamandan bu yana çevresi ile etkileşim ve ilişki içerisinde. Bu ilişki sonucu, kültürel ürün oluştuğu zamandan itibaren bir unsur olarak kimlik kazanır. Doğal ortamında icra edilen unsurlar, kültürel unsurlar içerisinde önemli işleve sahiptir ve kültürün görsel boyutuna dönüşür. Özellikle SOKÜM unsurları birbirleri ile etkileşim halinde, gelenekler ile birleşimi sonrası kültürün dışı vurumu olarak nitelendirilebilir. Doğal ortamı ile bir bütün şeklinde sürekli üretilebilen SOKÜM unsurları ise deneyimleme, görme, öğrenme amacı ile gelen insanlara, kültürü bir ürün olarak sunabilmektedir. Bu kapsamda bölgeler tüketiciye kültürel mekan bütünlüğünde geleneksel ürünlerin deneyimlenmesi olanağı sağlar. kültürel ürünler sunan bölgeler, Kültür turizmi odaklı seyahat eden insanlara cazibe merkezleri oluşturur. Yenilik, geleneksellik ve deneyimleme amacı

olan günümüz turisti bunları aynı anda doğa ile iç içe bir ortamda sunan bölgeler ve turizm sektörleri gelişen turizmin yeni destinasyon ve çekim alanı haline gelir (Gülüm, 2015, s. 91-92).

Dünyadaki Turizm bölgeleri kendilerine ait SOKÜM unsurlarını turizm faaliyetlerinde ürün veya ürün zenginleştirici kaynak olarak kullanmaktadırlar. SOKÜM unsurlarının ürün olarak kullanılacağı turizm animasyonu hizmetleri ile turist ilgisini çekmek, rekabet gücü elde etmek ve kültürel miras unsurlarının tanıtımı imkanı elde edilecektir. Animasyon ürünü olarak kullanılacak kültürel unsurlar kazanacağı özgün karakter ile turizm faaliyetlerinde rekabet avantajı elde edecektir. Animasyon etkinlikleri sayesinde SOKÜM unsurlarına oluşan ilgi turistlerin kültürü tanınmasına ve deneyimlemesine olanak sağlayacaktır. Turizm faaliyetleri sayesinde özgün karakterli turistik ürün haline dönüşen SOKÜM unsurları ürün geliştiricilerin daha çok dikkatini ve ilgisini çekecek bu unsurların öğretilme yaşıtlma çalışmaları artarak gelecek nesillere aktarılması için bir basamak olabilecektir (Ayvacı & Gülcan, 2017, s. 209).

3.2.4. Turizm Animasyonu Ürünü Olarak Türk Halk Dansları

Turistlerin hem kültürel örnekleri deneyimleyebileceği hem de eğlenerek boş vakitlerini değerlendireceği, geleneksel Türk kültürüne ait giyim-kuşam, müzik ve dans örneklerinin bir arada sergilendiği, somut olmayan kültürel miras unsurlarımızdan olan “halk dansları”, animasyon hizmetlerinde kullanılacak önemli kültürel unsurlarımızdandır.

Halk danslarının en önemli özelliklerinden birisi eğlence özelliğidir ve genellikle icra edildiği ortamlar eğlenceye yöneliktir. İnsanların eğlence gereksinimi karşılama, Oyuncular ve izleyiciler bu eğlence ortamında halk dansları ile bir araya gelmektedir. Halk danslarını icra eden kişilerin müzik ve ritmin etkisi ile icra esnasında aldığı zevk ve keyif ile ortaya çıkan estetik izleyenlere de en az icracılar kadar zevk ve keyif vermektedir (Sümbül, 1997, s. 18). Bu nedenle animasyon etkinliklerinin temel motivasyonlarından olan eğlence gereksiniminin karşılanmasında halk dansları içeriği bakımından önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Türk halk dansları kültürel değerlerimizin en önemli unsurlarındandır. Halk dansları bünyesinde maddi ve manevi kültürel değerlerimizi bir arada barındırmaktadır. Hareket, melodi ve söz bakımından manevi; giyim-kuşam, aksesuar ve çalgı bakımından maddi kültürel değerlerimizi bünyesinde barındırır (Gülbeyaz, 2019, s. 130). Kültürel boyutu olan halk danslarının icrası sırasında söylenen sözler, müzik ve giyim-kuşam aracılığıyla tarihsel, toplumsal ve kültürel konularda çeşitli bilgilendirmeler yapılabilmektedir. Eski dönemlerde olmuş yerel olay ve olgular halk dansları ile aktararak kültürel bilgi ve birikimin oluşumuna katkıda bulunmaktadır (Sümbül, 1997, s. 15). Animasyon programları ile sunulacak halk dansları etkinlikleri turistlere kültürü deneyimleme imkânı sunan bir kaynaktır.

Eski dönemlerden günümüze kadar dansın en etkin iletişim aracı olduğu, halkların iletişimlerini dans ve oyun yoluyla sağladıkları görülmektedir. Farklı düşüncelere sahip insanlar bir noktada birleşebilmektedir bu durum dansın iletişim yönünü ön plana çıkarmaktadır (Sümbül, 1997, s. 11). Halk dansları insanların köken ve statüleri gözetilmeden birlikte oldukları bir alandır bu nedenle yakınlaşma, dayanışma, uyum, toplumsal bütünlük ve birlik gerçekleşir. Çeşitli dans etkinlikleri ile bir araya gelen insanlar yaklaşarak iletişim kurarlar ve toplumsallaşırlar (Sümbül, 1997, s. 15). Halk danslarının bu işlevi turistlerde iletişim ve ortak faaliyet gibi ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar.

Halk dansları bedensel aktivitelere dayanmaktadır. Halk dansları sayesinde bedensel olarak rahatlama ve dinginlik kazanılır. Dans hareketleri ile beden eğitilir ve güç kazanmaktadır. İcra esnasından harcanan enerji ile bedensel rahatlamanın yanında manevi rahatlama da kazanılır. İnsanların bilinç altı gerilimleri giderilebilir ve bastırılmış duygularının dışa vurumu gerçekleştirilebilir. Gerilimin giderilmesi ile içsel huzur ve bunun yansıması olan hoşnutluk duygusu oluşur (Sümbül, 1997, s. 9-15). Bu yönüyle halk dansları turist memnuniyetinde etkilidir. Dans etkinlikleri ile turist rahatlar ve hoşnut olur.

Gerek oyuncular gerekse izleyiciler, gerektiğinde oluşturulan oyun ortamında bir araya gelmektedir. Bazen bir halka oluşturularak herkesin katıldığı şenliklerde hedef izleyiciye dönük oynamak veya izleyiciyi de bu oluşumun içinde tutmaktır. Bu açıdan bakıldığında dans eden veya etmeyip izleyen seyirciyi de kapsayan halk dansları en az dans eden kadar izleyeninde zevk aldığı bir süreçtir.

Halk danslarının bütün bu özellik ve işlevleri ele alındığında turistlere sunulacak animasyon etkinlikleri için önemli bir kaynak niteliğindedir. Disiplinler arası bir yapıya sahip olan ve bir çok geleneksel kültür özelliklerini barındırdığı için turist ilgisini çekecek önemli bir geleneksel unsurdur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜLTÜR VE TURİZM İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA HALK DANSLARI: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ

4.1. Türkiye’de Turizm Faaliyetlerinde Halk Dansları Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Kültürel unsurlarımızdan olan halk dansları ve müzikleri önemli bir turizm konusu olmuştur. Turizmin ülke ekonomisinde önemli bir fonksiyona sahip olması nedeni ile kendi zengin kültürümüzü turizme taşımak önemli hale gelmiştir (Öngel, 2001, s. 105). Türkiye halk dansları yönüyle çok zengindir. Bu oyunların turizm sektöründe değerlendirilmesi kaçınılmazdır (Artun, 2001, s. 17). Turizm sektörü halk danslarının istihdam bakımından itici gücünü oluşturmakta ve gelir seviyesinin en yüksek olduğu alan konumundadır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen verilere göre; Türk halk dansları uygulamalarının geniş kullanım alanını ülkemizdeki farklı turistik destinasyonlarda, Türk gecesi adı verilen programlarda, turistik ürün olarak animasyon hizmetleri sunan turistik işletmeler olduğu görülmüştür. Başta Antalya, İstanbul ve Nevşehir bölgesi olmak üzere diğer turistik destinasyonlarda Türk gecesi programı yapan işletmelerin birçoğunda halk dansları ve diğer kültürel unsurlar turist kullanımına sunulmaktadır. (Tekin & Küçüktopuzlu, 2001; Akgöz, 2003, s. 55; Türker & Çelik, 2012, s. 93; Metin, 2018, s. 41; Ayvacı & Gülcan, 2017, s. 219; Artun, 2001, s. 17; Öngel, 2001, s. 110).

Animasyon etkinlikleri yemek ve otel işletmeleri için kültürü ve buna bağlı olarak özgünlüğü en kolay biçimde turiste aktaracak etkinliklerdir. Bu nedenle bu etkinliklerin kültüre uygun biçimde şekillendirilmesi ve dizayn edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın temel konusu olan turizm animasyonu hizmetleri içerisinde halk dansları uygulamaları sunan Türk geceleri programları, Türk otelleri için animasyon etkinliklerinin başında gelmektedir. Bu bağlamda Türk geceleri

incelendiğinde bu programların halk dansları, düğün-kına canlandırması, oryantal dansları, sıra gecesi ve fasıl dışında farklı içeriklere sahip olmadığı görülmüştür.

Çok çeşitli ve zengin kültürel değerlerimizin turizm faaliyetleri içerisinde kullanılabilmesi için en uygun ortam animasyon hizmetleri kapsamında yapılan Türk geceleri etkinlikleridir. Türk geceleri adı altında sunulan programların içeriği, özellikle halk dansları, halk müziği, Türk mutfağı, giyim-kuşam örnekleri, geleneksel uygulamalar, köy seyirlik oyunları ve geleneksel Türk eğlence unsurlarından oluşmaktadır. Sunulan Türk geceleri programları turistlerin boş zaman değerlendirme ve eğlenme ihtiyaçlarını karşılayarak turizmde gelir elde etmeyi ayrıca Türk kültürünü tanıtmayı kapsamaktadır (Akgöz, 2003, s. 47-48).

Türk geceleri turizm faaliyetleri içerisinde bir sektör olmuştur. Bu tür organizasyonlarda yer alan dans ekiplerinin çoğunluğu bu işi meslek edinmiş ticari kuruluşlardan temin edilmektedir (Akgöz, 2003, s. 112). Kültür ve Turizm endüstrilerinin gelişmesiyle birlikte, dansın bir sektör haline gelmesi, profesyonel dans topluluklarının oluşmasına sebep olmuş ve bu topluluklar ekonomik kazanımlar sağlayan bir yapıya dönüşmüştür (Bozkurt, 2019, s. 36).

Toplumsal inanç ve geleneklerin sonucu, meydana gelen ve dünyada yerinde eşi ve benzeri bulunmayan Türk halk dansları, Türk kültürel unsuru olarak turizm sektörüne hizmet etmektedir. Ancak bu konuda aksaklıklar görülmektedir. Deneyimsiz ve bilgisiz ekipler, halk dansları figürasyonunun yanlış sunulması, müzik ve dans koreografisinin yanlış kullanılması sahne tekniklerinin yetersiz olması halk dansları üzerinde olumsuz etki bırakmaktadır (Akgöz, 2003, s. 55). Özellikle dansın pazar payını oluşturan en önemli sektör olan turizm faaliyetleri içerisinde Türk Halk dansları örneklerinin nasıl sunulduğu ve pazarlandığı önem arz etmektedir (Bozkurt, 2019, s. 36).

Bir çok güzel uygulamaların yanı sıra, gelişmiş güzel icra edilen özünden sapmış halk dansları ile hiç alakası olmayan gösteriler ile karşılaşmaktadır. Bazı turistik tesislerde derme çatma ekipler kültürel yapıyı yansıtacak yeterli donanıma sahip olmadığı için sunumlar çok özensiz içeriklerden oluşmaktadır. Sahneleme tekniklerinin yetersiz düzeyde olması sunulan programlar turist ilgisini çekmekte etki bırakmamaktadır. Bu kişilerce sahnelenen oyunlar olumsuz etki bırakmaktadır.

Oyunlar yanlış ve eksik oynatılmaktadır. Temel karaktere ters düşen figürler eklenmekte farklı yöre dansları bir biri ile karışmış vaziyettedir. Oyun kurguları dansın konusuna uygun olmayacak şekilde sunulmaktadır. Müzikal anlamda yeteri özen gösterilmemektedir. Giyim kuşam unsurlarının geleneksel ve yöresel özelliklere sahip olmayan özensiz giysiler giyilmektedir. Halk dansları ile birlikte seyirlik oyunların konusu ile uyumlu olmayan sunumlar yapılmaktadır (Artun, 2001, s. 17).

Oyunların karakteristik özelliklerini oluşturan dansın uygulanışındaki icra tavırları, tarz ve üslup, çoğu zaman uygulanmadığı böylece yozlaştırıldığı görülmektedir. Yöreye özgü özelliklere önem verilmemekte bu bağlamda yöredeki alt kültür gruplarından çekicilik özelliği bulunan unsurlar alınıp, yörenin karakterine ters yapılan, oluşturulmakta olduğu görülmektedir. Turizm ve ülke tanıtımında yürütülen faaliyetlerde; gerçekçi araştırmalara dayanan, otantik öğelerin ön planda olduğu, kültürel boyutunun da önemli görülerek ortaya konulduğu sunumlardan söz etmek mümkün değildir. Yöresel müziklerde pratiklik adına otantiklik ve toplumsal değerler hiçse sayılmaktadır (Öngel, 2001, s. 111).

İnsanlar her ne kadar dinlenmek için seyahate çıksalar da gittikleri bölgelerin kültürel değerlerinden etkilenmektedir. Türk geceleri gösterilerine katılan turistlerin büyük çoğunluğu tekrar böyle bir gösteri izlemek istediğini dile getirmiştir. Ayrıca Türk geceleri gösterilerinde gördükleri etkinlikleri yaşadıkları bölgelerde anlatacaklarını ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmalarda yine turistlerin büyük çoğunluğu Türk gecelerinde yer alan etkinliklerin Türk kültürünün tanıtılmasına katkıda bulunduğunu söylemişlerdir (Akgöz, 2003, s. 113).

Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, animasyon ve Türk geceleri adı altındaki eğlence etkinliklerinde halk danslarının özünden uzaklaştırıldığı, donanımsız ve yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Halk dansları figürlerinin değişime uğradığı, gelenekselliğinden uzaklaştığı, giyim kuşam unsurlarına dikkat edilmediği, kullanılan müziklerin eksikliği, sunumunun özensiz olduğu, sektörde çalışacak bilgili ve deneyimli eleman eksikliği, dansçıların kültürel unsurlar hakkında bilgi ve ilgi eksikliğinden kaynaklı ekip kalitesinin düşük olduğu ifade edilmiştir.

Ancak Türk gecelerinde sunulan kültürel ürünlerin iyi seçilmesi gerekmektedir. Uzman kişiler tarafından düzenlenmesi ve sunum yapılırken turistlere gereken

bilginin verilmesi gerekmektedir (Akgöz, 2003, s. 47). Turizm firmaları, tur operatörleri, halk dansları alanında çalışan akademisyenler ve uzmanlar, müzik, sahne, giyim-kuşam ve koreografi konusundaki uzmanlar ile gösterilerin hazırlanması konusunda örnek çalışmalar hazırlanmalıdır. Turizm işletmeleri yeni sezon hazırlıklarını alanında uzman kişilere yaptırmalıdır. Her gösteri halk kültürüne uygun yapılmalıdır (Tekin & Küçüktopuzlu, 2001).

Animasyon etkinliklerinde somut olmayan kültürel miras unsurları ve bu unsurlardan olan halk dansları başlı başına ürün kaynağı niteliğindedir fakat Türk gecelerinde olduğu gibi zayıf, yetersiz ve kültürel dokusundan uzak şekilde sunulması, bir taraftan turist memnuniyetsizliği yaratırken, aynı zamanda kültürel tanıtımı ve aktarımı da olumsuz yönde etkileyecektir.

4.2. Nevşehir Bölgesi Turizm Faaliyetlerinde Halk Dansları Uygulamalarının Değerlendirilmesi

“Kapadokya’da Kültür ve Turizm Bağlamında Halk Dansları: Nevşehir Örneği” adlı tez çalışması için yapılan saha araştırmasında Nevşehir bölgesinde basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak toplam 22 kişi ile görüşülmüştür. Araştırma ile ilgili bulgulara ulaşabilmek amacıyla uzman görüşleri alınarak sorular hazırlanmış ve çalışma sahasında uygulanmıştır. Ayrıca bu konu ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Nevşehir bölgesi turizm faaliyetleri içerisinde, kültürel animasyon hizmetleri ve halk dansları gösterileri sunan turistik işletmeler ve halk dansları icracılarına yönelik yapılan araştırmada elde edilen veriler ve bu verilerin değerlendirilmesi sonucu Türk halk danslarının mevcut uygulamaları, alternatif ürün olarak geliştirilmesi ve turizm faaliyetleri kapsamında farklı uygulama alanları oluşturması ile ilgili çalışma yapılmıştır.

Kaynak kişilerin yaşları incelendiğinde dokuzu (%40,90) kadın, on üçü (%59,09) ise erkektir. Kaynak kişilerde kadınların en genci, 2002 doğumlu olup on dokuz (KK22) yaşında, en yaşlısı ise 1976 doğumlu olup kırk beş (KK2) yaşındadır. Erkeklerin ise en genci, 2001 doğumlu olup yirmi (KK11) yaşında, en yaşlısı ise 1974 doğumlu olup 47 (KK4) yaşındadır. Kaynak kişilerin eğitim durumu incelendiğinde, beş (%22,72) kişinin ilköğretim mezunu, dokuz (%40,90) kişinin lise mezunu, altı (%27,27) kişinin üniversite mezunu, bir (%4,5) kişinin yüksek lisans mezunu, bir

(%4,5) kişinin doktora mezunu olduğu görülmüştür. Kaynak kişilerden en genci (KK22) dört yıldır, en yaşlısı (KK4) yirmi altı yıldır turistik faaliyetler kapsamında halk dansları programlarında yer almaktadır.

Günümüzde gelişmiş ülkeler kültürel miras unsurlarını turizm ve bir çok alanda kullanmaktadır. Özellikle kültür turizmi kapsamında kullanılan en önemli ürünlerin başında somut olmayan kültürel miras unsurları gelmektedir. Somut olmayan kültürel miras unsurları içerisinde öneme sahip olan eğlence kültürü ve unsurları önemli turizm ürünleri olarak kullanılmaktadır. Turizm sektöründe kültürel eğlence unsurlarının kullanılması ile “*kültürel animasyon*” ve “*uygulamalı halkbilimi*” kavramları önem kazanmaya başlamıştır (Ölçer Özünel, 2012, s. 98).

Nevşehir bölgesinde turizm faaliyetleri içerisinde, kültürel animasyon bağlamında gerçekleştirilen turistik eğlence uygulamalarının başında “*Türk Gecesi*” programları gelmektedir (KK1, KK2, KK3, KK4; Serbest, 2020, s. 756; Türker & Çelik, 2012, s. 93). Nevşehir bölgesine gelen ziyaretçilerin hoşça vakit geçirebilmeleri için bölgesel özelliklere dayalı olarak yapılmış restoranlar, kafe barlar ve diskolar mevcuttur. Bu restoranların bazıları 300-500 kişiye aynı anda yemek verebilecek kapasitede ve Türk Gecesi adı altında programların yapıldığı turistik eğlence ve animasyon mekanlarıdır. Bölgedeki turistik restoranlarda gerçekleştirilen Türk Gecesi organizasyonlarında halk dansları örnekleri turistik ürün olarak sunulmaktadır (Türker & Çelik, 2012, s. 93; KK1, KK2, KK3, KK4).

Volkanik tüflerin bölge yapısına göre oyularak restoran konseptine uyarlanmış, “*kaya oyma*” olarak adlandırılan bu mekanlarda turist kabilelerine animasyon programları sunulmaktadır. Önceki yıllarda sayıları fazla olduğu dile getirilen bu mekanların günümüzde sayısı azalmıştır. Türk Gecesi programları yapan turistik işletmelerin toplamı 10 adet olup, isimleri aşağıda belirtilmiştir. Halay Han Restoran (Uçhisar), Altınocak Restoran (Avanos), Uranüs Restoran (Avanos), Yaşar Baba Restoran (Uçhisar), Yemeni Restoran (Uçhisar), Harmandalı Restoran (Kavak), Karkuş Restoran (Ürgüp/Mustafapaşa) (URL-4; KK1, KK2, KK3, KK4, KK5, KK6).

Bölgede kaynak kişiler ile yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucu bu programların temel içeriğini Türk halk dansları uygulamalarının oluşturduğu dile

getirilmiştir. Türkiye’de ki farklı il ve bölgelere ait halk dansları örneklerinin sunulduğu görülmüştür. Halk dansları uygulamalarının haricinde, düğün ve kına canlandırmaları, fasıl dinletileri, ritim ve perküsyon gösterileri, oryantal gösterileri yapıldığı dile getirilmiştir (KK1, KK2, KK3, KK4, KK5, KK6).

Bölgede turizm sektöründe değerlendirilen halk dansları uygulamalarının ve kültürel animasyon etkinliklerinin kaynak kişilerden alınan bilgiler ve incelemeler doğrultusunda turistler üzerinde cazibe unsuru ve çekicilik özelliğinin olduğu dile getirilmiştir. Türk Halk Danslarının yapısı, figürsel özellikleri, kullanılan geleneksel giyim kuşam unsurları, halk danslarının müzikleri, dansın konusu ve teması özellikle yabancı turistlerin ilgisini çektiği ve çok beğenildiği ifade edilmiştir. Halk dansları ve kültürel uygulamaları izleyen özellikle yabancı turistlerin yapılan gösterileri çok beğendikleri, coşku ve heyecanla gösterilere katılım sağladıkları, program sonunda beğeni ile izledikleri ve mutlu olduklarını ifade ettikleri söylenmiştir (KK4, KK9, KK10, KK11, KK12, KK13, KK14, KK16, KK17, KK18, KK19, KK20).

Araştırmada, turizm faaliyetleri içerisinde en çok kullanım alanını oluşturan Türk Gecesi programlarında sunulan halk dansları uygulamalarında kıyafet, müzik ve sahne ekipmanlarının kullanımı, sunum ve uygulama şekilleri hakkında kaynak kişilerden bilgi alınmıştır.

Türk Gecesi programlarında uygulanan başlıca halk dansları örnekleri; Gaziantep, Trabzon, İzmir, Aydın, Kar-Kafkas, Adıyaman, Tekirdağ, Bilecik, Roman danslar ve çeşitli koreografilerle oluşturulmuş farklı dans çeşitleri uygulamaları olduğu ifade edilmiştir (KK1, KK2, KK3, KK4, KK5, KK6, KK7, KK13, KK15, KK20). Halk dansları sunumları ile birlikte, turistlerin icralara katılıp eğlenmesi ve deneyimlemesi amacı ile gelin- damat ve kına gecesi canlandırmaları uygulanmaktadır (KK1, KK2, KK4). Turistlere farklı içerikler sunmak için çeşitli ülke ve bölgelere ait dans koreografileri ile turist çekiciliği sağlanmaya çalışılmaktadır.

Sunum esnasında kullanılan halk dansları bölgelerine göre kıyafet parçalarının çoğunlukla geleneksel özelliklere uygun seçildiği ifade edilmiştir. Sunum sırasında hızlı hareket ve kolay değiştirilebilme kabiliyeti sağlaması açısından bazı kıyafetlerde geleneksel özellikleri yansıtacak şekilde parça değişiklikleri yapılmaktadır. Koreografiler ile oluşturulmuş düzenli ve farklı dans adımlarından

oluşturulan danslara uygun kıyafet düzenlemeleri de yapılmaktadır (KK1, KK4, KK5, KK6, KK19). Buna örnek “Roman Havası” olarak adlandırılan dans sunumlarında modernize kıyafet unsurları ile düzenleme kıyafetler kullanılmaktadır (KK5, KK6).

Halk danslarının uygulanmasında kullanılan müzikler geleneksel dokuya uygun kullanıldığı söylenmiştir. Eski dönemlerde müzisyenler eşliğinde canlı icralar uygulanırken günümüzde teknolojik gelişmeler sonrası yöresel özelliklerde icra edilen halk dansları müzikleri, müzik aranjmanları yapılarak bilgisayarlı ses sistemleri ile uygulandığı dile getirilmiştir (KK1, KK2, KK4). Kullanılan ses sistemi ekipmanlarının teknolojik yeterliliklerine bağlı olarak kötü oluşturulmuş ses sistemleri ve müzik düzenlemelerindeki hataların icrayı etkilediği söylenmiştir (KK5, KK6, KK15, KK19, KK20).

Sunum esnasında icracıların genel performansı ve dansların sahnede sunum koreografilerindeki eksikliklerin olduğu ifade edilmiştir. Deneyimli eleman eksikliğinden kaynaklanan donanımsız icracıların sunumlarda kullanıldığı dile getirilmiştir (KK4, KK5, KK6, KK19). Bu dans toplulukları bölgede bu işi yapan halk dansları eğitmenleri ve restoranların dans topluluğu sorumluları tarafından oluşturulmaktadır (KK4). Önceki yıllarda geneli bölge halkı tarafından oluşan dans toplulukları, daha sonraları Ankara ve farklı illerden bölgeye gelen dansçı ve müzisyenlerden oluştuğu (KK4, KK15, KK21), günümüzde ise yabancı uyruklu dansçılarında topluluklarda bulunduğu dile getirilmiştir (KK4, KK5, KK6). Günümüzde halk danslarının ve ekiplerin değişime uğradığı, gelenekselliğinden uzaklaşmaya başladığı, sektörde çalışacak bilgili ve deneyimli eleman olmadığı, dansçıların kültürel unsurlar hakkında bilgi ve ilgi eksikliğinden kaynaklı ekip kalitesinin düştüğü ifade edilmiştir. Bölgeye seyahat eden turist kalitesinin önceki yıllara göre düştüğü, bu durumun işletmelere ve dans ekiplerine yansıdığı söylenmiştir (KK2, KK3, KK4, KK5, KK6).

Ancak bu gecelerde birçok yöreye ait eğlence unsurlarına yer verilmesine rağmen Nevşehir yöresine ait halk dansları ve diğer eğlence unsurları, yöresel giyim kuşam unsurlarını ve dans ve oyun müzikleri programlarda yer almamaktadır (Serbest, 2020, s. 756; KK1, KK2, KK4, KK5, KK6, KK15). Önceki yıllarda Nevşehir bölgesine ait halk dansları ve geleneksel eğlence unsurlarının turistik animasyon

programlarında sergilendiği fakat günümüzde Kapadokya-Nevşehir bölgesine ait halk dansları uygulamalarına ve eğlence unsurlarına yer verilmediği görülmüştür (KK4, KK15).

Dünyaca üne sahip Kapadokya bölgesine gelen turistler, katıldıkları bu etkinliklerde Nevşehir'e ait halk dansları ve diğer eğlence unsurlarına ait örnekler görememektedir. Ayrıca, bu programlarda yapılan bazı uygulamalar, farklı ülke kültürlerine ait eğlence unsuru olan ve Türk eğlence kültürü içerisinde yer almayan unsurların Türk eğlence kültürü olarak turistlerin belleklerine kodlanmasına sebep olmaktadır (Serbest, 2020, s. 756; KK15, KK21). Nevşehir'de turistlere sunulan eğlence faaliyetlerinin başında gelen Türk gecesi programlarının sunum şekilleri gözden geçirilip. Bölgeye ait halk dansları ve diğer eğlence unsurlarının kültürel animasyon etkinliklerine dahil edilmesi, programı izleyen turistlerin bölge dans ve eğlence kültürünü yerinde göresini sağlayacaktır.

Nevşehir bölgesi halk dansları ve geleneksel eğlence unsurları olarak zengin ve farklı örneklerle sahiptir. Nevşehir bölgesi halk dansları repertuarı içerisinde; *“Kaleden kaleye şahin uçurdum (ağırlama), İstanbul'dan Üsküdar'a (ağırlama), Peşkir çektim (ağırlama), Ürgüp yolu (ağırlama), Arzu Kamber (ağırlama), Üçayak, Allılar, Cezayir, Cemalim, Düzleme (düzayak), Ürgüp Düzü, Fır Fır, Halime, Pınarım, Hoşbilezik, Sektirme, Temurağa, Yağmur Yağar, Yareli Gelin, Nari, Leblebi, Kadın halayı, Sarıkız, Bindalı, Hoşlaşma, Seke Seke, Kaşık oyunu, Mustafapaşa Sekmesi, Çömçe (Çamçe), Kayalar, Yıldız ve Oyun Havaları”*, turistik kültürel animasyon uygulamalarında ve diğer turizm faaliyetlerinde uygulanabilecek özelliklere sahiptir.

Ayrıca bölgeye ait köy seyirlik oyunları ve diğer eğlence unsurları içerisinde özellikle; *“Deve Oyunu, Sin Sin, Nahıl Övme ve Güvey Donatma (giydirme)”* uygulamaları da turistik deneyime sunulacak özelliklere sahiptir. Bu seyirlik oyunlar içerisinde halk dansları ve halk müziklerine ait örnekler bulunmaktadır. Bölgeye ait köy seyirlik oyunlarının kültürel animasyon etkinlikleri çerçevesinde kullanılması geleneksel eğlence ortamlarının sunumuna imkan sağlayacaktır.

Bölgede icra edilen halk dansları örnekleri genellikle düğün, kına gecesi, geleneksel köy odası eğlence ortamları, asker uğurlama ortamları ve diğer geleneksel eğlence ortamlarında uygulanmıştır (Serbest, 2020, s. 750; KK1, KK4, KK15, KK21). Doğal

uygulama alanı eğlence ortamları olan söz konusu bu danslar ve oyunlar turist deneyimine sunularak turistlerin canlı katılımını sağlamak için gayet uygundur. Bu doğrultuda bölgesel halk dansları ve diğer eğlence unsurları ile oluşturulacak uygulamalar, turistlerin boş vakitlerini değerlendirip eğlenerek kültürü yaşamasına olanak sağlayacaktır. Bu bağlamda halk danslarının Türk Gecesi programları ile kısıtlı kalmayıp farklı uygulama ve sunumlarla kullanım sahasının genişletilmesi ve alternatif ürün olarak sunulması ile farklı turistik kullanım alanları oluşturmak önemli olacaktır.

Nevşehir bölgesi somut ve somut olmayan kültürel yapısı ve doğal güzellikleri ile dünyada kültür turizmi açısından önemli bir yere sahiptir. Köklü medeniyetlere ev sahipliği yapan bölge zengin eğlence kültürüne sahiptir. Bölgenin halk dansları ve diğer eğlence unsurları bölge turistik etkinliklerde farklı alanlarda kullanılması, Nevşehir'in halk dansları örneklerinin ve eğlence unsurlarının turizm yoluyla dünyada tanınmasına ve bu kültürel kaynakların yok olmadan aktarılıp sürdürülebilirliğine olanak sağlayacaktır.

Araştırma kapsamında halk danslarının, kültürel animasyon etkinlikleri ve Türk Gecesi programları haricinde başka hangi alanlarda turistik ürün kaynağı olabileceğine yönelik araştırmalar yapılmıştır.

Türk gecelerinin dışında, yörede eğlence kültürünün sunulacağı mekânlar olarak butik oteller ortaya çıkmaktadır (Serbest, 2020, s. 757). Bölgedeki butik otel sayısının fazla olmasına bağlı olarak otellerde oluşturulacak dans ve oyun geceleri (KK5, KK6, KK19), turist deneyimine uygun planlanmış programlar ile ziyaretçilerin boş vakitlerini eğlenerek ve kültürel dokuları yaşayarak değerlendirmeleri sağlanabilir. Bölgenin doğal ve tarihi dokusunu yansıtan butik otellerde ayrıca somut olmayan mirasın turist deneyimine sunulması, bu unsurların uygulama alanları genişleyecektir.

Yaşayan miras müzeleri, bölgenin somut olmayan kültürel miras unsurlarının yaşatıldığı ve aktarıldığı önemli uygulama alanlarından biridir. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi tarafından desteklenen ve Nevşehir/Avanos bölgesinde kurulan "*Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi*" açıldığı dönem itibarıyla bölgenin somut olmayan kültürel mirasının yaşatılması ve aktarılması bağlamında, geleneksel

eğlence kültürünün tanıtılmasını sağlayan en önemli turistik mekanlardan biridir (Serbest, 2020, s. 758). Geleneğin ve kültürel mirasın ziyaretçilerine canlı olarak yansıtıldığı ve yaşatıldığı bu müzeler halk dansları uygulamalarının yaşatılması ve aktarılması bakımından önemlidir. Geleneksel eğlence unsurlarının müze faaliyetleri kapsamında aktarılması, yöredeki eğlence ve turistik faaliyetlerin çeşitlenmesini sağlayacaktır. Bunun yanında turizmde bir değer olan bölgeye eğlence odaklı müzelerinin açılması bölgenin değerine değer katacak çalışmalardan biri olacaktır.

Bölgede oluşturulacak turistik festivaller ve organizasyonlarda halk danslarının kullanılması (KK5, KK6, KK14, KK19), kültürel mirasın tanıtımı ve etkileşimi artırılacaktır Nevşehir bölgesinde düzenlenen “*Bağ Bozumu Festivali*”, “*Cappadox*” ve “*Balon Fest*” gibi ulusal ve uluslararası festivallerde yöresel halk dansları örneklerinin sergilenmesi ve bunlara benzer festival ve organizasyonlar ile halk danslarının turistik uygulama alanları genişletilecektir.

Baharın gelişi ile birlikte artan turizm faaliyetleri kapsamında düzenlenecek Hıdırellez uygulamaları ve Nevruz uygulamaları içerisinde halk dansları ve eğlence unsurlarının kullanılması, yeni faaliyet alanları ve tanıtım fırsatı oluşturacak aynı zamanda geleneksel Türk kültürünün önemli unsurlarından olan Hıdırellez ve Nevruz uygulamalarının turizm faaliyetleri ile aktarılarak sürdürülebilirliği sağlanabilecektir (Serbest, 2020, s. 757).

Günümüzde halk dansları ürünlerinin turizmde kullanılması yaygınlaşmaya başlamıştır. Nevşehir bölgesi halk dansları ile birlikte diğer bölge dans örneklerinin kültür turizmi bağlamında Türk gecelerinde, kültürel animasyon faaliyetlerinde, yaşayan kültürel miras müzelerinde, resmi ve özel yönetimler tarafından düzenlenecek şenlik ve festivallerde kullanılması; geleneksel kültürün yaşatılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve ayrıca bölge turizmine katkı sağlaması bakımından önemli olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm sektörü de diğer sektörlerde olduğu gibi değişim rüzgarlarından etkilenmekte ve hızlı bir rekabet ortamına girmektedir. Tüm dünyada turistik işletmelerin sayısı arttıkça turistik işletmeler rekabet edebilmek için verdikleri hizmetleri ve ürünleri farklılaştırmak durumundadır.

Türk turizminin gelişiminde kültürel unsurların kullanımı oldukça önemli olmakla birlikte bu unsurların turizmde kullanımındaki uygulamalar oldukça kısıtlıdır. Diğer taraftan Türk kültürü SOKÜM bağlamında değerlendirildiğinde pek çok unsura sahiptir. Bu unsurların birçoğu yeme-içme faaliyetlerini ve Türk kültürüne ilişkin ritüelleri içerisinde barındırmaktadır. Bu anlamda SOKÜM unsurlarının turizme özgünlük katacak ürün ve Türk kültürünü devamlı kılacak bir öneme sahip olduğu söylenebilir.

Bilindiği üzere dünyada birçok dans ait olduğu kültür ve o kültürün ev sahipliğini yapan ülke ile özdeşleşmiştir. Bu nedenle dansların o ülkenin tanıtımına katkı yapma potansiyellerinin bulunduğunu söylemek mümkündür. Halk dansları sahnesi, her zaman için kültürler arası bir geçiş bölgesi olan Anadolu'nun kültürel zenginliğinin vurgulandığı bir alan olmuştur.

Halk dansları içinde barındırdığı pek çok özellik itibari ile hem bir kültür yansıması hem de bir sanat dalı olarak görülmektedir. Halk danslarının özüne bakıldığında insan topluluklarının yaşam tarzlarının ve deneyimlerinin beden hareketleri ile anlatılması görülmektedir. Bu aktarım süreci zaman içerisinde düzensizlikten belirli bir düzene, belirli insan topluluklarını ilgilendiren daha yerel toplumsal bir olaydan geniş kitleleri etkileyen sanatsal bir olguya dönüşmüştür.

Bu çalışmada, turizm sektörünün gelişimi içerisinde, halk dansları örneklerinin ve geleneksel eğlence unsurları Nevşehir bölgesi turizm faaliyetleri kapsamında mevcut kullanımındaki olumlu ve olumsuz uygulamalardan yola çıkarak bu alanda kültürümüzün etkin ve etkili bir şekilde tanıtılması için değerlendirmeler yapmak ve öneriler sunmak amaçlanmıştır.

Bölgede halk dansları uygulamalarının önemli bir bölümünü oluşturan Türk Gecesi programlarının sunum ve uygulama şekilleri gözden geçirilip Nevşehir bölgesine ait dans ve eğlence unsurlarının da kullanımıyla çeşitlendirilmiş etkinlikler sunulmalıdır.

Bölgeye ait halk dansları unsurlarının korumak ve aktarımını sağlamak için kültürel animasyon programları ve Türk Gecesi programları önemli uygulama alanlarıdır. Bölge kültürünün tanıtılması ve sürdürülebilmesi için önemli imkan sağlayan turizm faaliyetlerinin getirdiği imkanlardan yararlanılmalıdır.

Nevşehir gibi oldukça özel bir tarihe ve kültürel yapıya sahip olan destinasyonun kitle turizmi bölgelerine benzetilmemesi ve burayı ziyaret eden turistlerin bölgeye katkılar sağlaması için bölgedeki turistik ürün politika ve planlamalarının, turistlerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayarak bölgeye çekmeye yönelik olarak belirlenmesi önemlidir. Bu doğrultuda turist çekimine yönelik çabaların bölgenin iç dinamiklerini ve kültürel mirası bozmadan sürdürülebilir bir anlayışla planlanması gerekmektedir.

Halk dansları ve diğer kültürel miras unsurlarının turist kullanımına sunma aşmasında bu unsurların korunmasına dikkat edilmelidir. Kültürel unsurlar turist ilgisini çekecek forma dönüştürülürken orijinal formunu kaybetmemesi için gereken özenin gösterilmesi gerekmektedir. Ancak son yıllarda turizm ve diğer uygulama alanlarında ülkemizde halk dansları sorumsuzca harcanmaya başlamıştır. Halk dansları sırf gösteri amacıyla yozlaştırılmaya başlamıştır. Halk danslarını aslına uygun sürdürülerek aktarılması gerekmektedir. Bunun için turizm alanında yapılacak olan uygulamalarında dikkat edilmesi gerekmektedir.

Güçlü bir etkileşim unsuru olarak halk dansları özüne uygun anlatım zenginliği ile görsel bir şölene dönüştüğünde turizmdeki amacına ulaşır. Turizm ürünü olarak animasyon etkinlikleri içerisinde turistlerin görmek istediği; orijinallik, özgünlük ve ulusal kimliğin renklerini taşıyan ürünler olacaktır. Sunuma sürülecek ürünlerin nitelikleri turistler için çok önemlidir. Bu kapsamda halk danslarının sunumları ve planlanması üzerinde durmak gerekir.

Halk danslarının içeriksel boyutu doğru bir anlatımla sergilenmesi, onu üreten coğrafyanın tarihsel, sosyal, psikolojik yapılarının ipuçlarını verir bu anlamda halk kültürüne olan ilgiyi ve dikkati artırır. Bilinçli bir şekilde düzenlenmiş halk dansları gösterileri ile izleyicilere canlı, pratik, estetik ve eğlenceli yoldan kültürel aktarım gerçekleşebilir.

Sunumda geleneksel değerlerin özgünlüğü gibi sahneleme ve sunum şekillerinin de geleneksel yapıyla uyumlu olması gerekmektedir. Turistler kültürel değerlerden

oluşan yerel ve ulusal geleneklerin vurgulandığı sunumlara daha çok ilgi duymaktadır. Doğallığın ve gerçek değerlerin sunulması turistlerde ilgi odağı oluşturur. Halk dansları figürlerinin, müziklerinin ve giyim kuşam parçalarının aslına uygun kültürel dokusunu kaybetmeden sunuma uyarlanması bu açıdan önemlidir, sunum ne kadar özenli olursa turist tarafından o kadar değerli algılanacaktır.

Günümüzde teknoloji de yaşanan büyük gelişmeler sahneleme ve sunum teknikleri açısından da önemli gelişmelere neden olmuştur. Gelişen ses ve ışık sistemleri sahne ışık oyunları gibi teknik materyallerin görsel dokuya uygun uyarlanarak kullanılması önemlidir. Geleneksel ürünlerden yararlanılarak modern çağın getirdiği tüm sahne tekniklerinden yararlanmak, gelenekseli bozulmadan müzik ve giyim-kuşam düzenlemeleri yapmak önemli hale gelmiştir. Halk danslarının icra edildiği alanlarda ses, ışık ve diğer teknik materyaller sunuma uygun hazırlanmalıdır. Halk dansları örneklerinin ortaya konulmasında kullanılan ekipmanların Türk kültürüne uygun biçimde kullanılması önemlidir.

Halk dansları sahne sunumları hazırlanırken, sahne düzenlemeleri ve koreografi çizgileri dansların icra şekillerine göre uyarlanmalıdır. Sahne sunumlarında halk dansları figürleri ön planda kendini göstermeli, kullanılan diğer materyaller dansın önüne geçmemelidir. Sahne sunumları hazırlanırken icra edilecek ortamın yapısına uygun şekilde düzenlemeler oluşturulmalıdır.

Bir diğer önemli nokta halk danslarının ve diğer kültürel unsurların deneyiminin sağlanmasıdır. Turistler kültürel unsurları sadece gözlemlemekle kalmayıp deneyimlemek istemektedirler. Nevşehir bölgesindeki turistik işletmelerin sunduğu halk dansları gösterilerinde, turist özelliklerine ve deneyimine uygun şekilde hazırlanmış etkinlikler ile turistlerin kültürü deneyimlemesine uygun sunum şekilleri oluşturulmalıdır.

Halk dansları örneklerinin yanı sıra SOKÜM Ulusal Envanterine girmiş, yeme-içme kültürüne ait örnekler, geleneksel ritüeller ve uygulamalar, köy seyirlik oyunları ve diğer geleneksel eğlence unsurlarının programlarda kullanımı ve turist deneyimine sunulması etkinlikleri zenginleştirecektir. Turistlerin halk dansları uygulamaları ile birlikte doğrudan kültürü deneyimleyebileceği hareket ortaya koyan etkinliklere örnek olarak, SOKÜM Ulusal Envanter listesindeki köy seyirlik oyunları ve diğer

geleneksel eğlence uygulamaları gösterilebilir. Halk dansları gösterileri kapsamında Nevşehir bölgesi geleneksel eğlence unsurlarından köy seyirlik oyunları gibi örneklerin değerlendirilmesi programlara zenginlik katacaktır ve turistlere aktif deneyim ortamı sunacaktır.

Turistlerin Nevşehir bölgesinde üretilen yöresel ürünlerin üretim aşamasına katılarak deneyim yaşamak ve daha sonra bu ürünleri tüketmek amacıyla bölgeye yaptıkları seyahatler sonucunda bölgenin ekonomik gelirinin hareketlendiği görülmektedir. Bölge ve diğer Türk SOKÜM unsurlarından oluşturulmuş ürünler, Nevşehir bölgesi için sembolik bir unsur oluşturup, turistlerin dikkatini çekerek rekabet avantajı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Kültürel ürünler bölgelerin turistik ürünü olarak sunulmakta ve bu ürünler sayesinde turistler harcama yapmaktadır. Bu da bölgenin ekonomisine katkıda bulunarak turizminin gelişimine etki edecektir.

Ayrıca oluşturulacak programlarda festivallerde ve sunumlarda yöresel ve Türk mutfağına ait yemek ve içecek unsurların turistlerin tadıp deneyimleyebileceği şekilde sunulması, turistlerin aynı anda bir çok kültürel unsuru deneyimlemesine ve alternatif ürün çeşitliliğine imkan oluşturacaktır. Değişen turizm olgusu içerisinde turistik işletme ve mekanlar, somut değişkenleri dışında kültürel çeşitliliğinin de ön plana çıkarılması ile turizm sektörü içerisinde önemli bir gelişme sağlayabilir.

Araştırma bulgularına göre halk danslarını icra eden kişilerin deneyim eksiklerinin olduğu ifade edilmiştir. Halk danslarının profesyonel, deneyimli ve bilgisi olan kişiler tarafından icra edilmesi sunum ve uygulamalar için önemli bir noktadır. Deneyimsiz ve bilgi eksikliği olan icracıların kültürel dokuları yansıtmada eksiklikleri olacak bu durum yozlaşmaya sebebiyet verecektir. Araştırmada görüldüğü üzere en büyük sorunlardan birisi de eğitimli personelin bulunmaması ya da bu tip etkinliklerde yabancı personelin istihdam edilmesidir. Dolayısıyla söz konusu etkinliklerde eğitimli ve deneyimli personelin istihdam edilmesi etkinliğin ve uygulamaların doğru biçimde canlandırılmasına olumlu katkı sağlayacaktır.

Ülkemizde turizm ve animasyon alanları eğitimi son yıllarda gençler tarafından oldukça ilgi görmeye başlamıştır. Ön lisans ve turizm meslek liseleri programları ile turizm alanında kalifiye eleman yetiştirmeye başlanmıştır. Ancak turizm animasyonu

ders programları içerikleri incelendiğinde Türk halk dansları derslerinin, turistik animasyon hizmetlerinde istihdam oluşturmak için uygulanan halk dansları eğitim programlarının olmadığı veya yetersiz olduğu, bu dersleri verecek öğretim elemanlarının kadroda istihdam edilmediği görülmektedir.

Üniversitede ilgili anları doğrultusunda halk kültürü ve halk dansları eğitimi verilip, turizm sezonlarında turistik yörelerde görevlendirerek, turistlere kültürümüz ile ilgili örnekler hakkında detaylı sunumlar yapmaları sağlanabilir, bu yolla hem turistlere iletişime geçecek eğitimli kişiler Türk turizmi imajını geliştirirken hem de konuya ilgi duyan gençlere istihdam alanı ve boş vakitlerini yararlı bir biçimde geçirme olanağı verir.

Somut olmayan kültürel miras unsurlarının sergilendiği ve bu unsurları deneyimleme imkânı sunan yaşan miras müzeleri ve bu unsurların sergilenip deneyimleme fırsatının sunulacağı bu tarzda kültürel alanlar oluşturularak farklı kullanım şekilleri ile turist talebine cevap verecek proje ve çalışmalar yapılması doğrultusunda alternatif ürün olarak halk danslarının sunum alanının genişletilebileceği düşünülmektedir.

Bölgedeki turizm faaliyetleri ve yatırımlarının gelişmesi ve yeni turistik olanaklar sağlanması ayrıca önem arz etmektedir. Bölgede turistik eğlence ve animasyon hizmetlerinin yetersiz düzeyde olması ve bu alanda yapılacak çalışmalar bölge turizmine katkı sağlayacak turistik çekicilik unsurları geliştirilecektir.

Düzenlenen kültürel etkinlikler ve turizm tesislerdeki animasyon faaliyetlerinde halk dansları ve diğer geleneksel eğlence unsurlarına daha fazla yer verilerek, dans ve müziğin evrensel dilinden yararlanılması gerektiği düşünülmektedir. Turizm faaliyetlerinde farklılaşmaya giderek alternatif turizm ürünleri oluşturmak için halk dansları sahip olduğu zenginlikler bakımından bölge turizmi açısından önem arz etmektedir.

Somut olmayan kültürel unsurları ve halk danslarının cazibe, çekicilik ve farklılık unsuru olarak, animasyon hizmetleri ve turistik faaliyetler kapsamında kültürel yapısı bozulmadan, özenli bir şekilde sunulması ile Kapadokya bölgesini ziyaret eden turistlerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak turistik ürün olarak Nevşehir turizmine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acuner, Ş. A. (2006). Alternatif Turizm Türlerinin Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm Potansiyelinin Gelişmesine Etkisi. *Milli Produktivite Yayınları*, 18-23.
- Ahiler Kalkınma Ajansı. (2014). *Kapadokya'da Turizm Yatırım Olanakları Raporu*. Ahiler Kalkınma Ajansı. https://www.ahika.gov.tr/assets/upload/dosyalar/ahika__nevsehir-kapadokya-turizm-yatirim-olanaklari-raporu.pdf adresinden alındı
- Akay, A. S. (2006). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Tarih Araştırmalarında Kaynak Olma Özelliği. *Milli Folklor Dergisi*, 38-58.
- Akgöz, E. (2003). Turizm İşletmelerindeki Türk Gecelerinin Türk Kültürünü Tanıtmaya Katkıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı.
- Akoğlan Kozak, M., & Bahçe, S. (2009). *Özel İlgi Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aksoy, A., & Enil, Z. (2010). *Kültür Ekonomisi Envanteri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aktaş, E. (2002). Bağcılığın Türkiye ekonomisindeki Yeri. *Köy Hizmetleri Tarsus Araştırma Enstitüsü*, 1-12.
- Aktaş, S. (2009). Efsanelerin Turistik Çekicilik Üzerine Etkileri: Turist Rehberleri Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif Turizm* (1 b.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Alınca, A. (2020). Diyarbakır Seyirlik Oyunlarından Kelek (Sal) Oyunu. *VI. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi Bildirileri Kitabı*, (s. 1-13). Alanya.
- Altınay Özdemir, M. (2020). Kültür Turizminde Aktivite Seçimi, Destinasyon İmajı ve Kişiliğinin Davranışsal Niyet Üzerinde Etkisi: İstanbul'a Gelen Yabancı Turistler Üzerinde Bir Araştırma. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Altınok, K. (2006). Ağlasun Kültür Turizmi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Bilimi Bilim Dalı.

- And, M. (1964). *Türk Köylü Dansları*. İstanbul: İzlem Yayınları.
- Arınç, P. (2002). Selçuk'ta Kültür Turizmi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı.
- Arslan, H., & Şıkoğlu, E. (2017). Nevşehir Kentinin Potansiyel Turizm Mekanları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 471-488.
- Artun, E. (2001). Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi Sempozyumu* (s. 15-19). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları Seminer ve Kongreler Bildirileri Dizisi.
- Aslan, Z., & Ardemagani, M. (2006). *Introducing Young People to the Protection of Heritage Sites and Historic Sites*. UNESCO-ICCROM.
- Ayvacı, H. (2018). Türkiye'deki Turizm Animasyonlarında Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Kullanımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Anabilim Dalı.
- Ayvacı, H., & Gülcan, B. (2017). Türkiye'de Turizm Animasyonlarında Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Ulusal Unsurlarına Bakış. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 207-223.
- Bardakoğlu, Ö. (2011). Küçük ve Orta Ölçekli Konaklama İşletmelerinde Ürün Pazarlaması ve Hedef Müşteri Belirleme Stratejileri: Butik Oteller Üzerine Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği.
- Barutçugil, İ. S. (1984). *Turizm İşletmeciliği*. Bursa: Uludağ Basımevi.
- Bayer, M. Z. (1992). *Turizme Giriş*. İstanbul: Küre Ajans.
- Baykurt, Ş. (1976). *Türkiye'de Folklor*. Ankara: Kalite Matbaası.
- Berkmen, H. (2015). Avanos Kültür Varlıkları Çalışması, Kapadokya'da Suyun İzi. *MEGARON Journal*, 10(4), 595-609.
- Bora, G. (2006). Kentsel Turizm: İstanbul Tarihi Yarımada'da Turizm Kümelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Programı.
- Bozkurt, F. (2019). Türkiye'de Halk Danslarının Ticarileştirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: T.C. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Oyunları Anabilim Dalı.
- Can, M. (2009). *Kültürel Miras ve Müzecilik*. Bournemouth: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. <https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0> adresinden alındı

- Cerović, Z. (2008). *Animacija u turizmu (Animation in Tourism)*. Opatija: FTHM Opatija.
- Chernysh, I., & Makhoyka, V. (2020). An Animation as a Factor in the Formation of Competitive Advantages of Organized Tourism Services. *Economics and Business Administration, Economics and Region*, 20-27.
- Claveria, O., Monte, E., & Torra, S. (2015). Common trends in international tourism demand: Are they useful to improve tourism predictions? *Tourism Management Perspectives*, 116-122.
- Çetin, İ. (2001). Turistik Ürün Çeşitlendirmesinde Eko-Turizmin Yapısal Analizi ve Türkiye’de Geliştirme stratejileri (örnek bir uygulama). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir.: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetintaş, H., & Bektaş, Ç. (2008). Türkiye’de Turizm ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Kısa ve Uzun Dönemli İlişkiler. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 19(1), 37-44.
- Çobanlı, Z., & Canbolat, A. (2016). Avanos Çömlekçiliği. *Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi*(23), 31-36.
- Çolakoğlu, O. (2014). Turistik ürün kavramına genel yaklaşım. A. Timur (Dü.) içinde, *Turistik Ürün Politikası* (s. 47-67). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çulha, O. (2008). Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması. *Journal of Yasar University*, 3(12), 1827-1852.
- Çulha, O. (2008). Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivallerine Üzerine Bir Alan Çalışması. *Journal of Yaşar University*, 1827-1852.
- Demirsipahi, C. (1975). *Türk Halk Oyunları*. Ankara: İş Bankası Kültür Yatınları.
- Dinleyen, M. (2011). Nevşehir’de Yufka Ekmek Yapımı. *Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi*(14), 61-64.
- Duman, T., Kozak, M., & Uysal, M. (2007). Turizmde Ürün Çeşitliliği Yoluyla Ürün Değerleri Oluşturma: Türkiye’deki Arz Kaynakları Üzerine Bir İnceleme. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 206-214.
- Duran, E. (2010). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Korunması: Gökçeada Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duran, E. (2011). Turizm, Kültür ve Kimlik İlişkisi: Turizmde toplumsal ve Kültürel Kimliğin Sürdürülebilirliği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 291-313.

- Ekici, M., & Fedakar, P. (2013). "Ege Üniversitesi" Deneyimleriyle Somut Olmayan Kültürel Mirası Yaşatarak Koruma. *Milli Folklor*, 50-60.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi/Agan Geographical Journal*(15), 51-59.
- Er, B., & Sarıkaya Hünerel, Z. (2011). Turistik Bir Bölge Olan Nevşehir İlinin Yöredeki El Sanatlarına Katkısı. *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri* (s. 63-76). Nevşehir: T.C. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Er, Ö., & Bardakoğlu, Ö. (2016). Kültürel Mirasın Sürdürülebilir Turizm Ürünü Çeşidi Olarak Değerlendirilmesi: Edirne Örneği. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 17(2), 95-111.
- Erdoğan, Y. (2020, Haziran). Çekirdek Kapadokya'da Faaliyet Gösteren Küçük ve Orta Ölçekli Konaklama İşletmelerinde Dijital Pazarlamanın Satış Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, Z. (2020). Nevşehir İlinde El Dokuma Halıcılık. *Folklor Akademi Dergisi*, 328-338.
- Eroğlu, T. (1999). *Halk Oyunları El Kitabı*. İstanbul: Mars Basımevi.
- Eroğlu, T. (1999). Nevşehir Folkloru Hakkında. *Milli Folklor*, 34-35. <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=10&Sayfa=32> adresinden alındı
- Evcil, A. N. (2011). Nevşehir ve Yakın Çevresinde Sürdürülebilir Turizm ve Ekoturizm Olanakları. A. Öger (Dü.), *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*. içinde 1, s. 17-28. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Finger, C., & Gayler, B. (2003). *Animation im Urlaub-Handbuch für Planer und Praktiker*. München: Oldenbourg Wissenschaftsverlag.
- Gebhard, K., Meyer, M., & Roth, S. (2009). Criteria for Sustainable Tourism for the Three Biosphere Reserves Aggtelek, Babia Gora and Sumava. *Ecological Tourism in Europe (ETE) and UNESCO*, 4-31.
- Genim, S. (2002). Kültür Turizmi 12-14 Nisan 2002, Ankara, s. 205. *T.C. Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri* (s. 205-210). Ankara: T.C. Turizm Bakanlığı.
- Gönenç Güler, E. (2010). *Destinasyon Pazarlamasında Edirne Markalama Süreci*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gülbeyaz, K. (2019). Karşılama Türü Türk Halk Oyunlarında Kullanılan Ana Kasların Kinesiyolojik Açından İncelenmesi. *5. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi Bildiriler Kitabı*, (s. 130).

- Güldemir, O., & Işık, N. (2011). Nevşehir Mutfak Kültürü ve Yemekleri. *I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri* (s. 151-76). Nevşehir: T.C. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Gülüm, E. (2015). Yaratıcı Turizm-Halk Kültürü İlişkisi ve Yerelin Popülerleşmesi. *Milli Folklor*(105), 87-98.
- Gülyaz, M. E. (2012). *Göreme National Park and the Rock Sites of Cappadocia*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.
https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/6583,cappadociapdf.pdf?0&_tag1=F27A4928C0399E65715B3E79B398C0764CFCAE4E&crefer=1FB17DE25FB9D03659A2D49873E7FC65ADC3423908ABA88EA0096B2CCB9BC94D
adresinden alındı
- Gümüş, G. (2019). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi: Kapadokya Bölgesinin İnanç Turizmi Kaynaklarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güney, E. (2009, Ağustos). Nevşehir Çevresinde Oniks Taş ve Dekoratif Eşya El Sanatları. *Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları Dergisi*(12), 49-50.
- Gürdal, M. (1990). *Turizm Ulaştırması*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Gürsoy, Ş. Y. (2019). Popüler Kültür Bağlamında Halk Oyunlarında Uygulama Alanların Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: T.C. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Oyunları Anabilim Dalı.
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve Kültür* (7. b.). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hacıoğlu, N. (2000). *Turizm Pazarlaması*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı.
- Hazar, A. (2009). *Rekreasyon ve Animasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Huang, X., Tian, J., & Chen, X. (2015). Research on Transformation Path of Intangible Cultural Heritage into. *4th International Conference on Social Sciences and Society* (s. 373-376). Paris: Information Engineering Research Institute-USA.
- Ioan-Franc, V., & Iştoc, E.-M. (2007). Cultural Tourism and Sustainable Developmen. *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 89-96.
- İşçen, A., & İşçen, Y. (2009). Kapadokya Yaşam ve Gezi Rehberi. *Peribacası Kapadokya Kültür ve Tanıtım Dergisi*.
- İşçen, Y. (2009). Kapadokya'da Oniks Mermeri İşlemciliği. *Peri Bacası Dergisi Nevşehir*.

- Işık Aslan, E. E. (2016). Avanos Çömlekçiliğinde Kaybolan Bir Değer: Kara Fırın. *Neşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları*, 37-44.
- Ivanovski, A., & Mitić, D. (2012). *Animator in Tourism*. Braşov: Editura Universitatii Transilvania Din Braşov.
- Kajzar, P. (2014). XVII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. (s. 901-906). Hustopeče: Masarykova Univerzita – Ekonomicko Správní Fakulta.
- Kang, H. J., Gatling, A., & Kim, J. (2014). The Impact of Supervisory Support on Organizational Commitment, Career Satisfaction, and Turnover Intention for Hospitality Frontline Employees. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*(14), 68-89.
- Karadzhovala, Z., & Angelov, A. (2018). The Animation-an Attraction and/or a Need (The Case of Company Bvs. Entertainment Ltd.). *International Journal of Innovative Technologies in Economy*, 20-27.
- Kerimbekovala, A. (2010). Turistik Ürün Çeşitlendirme Politikası ve Kazakistan Burabay Turizm Bölgesi ile İlgili Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Kızılırmak, İ., & Kurtuldu, H. (2005). Kültürel Turizmin Önemi ve Tüketici Tercihlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 100-120.
- Koçkar, T. (1998). *Dans ve Halk Dansları*. Ankara: Bağırın Yayımevi.
- Kolb, B. (2000). *Marketing Cultural Organisation*. Dublin: Oak Tree Press.
- Kotler, P., Bowen, J., & Maknes, J. (2003). *Marketing for Hospitality and Tourism*. USA: Prentice Hall.
- Kozak Akoğlan, M., & Güçlü, H. (2003). Turizm İşletmelerinde Değişim Yönetimi Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 5(1).
<http://www.isguc.org/?p=article&id=29&cilt=5&sayi=1&yil=2003>
adresinden alındı
- Kozak, N. (2008). *Turizm Pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M., & Kozak, M. (2013). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M., & Kozak, M. (2017). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kunzmann, K. R. (2004). Culture, Creativity and Spatial Planning. *Town Planning Review*, 383-404.

- Kuşlivan, S. (1998). *Nevşehir İl Yıllığı*. (N. Valiliği, Dü.) Ankara, Nevşehir İl Yıllığı, Nevşehir Valiliği, Editör, Başbakanlık Basımevi, Ankara, ss.227-257, 1998: Başbakanlık Basımevi.
- Kutvan, İ., & Kutvan, A. (2013). Turizm Planlamasında Destinasyon Çekiciliklerinin Ölçümü: Bir Yöntem Yaklaşımı. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 159- 184.
- Küçükaslan, N. (2007). *Özel İlgi Turizmi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Küçüktopuzlu, F. (1987). "Animasyon İmkanlarının Konaklama İşletmelerindeki etkinliği" *Turizm Yıllığı*. Ankara: T.C. Turizm Bankası A.Ş.
- Latu, C., & Bulai, M. (2011). New approach in evaluating tourism attractiveness in the region of Moldavia. *International Journal of Energy and Environment*, 165- 174.
- Lekic, R., Kovacevic, J., & Rasperic, R. (2017). Role of Tourist Animation in Interpretation of Intangible Heritage. *17th Contemporary Trends in Tourism and Hospitality, New Spaces in Cultural Tourism* (s. 92-101). Novi Sad: University of Novi Sad Faculty of Sciences Department of Geography, Tourism and Hotel Management.
- Li, N., & Wang, A. (2016). Study on the Interactive Development of Animation Industry and Tourism Industry. *Atlantis Press*, 415-418.
- Mckercher, B., & Du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. New York: Routledge.
- MEGEP. (2014). Eğlence Hizmetleri ve Animasyona Hazırlık. *Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi Modülü*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEGEP. (2017). Eğlence Hizmetleri-Halk Oyunları. *Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Mehrhoff, W. (1991). The New Frontier: A Case Study of Cultural Tourism . *Canadian Review of American Studies*, 23-36.
- Metin, T. C. (2018). Animasyon Hizmetleri Kapsamında Türk Gecelerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Bağlamında Değerlendirilmesi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sport Sciences*, 34-44.
- Meydan Uygur, S., & Baykan, E. (2007). Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30-49.
- Nesic, M. (2010). Fitness as a factor for sport tourism development. *Poslovna ekonomija*, 2(4), 459-475.

- Norval, A. J. (1936). *The tourist industry: A National and International Survey*. London: Sir I. Pitman & Sons.
- Ogilvy, F. W. (1933). *The Tourist Move Ment*. London: An Economic Study.
- Oğuz, Ö. (2013). Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras. *Milli Folklor*(100), 5-13.
- Oğuz, Ö. M. (2009). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Okuyucu, A. (2011). Osmaneli İlçe Merkezinde Kültürel Mirasın Korunması ve urizm Amaçlı Kullanımına Yönelik Bir Çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Olah, İ. (2016). The Significance of Animation in the Tourism of Hungary. *Agricultural Bulletin of Stavropol Region Quarterly Research and Practice Journal*, 64-66.
- Olalı, H., & Timur, A. (1988). *Turizm Ekonomisi*. İzmir: Ofis Ticaret Matbaacılık.
- Onsekiz, D. (2012). *Kentsel Peyzaj, Rekreasyon ve Açık alanlar, Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük*. İstanbul: Ninova.
- Osmonalieva, B. (2007). Bir Turistik Ürün Çeşidi Olarak Av Turizmi ve Kırgızistan'da Av Turizmi. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Oxford. (2006). *Oxford Compact English Dictionary*. (D. Thompson, Dü.) New York: Oxford University Press.
- Ölçer Özünel, E. (2012). Peri bacalarına sınırlı değnek: Nevşehir turizminin kültürel animasyon ve uygulamalı halkbilimi bağlamında değerlendirilmesi. (Ed. Adem Öger), 93-102, 16-19 Kasım 20. A. ÖGER (Dü.), *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, içinde (s. 93-102). Nevşehir: T.C. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Öngel, H. B. (2001). Uygulama Nedenleri Dolayısıyla Halk Oyunlarında Görülen Yozlaşmalar. *Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi Sempozyumu Bildirileri* (s. 88-111). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları 2652.
- Özdel, M., & Meydan, A. (2019). Nevşehir'de Topografik Özellikler İle Yerleşme ve Nüfus Dağılışı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Rota Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-16.
- Özdemir, N. (2011). Kültür Turizmi Kültürel Ekonomik Yaklaşım Açısından Kültür ve Turizm İşbirliğinin Önemi. A. Öger (Dü.), *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*. içinde 5, s. 375-399. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.

- Özkan, E. (2011). Türkiye'nin Uluslararası Tanıtımında Kültür Sanat Etkinliklerinin Rolü ve Önemi (Uluslararası Halk Dansları Festivallerinde Türk Halk Dansları Toplulukları İncelenmesi). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı.
- Özlem, D. (2000). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Öztürkmen, A. (1998). *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öztürk, Y., & Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Gazi Üniversitesi Ticaret Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 183-195.
- Pearson, M., & Sullivan, S. (1995). *Loking After Heritage Places: The Basic of Heritage Planning for Managers, landowners and Administrators*. Melbourne: Melbourne University Press.
- Pedersen, A. (2002). *World Heritage Manuals*. Paris: UNESCO World Heritage Centre.
- Pehlivan, A. (2015). Açık ve Örgün Eğitim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ve Öğretim Programında Somut Olmayan Kültürel Miras Öğelerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pekovic, S., Perovic, D., Djekic, A., Markovic, V., & Bojbasa, M. (2019). The Influence of Animation Programmes on Tourists'. *Sport Mont*, 113-115.
- Pekovic, S., Vukcevic, J., Perovic, D., & Stanovic, T. (2018). Is Montenegro Considered as a Sports-Recreational Destination? *Sport Mont*, 83-86.
- Pulhan, G. (2009). Yeni Kültür Politikaları Açısından Kültürel Miras. *Türkiye'de Kültür Politikalarına Giriş*, 129-149. (S. Ada, & A. İnce, Derleyiciler) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Richards, G. (1996). *Cultural Tourism in Europe*. Oxford: Wallingford.
- Richards, G. (2002). Tourism Attaraction System Exploring Cultural Behavior. *Annals of Tourism Research*, 1048-1064.
- Richards, G. (2019). Kültür Turizmi: Son Araştırmalar ve Eğlimlere Dair İnceleme. N. Özdemir , & A. Öger (Dü) içinde, *Kültürel Miras Yönetimi* (M. Yeniasır, Çev., s. 584-614). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Sarkım, M. (2007). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik Ürün Çeşitlendirme Politikaları ve Antalya Örneği. Doktora Tezi. İzmir.
- Serbest, K. (2020). Nevşehir Yöresi Geleneksel Eğlence Unsurlarının Turizmde Kullanılmı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 745-761.

- Sevin, V. (1998). Kapadokya. M. Sözen (Dü.) içinde, *Tarihsel Coğrafya: Güzel Atlar Ülkesi* (s. 44-61). İstanbul: Ayhan Şahenk Vakfı.
- Sezgin, M., & Karaman, A. (2008). Turistik Destinasyon Çerçevesinde Sürdürülebilir Turizm Yönetimi ve Pazarlaması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 429-437.
- Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sümbül, M. (1997). Halk Oyunlarının İşlevleri. *Folklor ve Edebiyat Etnoloji Halkbilim Antropoloji Üç Aylık Kültür Dergisi*, 1-21.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. New York: Cabi Publishing.
- Şamiloğlu, F., & Serin Karacaer, S. (2011). Kapadokya Yöresinin Turizm Potansiyeli ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri. A. Öger (Dü.), *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*. içinde 3, s. 129-150. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Şenol, A. (1996). *Türk Halk Oyunları Bibliyografyası (II)*. Ankara: Folk-Sav.
- T.C. MEB. (2017). *Müzik ve Gösteri Sanatları Alanı Türk Halk Oyunları Nevşehir Yöresi Kurs Programı*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü.
- TDK, T. (2020, 11 26). *Güncel Türkçe Sözlükler*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.
- Tekin, A., & Küçüktopuzlu, K. F. (2001). Turizmde Animasyon Çerçevesindeki Türk Gecelerinin Rehabilitasyonu. *Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi Sempozyumu* (s. 80-84). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları Seminer ve Kongreler Bildirileri Dizisi.
- Tekin, Ö. (2014). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Konya'da Ekoturizm Rotaları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Tok, C. (2002). Kültür Turizmi. *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Toskay, T. (1993). *Genel Turizm*. Ankara: Der Yayınları.
- Toygar, K. (1988). Halk Oyunlarımızın Tarihi ile İlgili Notlar. *Milli Kültür*, 78-80.
- Türker, A., & Çelik, İ. (2012). Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Turistik Ürün Olarak Geliştirilmesine Yönelik Alternatif Öneriler. *Yeni Fikir*, 86-98.
- Türkoğlu, P. (1997). *Tonguç ve Enstitüleri. İstanbul: Yapı Kredi yayınları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- TÜRSAB. (2020). *Covid-19' un Turizime Etkileri ve Nevşehir Turizminin Geleceği*. İstanbul: TÜRSAB Türkiye Seyahat Acentaları Birliği.

- UNESCO. (2021, Nisan 22). *Kapadokya Kaya Alanları ve Göreme Milli Parkı*. UNESCO, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü: <http://whc.unesco.org/en/list/357> adresinden alındı
- UNESCO, B. (2021, 01 31). *Somut Olmayan Kültürel Miras İhtisas Komitesi*. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu: <https://www.unesco.org.tr/Home/Page/52?slug=Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-%C4%B0htisas-Komitesi> adresinden alındı
- UNWTO. (2018). *Tourism and Culture Synergies*. Madrid, Spain: United Nations World Tourism Organization.
- UNWTO, D. (2019). *Tourism Definitions*. Madrid: UNWTO. doi:<https://doi.org/10.18111/9789284420858>.
- UNWTO, D. (2020, 11 23). *Turizm ve Kültür*. UNWTO: <https://www.unwto.org/tourism-and-culture> adresinden alındı
- Usal, A., & Kuşluvan, Z. (2002). *Davranış Biçimleri, Sosyal Psikoloji*. İzmir: Barış Yayınları.
- Uslu, A., & Kiper, T. (2006). Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 305-314.
- Usta, Ö. (2002). *Genel Turizm*. İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Ünal, H. (2014). Batı Karadeniz Bölümünde Turistik Ürün Çeşitlendirme: İnanç Turizmi Kaynaklarının Değerlemesi Üzerine Bir Çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı,.
- Ünlüönen, K., & Tayfun, A. (2003). Turistlerin Yerel Halkın Tüketim Alışkanlıklarına Etkileri Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1- 18.
- Williams, R. (1958). *Culture is Ordinary, Resources of Hope-Raymond Williams*. (R. Gable, Dü.) London: Verso.
- Yeşilbursa, C. C. (2011). Sosyal Bilgilerde Miras Eğitiminin Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasa Karşı Tutumlarına ve Akademik Başarılarına Etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı.
- Yılmaz, İ., & Çullu, N. (2012). Nevşehir'de Alternatif Turizm Potansiyeli Ve Turistik Ürün Çeşitlendirme Üzerine Bir Araştırma. *1. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bölgesel Destinasyon Yönetimi*. Mersin: Çağ Üniversitesi.

İnternet Kaynakları

- URL-1: [kvmgm.ktb.gov.tr](https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44433/goreme-milli-parki-ve-kapadokya-nevsehir.html). (2021, Nisan 22). *Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü*. KTB, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44433/goreme-milli-parki-ve-kapadokya-nevsehir.html> adresinden alındı
- URL-2: [nevsehir.ktb.gov.tr](https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-225524/nevsehir-muze-mudurlugune-bagli-muze-ve-oren-yerleri.html). (2021, Nisan 20). *Nevşehir Müze Müdürlüğüne Bağlı Müze ve Ören Yerleri*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Nevşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-225524/nevsehir-muze-mudurlugune-bagli-muze-ve-oren-yerleri.html> adresinden alındı
- URL-3: [www.cnnturk.com](https://www.cnnturk.com/turkiye/kapadokyada-turist-sayisinda-rekor-kirildi). (2020, Nisan 17). *Türkiye Haberleri*. Nisan 17, 2020 tarihinde CNNTürk: <https://www.cnnturk.com/turkiye/kapadokyada-turist-sayisinda-rekor-kirildi> adresinden alındı
- URL-4: [www.kulturportali.gov.tr](https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturatlasi/halk-oyunlari). (2021, Nisan 21). *Nevşehir Halk Oyunları*. Kültür Portalı-Halk Bilimi: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturatlasi/halk-oyunlari> adresinden alındı
- URL-5: [www.kulturportali.gov.tr](https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecekyer/uchsar-kales). (2021, Nisan 20). *Türkiye Kültür Portalı, Nevşehir'de Gezilecek Yerler*. [www.kulturportali.gov.tr](https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecekyer/uchsar-kales): <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/gezilecekyer/uchsar-kales> adresinden alındı
- URL-6: [www.kulturportali.gov.tr](https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/TurizmAktiviteleri/eglence-turizm). (2021, Nisan 23). *Nevşehir Turizm Aktiviteleri-Eğlence Turizmi*. Türkiye Kültür Portali: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/TurizmAktiviteleri/eglence-turizm> adresinden alındı
- URL-7: [www.nevsehir.gov.tr](http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/ilimizrehber/2018yeni/cografya.pdf). (2021a, Mayıs 01). *İlimiz Rehberi, Coğrafya*. T.C. Nevşehir Valiliği: <http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/ilimizrehber/2018yeni/cografya.pdf> adresinden alındı
- URL-8: [www.nevsehir.gov.tr](http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/ilimizrehber/2018yeni/turizm.pdf). (2021b, Mayıs 01). *İlimiz Rehberi, Kültür ve Turizm*. Nevşehir Valiliği: <http://www.nevsehir.gov.tr/kurumlar/nevsehir.gov.tr/ilimizrehber/2018yeni/turizm.pdf> adresinden alındı

SÖZLÜ TARİH KAYNAKLARI

NO	Adı-Soyadı	Doğum Tarihi	Öğrenim Durumu	Meslek
KK1	Sinan GÖÇ	1974	Yüksek Lisans	Devlet Memuru
KK2	Dilek AKSOY	1978	Lise	Turizm-İşletmeci
KK3	Süleyman TÜRKMEN	1974	İlköğretim	Turizm-İşletmeci
KK4	Erkan İŞGÖREN	1971	Lise	Devlet Memuru
KK5	Ebru UZEL	1991	Yüksek Lisans	Turizm-İşletmeci
KK6	Gülhanım AKBURAK	1980	Lise	Turizm-İşletmeci
KK7	Emrah ESATOĞLU	1981	İlköğretim	Dansçı
KK8	Çetin YILMAZ	1987	Lise	Dansçı
KK9	Ramazan SONUGELEN	1985	Lise	Dansçı
KK10	Serhat ÇEVİK	1992	İlköğretim	Dansçı
KK11	Mehmet ALTINTAKAN	2001	Üniversite	Dansçı
KK12	İbrahim UZUNOĞLU	1993	İlköğretim	Dansçı
KK13	Murat ERİKLİ	1991	İlköğretim	Dansçı
KK14	Metin Emre ERGÜDEN	1991	Üniversite	Müzişyeni-Dansçı
KK15	Mehmet İZCİ	1972	Lise	Müzişyeni-Dansçı
KK16	Mustafa KOPAL	1992	Üniversite	Müzişyeni-Dansçı
KK17	Emine GÜLAY	1993	Üniversite	Dansçı
KK18	Selvi İNCE	1995	Üniversite	Müzik-Dansçı
KK19	Eymen DEMİR	1988	Üniversite	Dansçı
KK20	Elmas DEMİR	1985	Lise	Dansçı
KK21	Esin İZCİ	1977	Lise	Dansçı
KK22	Pınar	2002	Lise	Dansçı

ARAŞTIRMA SORULARI

İŞLETMELERE SORULAN SORULAR

1. İŐletmenizde Animasyon Faaliyetlerini Hangi Amaçla Düzenliyorsunuz?
2. Türk Gecesi Animasyon Programlarında Hangi Tür Faaliyetlere Yer Veriyorsunuz?
3. Türk Gecesinde Faaliyet Gösteren Dans Ekiplerini Nerden Ve Nasıl Temin Ediyorsunuz?
4. İŞletmelerde düzenlenen Türk Gecesi animasyon programları ve halk danslarının Türk Kültürünün tanıtılmasına katkıda bulunuyor mu?
5. Halk danslarının turistik çekicilik özelliği var mıdır?
6. Türk Gecesi Animasyon Programlarını Ne Sıklıkla Düzenliyorsunuz?
7. Turizm Sektöründe Kaç Yıldır Çalışıyorsunuz?
8. Halk Dansları Ekipleri Geleneksel Özellikleri Yansıtıyor mu?
9. Nevşehir bölgesine ait halk dansları örnekleri programlarda kullanılıyor mu?
10. Nevşehir bölgesine ait geleneksel eğlence unsurları programlarda kullanılıyor mu?
11. Bölgesel ve diğer yörelere ait halk dansları kültürel animasyon ve Türk Gecesi programları haricinde turizm sektörü içerisinde farklı nasıl değerlendirilebilir?

DANŐILARA SORULAN SORULAR

1. Türk Gecesi Animasyon Programında Hangi Faaliyette Bulunuyorsunuz?
2. Turizm Sektöründe Kaç Yıldır Çalışıyorsunuz?
3. Başka Bir Mesleğiniz Var mı?
4. Kullandığınız Giyim Kuşam Parçaları Geleneksel Özellikleri Yansıtıyor mu?

5. Kullandığınız Müzikler Geleneksel Özellikleri Yansıtıyor mu?
6. Kullandığınız Halk Danslarına Ait Örnekler Geleneksel Özellikleri Yansıtıyor mu?
7. Halk Dansları Sunumunda Ve Uygulamalarındaki Eksiklikler Nelerdir?
8. Halk Danslarının Turistik Çekicilik Özelliği Var mıdır?
9. Halk Dansları Türk Kültürünün Tanıtılmasına Katkıda Bulunuyor mu?
10. Nevşehir bölgesine ait halk dansları örnekleri programlarda kullanılıyor mu?
11. Nevşehir bölgesine ait geleneksel eğlence unsurları programlarda kullanılıyor mu?
12. Bölgesel ve diğer yörelere ait halk dansları kültürel animasyon ve Türk Gecesi programları haricinde turizm sektörü içerisinde farklı nasıl değerlendirilebilir?
13. Nevşehir Bölgesine ait halk dansları örnekleri nelerdir?